
ECE TEMELKURAN
dış
arıdan
kıyıdan konuşmalar
EVEREST

ECE TEMELKURAN

1973, İzmir doğumlu. Bornova Anadolu Lisesi'ni 1991'de, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni 1995'te bitirdi. 1993'te, *Cumhuriyet*'te gazeteciliğe başladı. *Bütün Kadınların Kafası Karışıktır* adlı kitabı 1996'da yayımlandı. Aynı yıl Alman hükümeti tarafından yılın gazetecisi seçildi. 1997 yılında *Oğlum Kızım Devletim - Evlerden Sokaklara Tutuklu Anneleri* adlı araştırma kitabı yayımlandı. Avukatlık ruhsatnamesini aldı ve bu mesleği -henüz- hiç icra etmedi. 2000'de *Milliyet*'te köşe yazarlığına başladı. *İç Kitabı* (2002) ve *Kıyı Kitabı* yayınlandı (2002). Dünya Sosyal Forum sürecini izlemek için 2003'te Arjantin ve Brezilya'ya, 2004'te Hindistan'a gitti. 2004 yılında *İçeriden* ve *Dışarıdan* adlı gazete yazılarından oluşan kitapları yayımlandı. Savaş karşıtı yazıları sebebiyle Çağdaş Gazeteciler Derneği'nden Barış Kalemi Ödülü'nü aldı. *Biz Burada Devrim Yapıyoruz Sinyorita!* adlı kitabıyla Türk Tabipler Birliği'nin Düşünce ve Demokrasi ödülünü kazandı. *Ne Anlatayım Ben Sana!* (2006), *Ağrı'nın Derinliği* (2008) yılında Everest Yayınları tarafından basıldı ve çeşitli ödüler kazandı. *Ağrı'nın Derinliği* İngilizce olarak Deep Mountain ismiyle Verso Yayınları tarafından İngiltere ve ABD'de yayımlanmıştır. Temelkuran'ın *Kıyı Kitabı* Book of the Edge ismiyle Boa Editions tarafından ABD'de yayımlanmıştır. 2010 yılında *Muz Sesleri*, 2011 yılında *İkinci Yarısı*, 2012 yılında *Kayda Geçsin*, 2013 yılında da *Düğümlere Üfleyen Kadınlar* adlı kitapları yayımlanmıştır. *Muz Sesleri* kitabı bu yıl içinde 7 dilde yayınlanmayı bekliyor.

Al-Akhbar, The Guardian, Le Monde Diplomatique, Global Voices New Left Review New Statesman'de yazdı.

www.ecetemelkuran.com

@etemelkuran

DIŞARIDAN

Kıyıdan Konuşmalar

Ece Temelkuran

§

Yayın No 265

Deneme 8

Dışarıdan
Kıyıdan Konuşmalar
Ece Temelkuran

Kapak ve iç tasarım: Utku Lomlu
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

© 2004, Ece Temelkuran
© 2004; bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1-2. Basım: Ağustos 2004-Eylül 2004
3. Basım: Mart 2010
4. Basım: Ağustos 2013

ISBN: 975 - 289 - 165 - 9
Sertifika No: 10905

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

MÜHİM NOT:

Muhterem okur,

Bu, "köşe yazılarını toplama" kitabı değildir! Bu bir yazıları gözden geçirme, kendini yeniden elden geçirme kitabıdır. Şimdi bu kitabı elinde tutan muhterem okur, bu kitap sana yazılmıştır. Bu, yazdıklarım ve yazamadıklarım hakkında, ikimizin arasında samimi ve hakiki bir konuşmadır!

Yazımın ve yüzümün her gün binlerce kez çoğaltılarak gazete sayfalarına "basılması", her gün yüzlerce kez "çoğaltılmak", beni başka biri yapmasın diye, yüzümü ve yazımı kurtarmak istedim bu kitapla. Bu kitabın kapağı o yüzden böyledir. Kapakta çoğaltılıp şeker renklerine batırılan yüz, artık bana ait değildir! Ama yazı seninle ikimizindir Hep!

Beni "köşe" işine başlatan Metin Gülbay ve Güldal Kızıldemir'e, sonra da benim Milliyet'in yazarı yapma "çılgınlığına" kapılan -ve sanırım arasıra bundan fena halde pişman olan-Mehmet Y. Yılmaz'a teşekkürlerimle...

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE, BİZATİHİ KENDİSİ

Ne Mutlu Anadoluluyum Diyene! 7
Kutsallaştırmalar Ülkesi! 11
Zorba Kalmadı, Hz. Hamza Verelim! 15
Ya Eğlence ya Ölüm! 19
"Varlığım Hülya'nın Varlığına Armağan Olsun" 23
Ruh Kırığı-Kol Kırığı 27
Pop'un 'Pop'u Çıktı 31
What Is The Matrix Abi?! 35
Taksim'de Yaşar Aşkların En Divanesi! 39
Bingöl Çocukları 43
İftar Sıraları 47
Türkiye Muhafazakârlaşıyor! 51
Azınlık Haklarımızı Veriniz! 54
Haz-rool! Türba-aan! Fiyonk! 59
Nasıl Sevmeli? 63

KÜRT KARDEŞİM

Halay Çekelim: Yara Kapansın! 73
Kürt Kardeşim, Aramızda Akan Bir Nehir Var 77

Edebiyat Dilsizdir! 81
Diyarbakır'a Bilmukabele! 85

KRİZ KUZULARI

Yaşasın! Para Öldü! 93
Kafa Ayarı Bozuk Bir Millet Patlamaz! 97
1 Mayıs! 1 Mayıs! Beyaz Türk'ün de Bayramı-ı! 101
Nasıl İnsanlar Olacağız Şimdi Biz? 105
Siz de 'Onur Eylemi' İstemiyor musunuz? 109

SİYASETİN GÜNDELİKÇİLERİ

Renkli Çocukların Renksiz Ülkesi 115
Dünyayı Renkli Çocuklar Kurtaracak! 119
Yine Olmadı! Niye Olmadı? 123
Sol Kime Aittir? Kim Sola Aittir? 126
Anne, Biz Ecevit'i Neden Seviyoruz? 131
Muhalefet 'Rontu'! 135
Kötü Bir Şiir Uğruna Ya Rab! 139
I Love Mazlums 143
En 'Modern' Rıdvan: Siyasal İslam! 147
Savaşın Adamları Barışın İnsanları 151
Artık Onların Da Travması Var 157
Yeni Başlayan Sersemler İçin Faşizm! 161
Küçük Bir Şirket İşi: Kanlı İpek Yolu 165
"Temiz" Kapitalizm Var mıdır? 169
Kurtar Bizi Powell Amca! 173
Filistin Kaç Para Eder? 177
Savaş Kampanyası Komiklerini Sunar! 181
Toz Gezegeni ABD'ye Saldırdı! 185
Biz de Yokuz! Haydi Bakalım! 191

Biz Artık Daha Çok Yokuz 195
Savaş Yazısı: Vicdan Aklama İstasyonu! 199
Akp Milletvekillerine Açık Mektup 203
Duygusal Gerçekçilik 203
Hoş Geldin Türkiye! 207
Biz, Bizi Çok Özlemiştik 211
Savaşın Diliyle Barış Olmaz! 215
Bu Savaştan Kim Kâr Edecek 219
Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi 222
Ne Ka' Ölüm, O Ka' Para 225
Baah-daat! 229
Buenos Aires - Bağdat - İstanbul 233

TÜRKİYE, BİZATİHİ KENDİSİ

Aslında işim, bir yazı kişisi olarak, gündelik olaylar akıp giderken, zamanın üstünde olan insanlığın çekirdeğini görmekti. Esas mesele, bütün insanlar toptan başka bir tarafı tutsa da, yazının vicdanına sahip biri olarak, insanlığın tarafında durmaktı. İnsanların, uğruna birbirlerini ve yeryüzünü katlettikleri değerlere, değersizliklere bir mesafeden bakıp olup bitenlerin ne saçma, ne komik olduğunu anlatmaktı. Çoğu kez ağlatacak kadar komik...

Dünyaya bakmak işini "meslek" olarak yapmaya başladığımda, Milliyet gazetesinde "köşe sahibi" olduğumda, dünya ve Türkiye daha önce geçilmemiş bir yerden geçiyordu. İnsanlık, tarihin keskin virajlarından birinde az kalsın şarampole yuvarlanıyordu. Savaşlar, ölümler, yer değiştiren anlamlar, kaybolan hakikatler, yıkılan kuleler, haritalarda fethedecekleri yerleri bulamayan imparatorlar... Ben yeryüzü kayıtlarının gündelikçisi olduğumda dünya ve Türkiye toz dumandı. Dünyanın ve Türkiye'nin sistemi yeniden kuruluyordu.

Çağ dönümlerinde doğan yazı insanları çok talihsizdirler. Çünkü iktidar oyunlarının kızıştığı bu zamanlarda dünya, olaylar ve insanlar, yazarı, müthiş bir açeleyle taraf olmaya, o taraftan konuşmaya, taraflardan biri için yazmaya çağırırlar. Bunun nedeni sözün büyülü ve büyücü olmasıdır. Güçlü söz, dünyayı değiştirebilir, insanları inandırabilir, kitleleri yerinden oynatıp tarihe biçim verebilir. Yazarın ise insanlığın özünü, dünyanın ruhunu görebilmek, oradan konuşabilmek için geniş ve duru zamanlara ihtiyacı vardır. Yazı, her zaman böyle bir duru "kıyıdan" yazılmayı ister. Milliyet gazetesinde yazmaya başlarken, köşemin adının neden "Kıyıdan" olduğunu açıklarken yazdığım gibi bir kıyıdan söz ediyorum:

"Kıyıdan... Yerleşmeye değil, sözünü söylemeye gelmiş olan. Kıyıdan... Sesi duyulabilecek kadar yakından. Baktı ki kıymeti yok, gittiğinde durdurulamayacak kadar uzaktan."

"Dışarıdan" kitabını hazırlarken, dünyayı değiştiren son üç yılda yazdığım yazılara tekrar bakıp, bu kitap için elemeler yaparken o "kıyıdan" yazılmış yazıları seçmeye çalıştım. Dünyayı ve Türkiye'yi gelecekte de etkileyecek meseleler üzerine yazılmış, duru yazıları seçtim bu kitap için. Yazının ihtiyaç duyduğu geniş zamanları ve sessizliği sunan, uzak bir şehirde bütün yazıları yeniden gözden geçirdim. Çünkü değişen, akan, dönüşen dünya üzerine yazılan her yazı yeniden yazılmaya muhtaçtır. Hatta bazen reddedilmeleri bile gerekebilir...

Dünya ve Türkiye üzerine yazılmış her metin, üzerinden yeterince zaman geçtikten sonra tarih içindeki koordinatlarının yeniden

saptanmasına gerek duyar. Metnin ideolojik olarak hangi enlemde, tarihsel olarak hangi boylamda yer aldığına yeniden bakılmalıdır. Metinler, tarih içindeki yerini (eğer bir yeri olacaksa) anlamlı bir biçimde ancak böylelikle alabilir. Hele Türkiye üzerineyse yazdıklarınız, böyle acayip ve akışkan bir ülkenin vatandaşı iseniz birkaç kere koordinat sağlaması yapmanız gerekebilir.

Bu yazıları yeniden okuduğum o uzak ve sessiz ülkede, Lozan'da, dünya meselelerine eşit uzaklıkta duran bu şehirde, şimdi, Türkiye'yi, Türkiye'nin ruhunu daha yakından anlıyorum sanki. Niye Türkiye'nin Türkiye'de yaşayan çoğu insan tarafından dünyadan ayrı bir yer olarak algılandığını, "yurdum dış haberler" anlayışının niye çiftleşen pandalar ve Rio festivaliyle sınırlı olduğunu şimdi, burada anlıyorum. Çünkü Türkiye'de zaten yeterince olay var! Türkiye'de o kadar çok olay oluyor ki Türkiye'de yaşayan insanların dünyanın siyasi ve toplumsal meseleleriyle ilgilenmeleri için sadece matematiksel olarak bile yeterince zamanları kalmıyor. Bir "acayiplikler diyarı" olarak bizim memleket, insanın yeterince zamanını alıyor zaten.

Diğer yandan Türkiye'deki toplumsal gerginlikler o kadar taze ve o kadar canlı ki bu konularda yapılan tartışmalar, bu gerginlikler çevresinde yaşanan olaylar insanların bütün enerjisini alabiliyor.

Yazdığım yazılara bakınca Türkiye'de en çok beş meselenin konuşulduğunu görüyor insan. Bu beş temel mesele aynı zamanda toplumsal düzeyde birer hassasiyet ya da gerilim sebebi. Bütün toplumsal hayat bu beş meselenin etrafında belirleniyor, bütün taraflar bu beş meselede takındıkları tutuma göre oluşuyor. Bunlar; Kürt sorunu, siyasal İslam, ekonomik durum, parti siyaseti, ordu ve orduya bağlı olarak Türkiye'nin bir ülke olarak kuruluş ideolojisi. Açıkça ve kısaca söyleyeyim, köşe yazarı olduktan sonra anladım ki bir yazarın kim olduğu, ne olduğu, kimler tarafından sahiplenileceği bu konularda aldığı tavra göre belirleniyor. Hatta kimi sözcükleri belli bir biçimde kullanmanız bile yer aldığınız safın bir "şifresi" olarak yorumlanabiliyor. Ülkenin en çok dikkat kesilip hakkında en çok cümle sarf ettiği konuların aynı zamanda en sert tabular olması da ilginç elbette. Yani Türkiye en çok konuştuğu konularda aslında hiç konuşamıyor.

Eğer her ülkenin bir ruhu olduğunu varsayıyorsak Türkiye'nin "ruhsal karmaşası" da buradan kaynaklanıyor zaten. Hakkında konuşulan beş konunun hakkında aslında konuşulamamasından!

"Dışarıdan" kitabını bu sebepten beş ana bölüme ayırdım:

"Türkiye: Bizatihi Kendisi" bölümünde ancak ve ancak Türkiye'de yaşanabilecek olaylardan söz ettim. Bunlar dünyanın herhangi bir yerinden gelen insana açıklamak için bir ömür tüketebileceğiniz konular. Mesela, AKP'nin iktidara gelişinden sonra Hürriyet gibi bir gazetede belli bir türban stilinin daha kabul edilebilir olmasına ilişkin haberdir. Herhalde bu haberin Türkiye'nin karmaşık anlamlar ve referanslar tablosunda nereye denk düştüğünü anlatmak için günlerce tarihten, taraflardan ve göndermelerden söz etmeniz gerekir.

"Kürt Kardeşim" bölümü ise milliyetçiliğin körlüğüyle sakatlanmış taraflardan ikisine de aynı mesafede durarak yazılmış, insanın çekirdeğine bakan yazıları aldım.

"Kriz Kuzuları" bölümü ise Türkiye'nin ekonomiyle kurduğu ilişki bakımından önemliydi. "Patlayamayan" bir ülke olarak Türkiye'nin ekonomik eşitsizlikle kurduğu ilişkiyi, krizle birlikte sisteme sadakatini kaybeden "beyaz Türkleri" anlatmaya çalıştım.

"Siyasetin Gündelikçileri" bölümünde daha "kim-ne dedi-niye dedi" çıkmazındaki siyasetçilere baktım.

Sonra savaş çıktı. Dünyanın yüzlerini gördük. Kanlı ve insan yüzlerini. Bu kitap da zaten orada bitti.

"Dünyanın yüzleri" diye adlandırmak istedim olan biteni. Çünkü geçtiğimiz üç yıl boyunca bütün dünyada, insanlığın alçalmak konusundaki sınırsızlığı ile yükselme imkânının direnci bir arada yaşandı. Bir yandan arsız bir imparator, insanlığın oluşturduğu bütün hukuku çiğneyerek haritalar üzerinde kanlı postallarıyla yürürken diğer yandan dünyanın bütün "memnuniyetsizleri" ülkeler aşıp her yıl dünyanın bir şehrinde buluşuyor, Dünya Sosyal Forumu'nu gerçekleştiriyordu. Güce ve savaşa tapan karanlık adamlar ile hâlâ insana inanan kalabalıklar birbirlerine karşı saf tutmuştu. Sokaklar ve imparator karşı karşıyaydı. Ben, tahmin edebileceğiniz gibi, sokaktaydım. Çünkü yaşananların ardından bugün artık habercilerin, gazetecilerin, yazı insanlarının, sadece olup biteni kaydeden değil, insanlığın vicdanını diri tutan sinir uçları olduklarına inanıyorum. Daha iyi bir dünyanın imkânını hatırlatan, hep yeniden hatırlatan inatçılar olmamız gerektiğini düşünüyorum. Çünkü en başta söylediğim gibi, benden önce gelmiş, benden sonra gelecek olan benzerlerim gibi, insanlığın daha adaletli ve vicdanlı, dünyanın daha güzel olabileceğini hatırlatıyorum. Ben, bu işi yapıyorum.

Sabah gazeteyi açıp yazıyı okuyorum; tashih var mı diye. Telefon çalıyor. "Merhaba ben Sezen Aksu," diyor ses. "Yazı çok güzel," diye başladığı cümlesi sesi titrediği için yarım kalıyor. Ülkenin bütün dillerinde konser verdiği için üzerine gitmişler günlerdir, o da bitkin düşmüş belli. "Tam da yazdığını demek istemiştim," diyor. Karşılıklı titretip sesleri, iki İzmirli kadın olduğunuz için herhalde, derhal dalga geçmeye başlıyoruz titrek durumumuzla.

Sonra bu ülkede, bütün dillerden şarkı söylemek gibi "normal ve insani" şeyler yapmanın ne kadar "büyük", ne kadar "tehlikeli" olabileceğini konuşuyoruz. Yine ikimiz de İzmirli olduğumuz için herhalde, bu "tehlikeli durumla" dalga geçmeye başlıyoruz. Gülüyoruz, gülüyoruz. Ben "Ne mutlu Türküm diyene" demediğim için gelen öfkeden kudurmuş elektronik postaları anlatıyorum, o kendine kızanları. Ne yapalım? Öldürelim mi yani? Gülmeyip ne yapacaksın? Gülüyoruz işte!

NE MUTLU ANADOLULUYUM DİYENE!

Balık tutan adamları görünce bir çocuk, "Amca, biz de balık kurtaralım mı?" derse, sizin buna kalbiniz burkulur biraz. Simidi tam yarısından bölemeyince büyük parçayı küçük kardeşine veren boyacı çocukları görünce boğazınıza bir yumru tıkanır. Bir çocuğun diz yarasını öperek geçirmeye çalışan bir başka çocuk görürseniz... Bir tuhaf olursunuz işte. Çok dipten derinden bir yerinizden buruluverirsiniz. Çünkü bütün bunların bozulacağını, çocukların büyüyüp balıkları kanatarak olta ucundan çıkaracağını, diğerinin simidi alıp kaçmayı, öbürünün yarayı öpmekten ziyade yaralamayı öğreneceğini, dünyanın onlara bunu öğreteceğini bildiğiniz için işte... O yüzden burulur insanın içi. İyi şeylerdir oysa bunlar, insanca şeylerdir, sadece insanca... Bu yüzden işte, tuhaf bir biçimde kalbe efkâr salıcı.

Daha ilk küçük haberi çıktığında... "Sezen Aksu Diyarbakırlı çocuklarla söyleyecek"... "Ermeni türküleri"... "Rumlar ve Yahudilerle sahneye çıkacak"... "Efes Antik Tiyatro'da"... Midenin üzerinden gırtlağa doğru ayaklanan o ağlama hissi. Yine çok iyi şeyler olacak yani! Öyle çıt kırıldım değil, gövdenin içinden sarsılarak gelen ve başlasa böğürmeye dönüşecek, bir türlü durdurulamayacak bir ağlama hissi. O kadar ki, konserde olanların haberini okurken, Sezen Aksu'nun Diyarbakır Çocuk Korosu ile fotoğrafına bakarken bile... Çok fena işte!

Niye ağlar insan? Oysa sevinilecek bir şey değil midir olup biten? Biz neden ağlıyoruz iyi şeylere? O ağlama nasıl bir ağlama aslında?

Çünkü, sen tabakları sofraya koyarken yan yana dizilmiş ölülere baktın televizyonda. Yıllarca yan yana. Zamanla alıştığını sandın konuşmamaya. Oysa insan konuşmadı mı içinde derin yaralar açılır. O yaraların kabuklarını artık hep hazırlıklı olduğun ölüm haberleri değil, yaşamaktan yana olan iyilikli şeyler kaldırır.

Çünkü, sen kalbini artık kötü şeylere göre ayarladın. Sen, bu ülkede doğup bu ülkede yaşadın. Çok dövülmüş bir köpek senin kalbin, yeni bir dayak inletmez artık onu. Biri gelip okşadı mı boşaltıyorsun bütün biriktirdiğin ağlamalarını. Senin kalbin artık öyle olmuş ki, şaşırıyor, çocuklar ölmek yerine şarkılar söyledi mi!

Çünkü, sen alıştın bu ülkeden umut kesmeye. Yeniden umutlanmak mahvediyor seni, paramparça oluyorsun. Bütün dilleriyle ülken şarkıları söylediğinde yeniden başlamak istiyorsun umut etmeye. İşte o zaman ne kadar yorulmuş olduğunu hatırlıyorsun. Bu yüzden işte, kalbin tekliyor, ağlıyorsun.

Çünkü, bir kadın çıkıyor. Sezen Aksu adlı bir kadın. İnsan gibi bir şey yapıyor. Sadece insan gibi davranıyor. İn-

san gibi davranmak bile cesaret gerektiriyor senin ülkende, Diliyorsun. Bu yüzden en derin bir yerinden buruluyorsun. Sen sevgili yurdum, bu yüzden o şarkılar çalınınca ağlıyorsun. Ağla sevgili yurdum! Çünkü, ne mutlu sana, Anadolulusun! Sen, bu kadar çok sesinle bu kadar çok susmuşsun! "Ne mutlu Anadoluluyum diyene!" diyemediğin için ne kadar yorulmuşsun!

Onlarca dilde konuşabilen ama konuşmayan bir ülke burası. Bütün o dillerin rengini taşıyan ve pek renk vermeyen... Ama, "Ne mozaği ulan!" diyen adamlara da tapabilen bir ülke burası; gözü dönüp mozağin taşlarını kırabilen. Sırf kutsal dokunulmaz, sorgulanamaz ve "hakkında dava açılamaz" olduğu için bazı konular, kaç kişi öldü, kaç kişinin ömrü talan edildi acaba bu ülkede? Böyle bir envanter çıkarılabilseydi keşke. Neleri yitirdiğimizin listesi... Mümkün değil, değil mi? Çünkü biz çok küçükken başlıyor aslında "Mühürlü Dudaklar Sistemi"! Biz çok küçükken koyuluyor içimize korkunun karanlık kilidi. Bu ülkede yaşamak, yaşamaya devam edebilmek için dokunulmaması gerçekten kutsallaştırılmış şeylerin listesi...

KUTSALLAŞTIRMALAR ÜLKESİ!

Memleketimizdeki dertten tasadan uzak genel festival havası içinde bir "Kaşar Festivali" düzenlendi geçen hafta. Olay mahalli, Ardahan'ın Göle ilçesiydi. Kaşarların üzerinde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın fotoğrafları vardı. Ancak devlet olayın üzerinde, iş başındaydı ve kaşarların satılmasını engelledi. Gerekçe, izin alınmamış olmasıydı. Ama acaba kaşarların üzerinde Özcan Deniz'in veya Hülya Avşar'ın fotoğrafları olsaydı sonuç aynı mı olurdu? Olmazdı. Zira asıl gerekçe, kaşar üzerindeki suretin "devlet" adlı bir kutsallığın parçası olması, kaşar marifetiyle bu kutsallığa halel geleceği şüphesiydi. Aynı "zalim şüphe" birkaç hafta önce Adıyaman'da yaşanmış, bir dağın gölgesi Atatürk'ün profiline benzetildiği için devlet, "Bu dağda koyun otlatılmaz!" demişti. Koyunlar, kutsal profili bozamazdı!

Ağaç kesitlerinde Allah kelimesini arayanlar, gökyüzündeki bulutlarda Atatürk'ün suretini bulanlar... Hep aynı kaynaktan beslenen bir "dikkat ve itina" ile bir şeyleri kutsal kılıyordu. Çocuk kalplerinden başlayarak büyüyen bir paranoya idi bu ve etrafımız sarılmıştı! Ta o zamandan beri...

Şimdi büyüyen çocuklar Amerikan filmlerinde "yemek kavgası" izledikleri ve buna gülebildikleri için bilmeyebilirler, ama biz büyürken ekmek "nimetti" ve yere düşünce alınır, üç kere öpülüp kenara konulurdu. Sonra biz çocukken -ki hâlâ öyledir tahmin ediyorum- 23 Nisan nümayişlerinde yerlere düşüp yırtılan bayraklar da üç kere öpülüp bir yere konurdu. Yırtılan Kuran kitapçıkları keza... Hepsi, bütün o "kutsal" şeyler, bu "üç kere öpme" muamelesinden geçirilip "yüksek" bir yere konurdu. Hepsi aynı kutsallıktaydı yani: Atatürk, Kuran, bayrak, ekmek. Hepsi aynı dinî hâle ile çevriliydi. Bu yüzden onların yırtılması, hasar görmesi çocuk kalplerimizi günah korkusuyla sıkıştırırdı.

Öyle ki, kutsallık konusunda fazlaca üzerine düşülmüş çocuklar, söz konusu figürlerin giderek bütün uzantılarını kutsallaştırdılar. Üzerinde Atatürk resmi bulunan paralar, seccade, tespih, asker, devlet, un, Kuran kılıfı... Bu "günahlarla" çevrili, son derece gerilimli hayat içinde büyütüldü ve hâlâ büyütülüyor çocuklar. Böyle büyüyenler sonra dağlarda Atatürk resmi gördüğünü sanıp olaydan habersiz koyunları neredeyse vatan haini ilan ettiler. Veya işte son olayda olduğu gibi "uzantılardan" birinin suretini kaşar peyniri üzerinde görünce, muhtemelen herhangi bir muhakemeden geçirmeden, çocukluktan kalan bir refleksle, "Burada mutlaka bir 'günah' işleniyor!" dediler. Bu mesele üzerine düşünseler işin içinden çıkamayacakları için "yasakladılar" ve yasaklayacaklar.

Bu milletin içinde bir çocuk var yani. Günah bilgisi kanına, etine işlemiş bir çocuk. "Saygı" yok bu yüzden, simgeler, suretler üzerinden işleyen bir "kutsallık alanı" var. O alana giren her şey de üç kere öpülüp "yukarı" konuluyor. O alana dahil edilmiş şeylerin uzantısı olan ve esas meseleden uzaklaştıkça kutsallaştırılması komikleşen şeylerle bütün hayat alanı kaplanıyor. Böylece hayat... Nasıl derler? Dokunulmaz, anlaşılmaz, bir şey oluyor. Yapabileceğin bir tek şey kalıyor geriye. Refleks olarak üç kere öp ve kaldır "yukarı"!

Öyle kutsallaştırılıp öyle kilit vuruluyor ki meselelerin üzerine, bir süre sonra soru sormayı unutan insanlar, nedenini artık kendilerinin bile unuttuğu öfkeli tepkiler veriyorlar soru sorana, başka bir şey söylemeye kalkışana:

"Kafa karıştırma! Kafa karıştırma!"

Yoksa üç yıl önce, Anthony Quinn öldüğünde yazdığım bu yazıya, hâlâ, bugün bile öfkeli elektronik postalar gelmesi nasıl açıklanabilirdi?

Korkarım bu, konunun dinle, dinî bir şahsiyetle ilgili olmasından kaynaklanmıyor. Çünkü Türkiye'de dinden ve ordudan daha büyük bir tabu varsa o da erkekliktir. Kim bilir belki diğer iki tabu da bu asıl, dev tabunun birer yan ürünüdür. Yoksa üç yıl önce yazılmış bir yazıya insanlar durup durup niye sinirlenir?

Bildiğim bir şey varsa birazdan okuyacağınız yazı, sevgili Türkiye'nin sinirlerini tel tel ettiğidir!

DI, HZ. HAMZA VERELİM!

Her Ramazan'da top atılışını müteakip kutsal bir temcit pilavı olarak "Çağrı" filmi birkaç kuşağın sıtkını sıyırmasına rağmen halihazırda İslam alemine yeni bir tanıtım filmi bulunamadığı için hâlâ gösterilmektedir. Başrol Hz. Muhammed'e ait olmasına rağmen, "teknik" nedenlerle gösterilemediği için aslında filmin esas oğlanı Anthony Çuinn'dir. Zaten film de biraz Quinn'in yüzü suyu hürmetine izlenir. Film, Quinn'i Müslümanların en sevdiği Hollywood yıldızı mertebesine yükseltmiştir. Bu yüzden bütün dünya basını Anthony Quinn'in ölüm haberini "Zorba öldü!" diye verirken, olay memleketimizde "Hani Çağrı'daki Hz. Hamza vardı ya..." tarzında neşredilmiştir. Böylece Türkiye'nin makus talihini oluşturan icraatlardan biri de belgelenmiştir.

Aklına Zorba değil de, Hamza kazınan bir milletin erkeklerinden çok fazla şey beklenmemelidir. Şöyle ki...

Erken yaşta Nikos Kazancakis'in "Zorba" adlı muhteşem kitabını okuyan kadınların hali çok acıklıdır. Zira, bu kadınlar erkeklerin Zorba'ya benzeyen bir şey olduğu gibi talihsiz bir zanna kapılmışlardır. Kitabı okuduktan sonra (filmi izlemek de aynı etkiyi yapar) "hayat sicili hijyenik adamlarla" karşılaşılır. Adamlar "içinde gizlediği bir Zorba vardır mutlaka" inadı ve inancıyla deşilir. Nafile olduğu çok sonra anlaşılacak olan bu sondaj çalışması sonucu karşınızdaki adam, parça parça elinize gelir. Böylece, dönüp "Quinn bana baktı sanki" avuntusuyla filmi yeniden izlemekten başka çare kalmaz. Zira karşınızdaki adamlar, annesinden, öğretmeninden, sonra gitgide patronundan ve elbette sizden de zırıl zırıl korkmaktadır. Hayat karşısında titrek titrek önünü iliklemekten başka bir davranış edinemeyen bu zavallılar karşısında siz, Zorba'yı tanıdığınız için onlardan daha delikanlı bile olabilirsiniz.

Çünkü Hz. Hamza'ya benzemez; ne aslandır ne kaplandır Zorba. Hayat adamıdır. Balkan ülkelerini gezen, sıkıldıkça ülke değiştiren, hayatı yalın yaşayan bir adamdır. Bu haliyle hayatın kendisinden daha büyük bir anti-kahramandır. İktidardan, dinden, hayatın yalınlığını bozdukları için tiksinir. Kadınları -ne olursa olsun- mutlu etmek gerektiğine inanır. Kadınları mutlu etmenin çok basit olduğunu bilir; esirgemez, karıştırmaz. Ama "Kadınları anlamıyorum abi!" saçmalığını diline dolayanlar, bunu bir şiar haline getirenler, elbette Zorba'yı anlamayacaktır. Zorba'yı, ortada anlaşılacak değil, "beraber akılacak bir durum" olduğunu bilenler sevecektir. Zira Zorba, "akmayı" öğretir!

Esas itibarıyla oğlan çocukları için Zorba zorunlu okuma müfredatına alınmalı, Quinn'in yorumu da mutlaka iz-

letilmen. Çünkü Quinn'i Zorba'dan değil de Hamza'dan bilen oğlan çocukları büyüyünce bir tür "aslanlık, kaplanlık" derdine düşmekte, hayattan ilk çelmeyi yediğinde de bir "çöl faresine" dönüşmektedir. Hz. Hamza'yı hatırlayınız. Bir "cüssedir" o. Etrafında tek kadın yoktur. Yani o "cüsse" bir kadına nasıl davranır bilemeyiz. Savaşta iyidir de hayatın kendisinde nasıldır? Yani savaş olmadığında bir Hamza ne yapar?

"Vatan (veya din) için ölmekten" bahseden, ölmek, öldürmek konusunda konuşkan, ama bir kadının gözlerinin içine doğrudan bakarken kekeme olan erkekler gelmiyor mu aklınıza? Zorba'yı bilselerdi, daha az gerilmezler miydi?

Zorba, ruhun şad olsun!

Erkeklerin ve kadınların kendini enine boyuna yaşayamamasından da kaynaklanıyordur herhalde Türkiye sokaklarındaki hayatın tatsızlığı. Erkeklerin kadınlara av hayvanıymış gibi bakışı, kadınların etlerine işlemiş haklı paranoyaları ve nihayet herkesin her an her yerden bir tehlike çıkabilir hissiyle kesintisiz gerginliği...

Sokaklardaki bu mutsuzluğun nasıl elle tutulur, somut ve herkesi etkileyen bir gri bulut olduğunu daha çok başka ülkelere gidince anlıyor insan. Fakat tuhaf olan, bu kadar tatsız bir gündelik hayatın, bu denli derinden ve yaygın bir biçimde mutsuz olan insanların, saplantılı bir biçimde "eğlenmesi" ya da müthiş bir inatla "eğlenmek" adı verilen hareketleri tekrar edebilmesi. Sanki eğlenmeseler ölecekler gibi, öyle bir can havliyle yani. Eğer memleketi topluca bir psikiyatr koltuğuna oturtabilseydik şöyle derdi herhalde:

"Dibe vurmaktan öyle çok korkuyorum ki beni dibe çağıran sesleri duymamak için oyun havalarının sesini açıyorum!"

YA EĞLENCE YA ÖLÜM!

Samsun'da çıkan bir yerel gazete yeni açılan barın haberini böyle veriyordu: "Samsun'un Laila'sı açıldı!" Sonra Diyarbakır'da reklam panoları, günlerce aynı bar açılış ilanıyla "yıkılıyordu" geçen yıl:

"İstanbul'a nispet: Diyarbakır'da Nispet!"

Görünmeyenin, gösterilmeyenin yok sayıldığı, gitgide de yok olduğu bir ülkede insanlar "İstanbul'dakiler" gibi görünmek, görünebilmek, gösterilmek, dolayısıyla var olmak istiyordu. Kameraya takılabilmek, yani var olabilmek için hayatlarına görünenlerden referans veriyor, kadraja girmeye çalışıyordu. Diyarbakır'da bir süpermarket açılışına paralar dökülerek Nez'in çağırılmasının başka ne gibi bir nedeni olabilirdi ki? Bir süredir böyle bu; televizyondakiler gibi yaşamaya çalışıyor insanlar. Televizyondakiler

gibi eğlenmeye çalışıyor. Eğlenenlerin, mutluların durduğu bir merkez var; herkes canhıraş oraya yüzüyor. Onlar gibi gürültülü ve onlar gibi şen şakrak kuzu parmak! Her şehir kendine bir Laila yapmak istiyor yani, her kasaba İstanbul'dakilere nispetin peşinde. "İyi" yaşamak öyle tarif edildi çünkü; eğlenerek, oynayarak, gürültülü ve Türkiye çok hızlı "öğreniyor"!

Yazın gelişiyle birlikte bu görünerek var olma halinin gerçekleştirilebileceği yeni bir alan, yeni bir neşeli uzay keşfedildi: Parti plajları! Oturmak yok, oynayacaksın! Susmak yok, şarkıya katılacaksın! Eğleneceksin yoksa ölürsün! Denizin sesini dinlemek yok artık, iç seslerini duymak yok; gürültü edeceksin. Kesintisiz bir oynama hali! "Durmaktan" bu kadar korkmada ürkütücü bir şey yok mu? Önce Bodrum'dan, sonra diğer kıyı şeridi şehirlerinden, giderek İstanbul'dan ve Türkiye'den bir İbiza (İspanya'nın kesintisiz partileriyle meşhur bir eğlence adası) yaratma çılgınlığı bu. Bir biçimde dünyanın gözüne girme, diline düşme gayreti. Bir yandan da "hayatın tadını çıkarma" çabası içinde hayatın memelerini emmek değil de o memeleri ısırıp koparma hali. Oysa mutsuz insanların eğlenme gayretinde hep zavallı, hep hazin bir hal vardır; öyle bir hüzünlü görüntü. Galiba o hüznü görünmez, duyulmaz kılmak için bu kadar gürültü çıkarıyorlar. Artık Türkiye'de insanlar gürültü çıkarmadan hiçbir şey yapamıyorlar!

Daha hali vakti yerinde olanların oynayıp durması, kendisini müziğe kaptırması, plajda bile durmak bilmemesi anlaşılabilir bir şey de... Geçtiğimiz günlerde İstanbul'un sahil köylerinden birine, Poyrazköy'e düştü yolumuz. Kuru köfteleriyle ve ezilmiş somun ekmekleriyle insanlar kıyıdaydılar. Televizyon izleyen insanlardı bunlar. O yüzden genç çocukların gözlerinde ünlü markaların taklidi gözlükler,

taklit markalarla donanmış bedenler. O bedenler televizyonda gördükleri "şen şakrak kuzu parmak" insanları taklit ediyorlardı. Kıyıdaki küçük büfeden, tıpkı lüks plajlardaki "lounge"lardan yapıldığı gibi hızlı müzik pompalanıyor, teyzeler, ablalar, orta okuldan terk koca memeli kızlar beş yıl öncesinden kalma mayolarıyla tıpkı "onlar" gibi oynuyorlardı. Oturma odalarının duvarında Kuran-ı Kerim asılı insanlar hafta sonunda bir günlüğüne televizyondakiler gibi plajı diskoya çeviriyor, "iyi" yaşamanın tadına bakıyorlardı. Eğleniyorlarsa eğlensinler, ama kesin olan şu ki pek mutlu değillerdi. Sanki bir kamera onları çekiyordu!

Pek yakında gürültüden başka ses kalmayacak. Pek yakında oynamaktan başka bir hal kalmayacak. Pek yakında Türkiye "beğendikleri" gibi olacak; herkes göbek atacak! Kimsenin iç sesi, hiçbir kıyıda deniz sesi kalmayacak...

Enteresan olan ve nice sosyoloğu ruhen çökerten mesele ise şudur:

Bu kadar "kapalı" bir ülke nasıl olup da sıra televizyon ekranına gelince bağırsaklarına kadar kendini "açabilmektedir"? Sinemaya gitti diye kızlarını öldüren insanlar nasıl Seda Sayan'ı dekoltesine rağmen "komşu kızı" yakınlığında bulur? Oğullarını mümkün olan en erkek biçimde yetiştiren bu insanlar nasıl Huysuz Virjin'i en sevilen gösteri dünyası kahramanı yapabilir? Nihayetinde Hülya Avşar en okumuş yazmış kadınlar da dahil nasıl bir ülkenin "kadın modeli" haline gelebilir?

Bu ülkede, ikiyüzlü taşra değerleriyle gösteri ve tüketim toplumunun değerleri asla ayrıştırılamayacak bir solüsyon haline gelmiştir. Solüsyon her derde deva bir merhemdir. Çünkü...

Etraftaki karanlığı görmemek için sürekli yanan gece lambasına bakan çocuklar gibi bakıyorlar "eğlence evreninin kahramanlarına", bu yüzden bu kadar dikkatli bakıyorlar onlara... Karanlığı görmüyorlar televizyona çıkanlara bakınca...

"VARLIĞIM HÜLYA'NIN VARLIĞINA ARMAĞAN OLSUN"

Eski hikâye şöyleydi:

Günün gerektirdiği "mecburi kollektif duyguya" bağlı olarak, "yüksek adaptasyonlu çocuklar kıtası" şeklinde davranırdık. 10 Kasım'lar için ciğerlerini en iyi paralayan, içli sesli çocuklar seçilir, fazla neşeli çocuklar 23 Nisan'a saklanırdı. Aslında her iki günde de yapılanlar, çocukların çektiği eziyet bakımından çok farklı değildi. Birinde üzüntülü, diğerinde neşeli olmanız beklenen günlerin her ikisinde de, olay yerinin çapma göre mahalli büyükler çıkıp ne kadar sevinmemiz veya üzülmemiz gerektiğinin altını çizer, hizanın korunmasından mesul öğretmenler her iki günde de genel duyguya aykırı davranan çocukları "anormal şeyler" olarak teşhis edip, daha sonra hesaplaşmak üzere tehdit ederlerdi. Bize "armağan" edilen 23 Nisan'ı her sene "şen çocuklar

kalabalığını" görmek isteyen büyüklere armağan ederdik. İyi ve kötü günde ezberlenen şiirlerin aynı kötülük ve aynı lüzumsuz uzunlukta olduğunu anlayamadan tezgâhtan geçip gittik. Gitgide birbirimize karışacak kadar aynılaştığımızda, "eğitim" başarıyla tamamlanmış oldu. Kimimiz bizi aptallaştırmaya çalışan o günlerle meselesini kendi içinde halletmeye çalıştı, kimimiz ise konuşarak, tektipleştirme ayinleriyle alay ederek intikamını aldı o günlerin.

Ama sanki, öyle ya da böyle bağışıklık kazanılan, insan ruhunu aptallaştıran bu tip dış etkenlere karşı koruyan bir zar oluşmuştu çocukların kafasında. Ama şimdi onları bekleyen yeni bir totalitarizm var ortada.

Henüz bağışık olmadıkları...

Hülya Avşar, babası için yaptırdığı ilköğretim okulunu ziyaret ediyor. Çocuklar, çocuklara has o tuhaf beğenilmeyi dilenen "numaralarını sergileme" refleksiyle gösteriler yapmaya başlıyorlar. Bu sefer hamaset destanları okunmuyor, hizası bozulmayan yürüyüşler yapılmıyor, militarist bir havada okunan "Ant"lar içilmiyor. Beterin beteri varmış meğer: Çocuklardan biri öne fırlayıp Ciguli taklidi yapıyor. Kameranın açısından pek seçilemiyor, ama galiba bu konuda öğretmenin de bir teşviki oluyor o sırada. Kızlar ise "şipşirin" kıyafetleriyle sınıfın içinde bir pop şarkısıyla minyatür bir Tolga Han Dans topluluğu olarak dans ediyorlar. Seren Serengil veya Seda Sayan ablalarını andıran hareketler yapmaya çalışıyorlar. Anadolu'da "yarım avrat" diye tabir edilen bir halleri var. Velhasıl hepsi magazin dünyasının miti Hülya Avşar'a, yani yeni onay merciine kendisini beğendirmeye çalışıyor. Bundan yirmi yıl önce valilere, Milli Eğitim Bakanlığı müdürlerine "ürün" olarak sunulan çocuklar şimdi, popüler kültürün kraliçesine sunuluyor: Beğendiğiniz gibi! (Ya da "Sahibinin Sesi" mi denmeli?)

Yani bu sefer de "körpe" beyinlerin tepesine, vasatın beğenisi merkez alınarak oluşturulan pop kültürü biniyor. Elbette "yüksek adaptasyon uzmanı" olan Türk çocuğu bu yeni duruma da derhal uyum gösteriyor ve kendinden beklenen mükemmelen yerine getiriyor.

Ölümü kutsayan marşların ezberinden, "Burcunu söyle / Yay mısın oğlak mısın?" gibi şarkıların top yekûn terennümüne geçiliyor. Söyleyenleri aynılaştırmaya kast ettiği sürece ölümü kutsayan marşlardan bir farkı var mı? Marşlar eşliğinde asker adımlarını mı yoksa Seren Serengil hareketlerini mi tekrar etmek daha kötüdür ya da ikincisi daha "sivil" midir?

Televizyonda Galatasaray takımının "alt yapı" sınavı haberi var. Babalar, oğullarının "popçu" değil, "topçu" olması için sınava getirmiş. Yani küçük insanların yarısı popçu, yarısı topçu olmak üzere aynılaştırılarak, yoğrularak, "yapı malzemesi"ne dönüştürülüyor. Analar durmadan "öğütülecek harç" doğurduğu için, yapı paydos demiyor!

Bir eğlence evreninde ayrılaşan, hiçbir mânâlı ses kalmayıncaya dek gürültü yapan insanların en can yakan fotoğrafı, bu eğlence evrenine kabul edilmek için yalvaranların hiçleşme anlarıydı hep. Ruhlarına, bedenlerine hatta bağırsaklarına kadar her yerine alıcı bulmak için düşen, yerlerde sürünen insanların görüntüleri, bana sorarsanız bütün yeryüzünün en çok şiddet içeren en "kanlı" fotoğraflarıdır. Belki de Türkiye böyle kanlı fotoğraflara bakmaya alıştığı için kendi çocuklarının polisler tarafından linç edilmesini sakince izleyebilmektedir! Pop Star yarışmasında insanların hikâyelerini satmasını izleyebildiği için yani... Çünkü bir kez vicdan kaybedince gerisi çok kolay gelir.

Bu ülkenin artık herhangi bir psikolojik darbeyi hissetmesinin nedeni belki de o ilk "darbeye" yüzde 99 evet diyerek kendine ihanet etmesidir. Kendine bir kez ihanet eden artık ona ne yapılsa hak ettiğini düşünecektir!

RUH KIRIĞI-KOL KIRIĞI

Türkiye'nin televizyon hallerine bakarken -ki daha önce de bahsetmiştim bu berbat histen, tuhaf bir şey oluyor insan. Hani biri çaresiz veya utanılacak bir duruma düşer de siz de ona bakarken içiniz ezilir. Başınızı başka yana çevirmek istersiniz, izleyemezsiniz. Bu tuhaf his işte, tekrar etti yeni bir vesile ile:

Küçük oğlunun elinden tutarak, ürkek adımlarla içeri giriyor kadın. "Bırakacak kimse bulamadım da," diyor çocuğu kastederek, utanıyor çocuklu bir anne olmaktan, kuşe kâğıt imajlara uymamaktan. Esmer, kısa boylu, topluca, evli ve bir çocuk annesi bir kadın popstar olmak için "popstar yapıcı üst kurulun" karşısına çıkıyor. Kurul Deniz Seki, Ercan Saatçi ve Ahmet San'dan müteşekkil oluyor! Sesi güzel ama elbette titriyor. "Olmadı!" diyorlar, yok oluyor.

Sıradaki, gözleri tedirginlikten geri kayan, orta yaşlı, bıyıklı bir adam. Samanyolu'nu söylüyor, Samanyolu'nun en trajik hali bu. "Sesim güçlü" dediği için aşağılanıyor, bıyıklarıyla popstar olmak istediği için alay ediliyor. Kimse isyan etmiyor alay edilmeye. Herkes uysal. Herkes, İstanbul'un ve pop'un iktidarına boyun eğerek ve küçülerek kapıdan çıkıyor.

Burada herkes kendi isteğiyle bulunuyor. Utanılacak bir şey yok yani; herkes star olmak istiyor. Ama insan, onlara, bu kadar düştükleri için, bu kadar düşürüldükleri için bakmaya utanıyor. Bir ruh kırığı bu! Ruhlar eklem yerlerinden kırılıp, boşlukta sallanıyor sanki.

Birkaç gün önce Kadıköy'de Türkiye'nin ABD işgaline katılmak için Irak'a asker göndermesine karşı çıkan insanlar bir eylem yaptılar. Yapılacak eylem bir basın açıklamasıydı. Yeri gelmişken şunu söylemek gerek: Basın açıklaması yapmak için artık izin almak gerekmiyor. Ama yine de basın açıklaması yapmak için sokağa çıkanlar "izinsiz gösteri yaptıkları" gerekçesiyle gözaltına alınıyor ki bu, anlaşılmaz bir olaydır!

Velhasıl robokoplar, televizyonların bilhassa vurguladığı üzere "copsuz" olarak eylemcilere müdahale ettiler. Kollarından itinayla tutarak bir otobüse tıktılar. Fakat o nasıl bir itina ise bir adamın kolu, dirseğinden kırıldı.

Kol, boşlukta sallanmaya, ters dönmeye başladı. Adam yerde kıvranıyor, polisler ne yapacaklarını şaşırıyor. Nihayetinde polisler, artık ne düşünerek bilinmez, olay yerinden sessizce uzaklaşmaya, adamı yerde bırakmaya karar veriyorlar. Kol, boşlukta sallanıyor hâlâ, sinir bozucu bir biçimde ters dönüyor dirsekten. Kollar, tıpkı ruhlar gibi, eklem yerlerinden kırılıyor. Ruhlar ve kollar aynı anda kırılıp, aynı acıyla boşlukta sallanıyor.

Bir kol kırığı altı-sekiz haftada kaynar. Ruh kırıkları ne kadar sürede acaba? Kaynarlar mı ya da? Ya da kimi kırıklar gibi onların da yanlış kaynama olasılığı var mı? Böyle berbat, böyle şirazesiz hayatlar sürmekten, bunları izlemekten canı yanmayan, yalanlara inanmayı, gerçekleri görmekten daha huzurlu bulan ruhlar olduğuna göre bu ülkede bir kırık yanlış kaynadı belki. Belki de Türkiye, 1980'de kırılıp sonra da yanlış kaynamış bir ruh kırığıdır. Hepimizin bir yeri kırıktır...

Prof. Ünsal Oskay, ben ve adını hatırlamadığım, galiba "Biz Evleniyoruz" programında "yarışmacı" olmuş birisiydi, TV8'de Haluk Şahin'in programına konuk olmuştuk. Bir "popüler kültür nesnesi" adamla birlikte konuk edildiğimizi bilmiyordum, galiba Ünsal Hoca da bilmiyordu. Program boyunca müthiş çaresiz hissettim. Söylediklerinizin insan olarak onunla değil, bir popüler kültür nesnesi olarak onun televizyondaki "görüntüsüyle" ilgili olduğunu hayatında hiç kitap okumamış ve bununla neredeyse gurur duyan birine nasıl açıklarsınız?

İlk kez o gün eleştiri alanı ile eleştirinin birbirine geçtiğini, popüler kültür eleştirisinin eksiltilerek, popüler kültür alanına dahil edildiğini düşündüm. Gazetelerde en çok popüler kültür eleştirisinin okunması daha da önemlisi çok okumak için artık hemen herkesin ucundan bile olsa popüler kültürden bahsetmek zorunda olduğunu görmek acınasıydı. Bu acıklı durumun bir parçası olmak istemedim. O günden sonra da "eğlendirirken düşündüren" (!) popüler kültür yazıları yazmadım.

Belki de yanlış bir karardı. Çünkü köşe yazarlığının da bir esnaflığı var. En çok ne konuşuluyorsa o konuda yazmamız "çok okunan yazar" yapar sizi. Daha çok "satan" birine dönüşürsünüz. Bunu reddetmekle kendince haysiyetli bir şey yaptığımdan hâlâ eminim ama esnaf stratejisi bakımından kesinlikle bir hataydı. Ne diyeyim? Artık belki de renkli pazarda o kadar çok para etmiyorum...

POP'UN 'POP'U ÇIKTI

Bitti. Benim için bitti. Popüler kültür üzerinden bir şey söyleme işi bendeniz için galiba bitti. Zira artık popüler kültür kendi kendisinin tahlilini yapmaya başladı. Zira artık popüler kültür eleştirisi artık popüler kültüre dahil oldu! Popstar yarışmasının jüri üyelerinden Ercan Saatçi yarışmayı bir "sosyoloji laboratuvarı" olarak görüyor ve tahlillere girişiyorsa, bizatihi bir popüler kültür öznesi/nesnesi olarak, artık "gözlemleyene" söyleyecek söz kalmamıştır: Gösterge kendi kendini izlemektedir! Hocamız Unsal Oskay, dünyaya şimdiye dek "kıyısından" bakmış bir şahsiyet olarak Çağla Şikel'le yan yana oturup Televole programlarına "mevzu ediliyorsa", artık eleştiri bir eleştiri konusu olmuştur. Artık orada Unsal Oskay da Çağla Şikel kadar üzerine söz söylenecek bir popüler kültür "nesnesidir" (Buraya

dumuru anlatan bir imla işareti koymak isterdim). Eleştiri, popüler kültürün kendisi olunca, artık eleştiri safları da eleştirileceklerin kalabalığına dahil olmuştur.

Peki bunları ben mi söylüyorum? Üç-beş yıldır sık sık popüler kültür kahramanları üzerinden yazılar yazan nadide şahsiyet, "sevgili Hıncal Uluç"un deyimiyle "genç, güzel köşe yazarı (kayıtsız bir kahkaha sesi!) Ece Temelkuran"?

Popüler kültür, televole alemleri üzerine yazmaya başlarken aklımda iyi bir gerilla harekâtı planı vardı. Yeni Binyıl Pazar ekinde yazıyordum ve o vakit cereyan eden Seattle'daki olaylardan söz etmek istiyordum; antikapitalist eylemlerden.

O günlerde de Deniz Akkaya fena halde gündemdeydi. Düşündüm ki, eğer Akkaya'nın memelerinden söz edersem ve konuyu bir biçimde Seattle'a bağlarsam, bu işle hiç ilgilenmeyenler de ilgilenirlerdi. Yazının başlığını "Deniz Akkaya'nın memeleri arasında bomba patladı!" koydum ve sanırım etkili de oldu. Fikir iyiydi: Eğer herkes tek bir yere bakıyorsa ve onları esas bakmaları gereken yere baktıramıyorsan, baktıkları yere git, lafını orada söyle! İnsanlar, dünyanın ve insanlığın durumundan ziyade birilerinin memeleriyle ilgileniyorsa, sen de o memelerin arasına gir ve bombanı orada patlat! İyi bir gerilla taktiği! Bugüne kadar da popüler kültür kahramanları üzerinden yazdıklarımda aslında başka şeyler anlattım. Ebru Gündeş üzerinden "eski solculuk" hastalığını, Hülya Avşar üzerinden sınıf atlama psikozunu Nil Karaibrahimgil üzerinden güdük özgürlük kurgularını, vesaire vesaire...

Bugün de Popstar'ın Bayhan'ı üzerinden esmer Türkiye'nin, emniyetli sitelere kapanmış, kentin ter kokulu, kaba ve ürkütücü esmer kalabalığından kaçarak "temiz" kalmaya çalışan "beyaz" Türkiye'den aldığı alaycı intika-

mı yazacaktım. Diyecektim ki; Zerrin Özer -niyeyse- "Türk Pop'u adına üzülüyorum" gibi Genelkurmay Başkanlığı diliyle yaptığı ve Bayhan'ın o beyaz adamlar arasına değil, Gülhane'nin kanlı ve terli kalabalığına ait olduğuna dair açıklamalar yaptıkça, Bayhan'ın oyları yükseliyor. Hatta diğer "Tarkanımsı", beyaz yarışmacı oğlan çocuklarının yılbaşında çıktıkları bara "Bayhancıların" saldırısının da bunun bir göstergesi olduğunu söyleyecektim. Bayhan bu bakımdan ne kadar çok AKP'ye benziyor aslında. Erdoğan da konuşmamıştı seçimlerden önce, Bayhan da konuşmuyor. Çünkü, bir kere esmer kalabalığın, ezilenlerin yönünü şaşırmış öfkesinin talihli kahramanı olunca, artık hiçbir şey söylemenize gerek kalmıyor. Hatta ne Bayhan'ın ne de Erdoğan'ın o noktadan itibaren ezilmekle ilgili bir şey bilmesi bile gerekmiyor! Meşhur "halk" ve "vatandaş" ayrımında onlar. "Vatandaşa" hücum halinde olan, "halkın" desteğini alıyor. Bu arada birbirinden nefret eden, tiksinti duyan esmerler ve beyazlara, kimse esas meselenin sistem olduğunu söyleyemiyor, söylemiyor. Sınıfların birbirinden nefreti "sınıf" kavramının kendisine yönelemiyor bir türlü.

Velhasıl şunu diyeceğim: Artık pop'un pop'u çıktı! Artık, ben yokum. Bir "pop" olduğumdan değil; artık sözün, o söze ait cümlelerle edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Mesele sınıfsa sınıf diyeceksin adlı adınca, öfkeyse öfke, aşksa aşk. Ben artık lafı dolandırmamak, Deniz Akkaya'nın memelerine dolanmadan cümle kurmak niyetindeyim. Haberiniz olsun dedim!

Türkiye'deki ve dünyadaki olayları birçok insandan daha fazla ve daha yakından izliyor olsam da kimi olaylar kendimi "geri kafalı", "gelişmeleri değerlendiremeyen", "tutucu" hissetmeme neden oldu, oluyor. Tıpkı Cem Karaca'nın cenazesi gibi... Bu yazıdan sonra bilhassa "sentezseverlerden" tepki aldım. Türkiye'deki "değişime" ayak uydurmakla, bu cenazeyle taçlandırılan "uzlaşma" ortamını idrak edememekle suçladım. Hâlâ da anlayamıyorum, itiraf edeyim. Sanırım ben herkesin şirazesini kaybederek coştuğu bir uzlaşmaya karşıyım. Şarkının dediği gibi:

"Ne yapayım? Ben böyleyim!"

WHAT IS THE MATRIX ABİ?!

Önde dev rozetleriyle MHP'liler. MHP'li kadınlar, yanlarında duran AKP'lilerle ve Fethullahçılarla "karışmamak" için başörtülerinin uçlarını bağlamadan aşağıya sarkıtmışlar. Etrafta öbek öbek ANAP'lılar ve CHP'liler. Bu son derece "renkli" kalabalığın arasına sıkışmış tek tük müzisyenler ve şaşkın bakışlarıyla "eski solcular"... "Merhumun vasiyeti üzerine" getirilen yüksek perdeden tekbirler ve tekbir getirerek "Cenaze bizimdir" demeye getiren Fethullahçılar. Tekbirlerin arasına sıkışmış "Merhum pop-starı hiç tasvip etmezdi" demeçleri ve bu demeçlerin üzerine bina edilen "Cem Karaca hak ettiği ilgiyi görmedi" ağlaşmaları. Bu arada, camide, cenazenin başında, cep telefonuyla yapılan "Abi posterleri hazır et. Kasetleri hemen çıkarmamız lazım" konuşmaları... "Merhum, popüler kimliğinden dola-

yı dini istediği gibi yaşayamadı" parçalamaları. Sessiz bir anda, "Susmayalım, tekbir getirelim," diye bağıran kadına aniden dönüp, "Sus, kadın!" diyen Erkin Koray...

Bu resme bakınca işte, sorası gelir insanın: What is the matrix abi? Nedir bunun ölçüsü yani? Nedir bu işin tartısı? Yoksa acaba "Bu memleket işte bu kadar kafayı yedi!" diye göstermek miydi Cem Karaca'nın ölürken kastı? Yoksa acaba "yaşarken" mi demeli? Ve niye sesi içimize işleyen bu adamın gidişine şöyle gönül rahatlığıyla üzülemedik? Ortada duran bu cenazenin sahibi kimdi?

Şahsen inanmam, "Aniden Müslüman oldum" meselesine. Bu "şanlı dönüşümlerin", dindar çevreler tarafından cilalanması ise çiğ politik manevralardır olsa olsa. Sanmayın ki, bir inancım yok diye böyle konuşuyorum. Bilakis, ben dindar biriyim.

Mesela Guantanamo Esir Kampı'nda Müslüman'ım ben, en inanmışından. Çeçenistan'da, bi' okuyuşta Ayet el-Kürsî'yi okuyabilirim. Ama Afganistan'a gönderirseniz beni, hiç anlamam, ateşe tapanların yanına geçerim. Nazi Kampları'nda Musevi'yim ama İsrail tanklarının tam yanında din değiştiririm. Roma imparatorlarına karşı benden Hıristiyan'ını bulamazsınız; İncil üzerine yemin ederim. Ama Engizisyon Mahkemesi'nin önüne çıkarılırsam Hıristiyanlığı reddederim. Ve nihayet, en büyük kutsal kitabın insanın kalbinde yazılı olduğuna inanırım.

Kalbindeki yazıyı unutanlar en talihsiz, en öksüz ruhlardır aslında. Cem Karaca'nın işte, kalbindeki, sesindeki, içindeki o yazıyı unuttuğundan şüpheliyim. Herhangi bir tanrıya ihanetten daha büyük cezası vardır insanın kendine ihanetinin; ben Cem Karaca'nın "sahipsiz" cenazesine baktığımda bir adamın kendine ihanetini görmekteyim. "Herkes seni terk etse de sen kendini terk etmeyeceksin" dersidir bu cenaze, almalıdır diye düşünürüm.

Niye kimse ona, "Sen şarkılarını söyle!" demedi? Sadece şarkılarını... Senin kalbinin yazısı budur diye, niye birileri ona söylemedi? O şahane sesiyle "Resimdeki gözyaşlarını" bir kere söylese bütün dinlerin insanlara hissettirdiğinden daha fazlasını hissettireceğini, şarkıların kimi kez dinlerden daha "kalbî" olduğunu... Çoğu kez öyle olduğunu... Meselenin kalp olduğunu yani, niye kimse söylemedi? Ya da siz, kaç kez söylediniz bunu içinizden Cem Karaca'ya: Sen şarkılarını söyle! Bırak bu işleri!'

Şu anda bizim mahallede biri, sesi açmış sonuna kadar, "Safinaz" albümünü çalıyor Cem Karaca'dan. Zannımca, bu tek kişilik bir cenaze töreni. Tam da Cem Karaca için yapılması gerektiği gibi...

Matrix'ini şaşırmış ya da benim matrix'imi anlamakta güçlük çektiğim bir ülke olarak Türkiye'nin ruhu bazen, bazı anlarda berraklaşıp görünüyor göze. Dünya kupasından üçüncülükle dönen futbol milli takımı için Taksim'de yapılan karşılama töreni de tam böyleydi. Bütün o eğlencenin, o "coşkulu mutluluğun" içinde ülkenin ruhu kendini kulağıma fısıldadı:

Çok dövülmüş köpekler gibi!

Belki de benim gözümde bir yanlış var. Müthiş coşkulu zaferlerde bile hüzünlü bir şey görüyorum bu ülke söz konusu olunca. Annelerinin neşeli çocuklarına derinden bakınca incinebileceklerini görmeleri gibi bir şey bu. Şefkatle ilgili gibi sanki. Bilmiyorum niye...

TAKSİM'DE YAŞAR AŞKLARIN EN DİVANESİ!

Köfteciler, sucular, bayrak satan çocuklar, sigarayı ciğerini ezer gibi içine çeken adamlar, iman tahtası güneşte gevremiş mendil satıcısı kızlar, şarkıya bir mısra sonradan katılan tinerci çocuklar ve bağırıyor sahnede "coşturucular":

"Çalsın sazlar oynasın kızlar"!

Bu memleket ne zaman sevinse hüzünlü bir fotoğraf veriyor. Ya da bu halkı çok derinden sevince, yaşadıklarını derinden bilince... Ne bileyim işte... Sevinmeyi unutmuş bir adamın gülmeye çalışırken dağılır ya yanakları, müteredditit titrer ya dudakları, işte tam öyle Taksim Meydanı'nın insanları!

Herkeste bir "10 numara" forma. Çok "gol yemiş" bir memleketiz ya biz, herkes golcü formasıyla bir kere de ken-

di gol atmak istiyor sanki hayata. Tanesi 250 bin liradan bayrak sallayıp, krizle mrizle çok sitem ettiği bu memleketin bir kez de iyi bir şeyini yaşıyor işte. Bu yüzden acele tarafından yazılıyor yeni sözler düğünlerin en hovarda parçası Kasap Havası'na:

"Beyazın yanına kırmızı koydum/ Hilalin yanma yıldızı koydum/ Türkiye yoluna canımı koydum/ Türkiye sen bizim her şeyimizsin!"

Durmadan şarkılar çalıyor arkada. Gürültünün içinde, bir avuç çimenin üzerinde bir salatalık, bir domates ve bir lokma peyniri paylaşıyor iki kadınla dört çocuk. Kemirip kuru ekmeği ritim tutuyorlar başlarıyla:

"Her aşkın bir başı, bir sonu vardır!"

Tinerci çocuklar soluyup kara avuç içlerini, sallıyorlar başlarını:

"Kimi senin gibi sel olur gider!"

Ahbap çavuş pozları veriyorlar delikanlılar. Ayaklarında yırtık sandaletler:

"Geçse de gençlik çağım/ Boş kalsa da kucağım...' Muhtemelen işsizler...

Agora Meyhanesi'ni söylüyor sahnedeki sarışın kadın: "Burasın Agora Meyhanesiii! Bur'da yaşaaar..." Ortaokuldan terk kızlar "yanlış anlaşılmasın" diye ötede somurtmuş oturuyorlar. Halaya katılıp, tedirgince zıplayan "rahat" kızlara bakıyorlar ağızları açık: "Aşkların en divaneeesi!"

Taksim havuzunda kara donlu çocuklar bir karış suda dalışlar yapıyorlar. Güneşte parlıyor kemikleri. Anlamaz bir turist kadın, gülüp videoya çekiyor olanları. Çoktan başlamış oluyor o sırada "çile bülbülüm çile". Çocuklar kameraya el salladıklarında safça, sahnedeki kadın bağırıyor: "Kanıyor içim dışım! Çile bülbülüm çile!"

Şarkıcılar çıkıyor sahneye. Kalabalık, açıkhava bir Televole barı ile eski Türk filmlerinin piknik manzaraları ara-

sında gidip gelirken... Grand Cherokee'sinden ince topuklu bir kadın iniyor. Şöyle bir göz atıp "halka" lüks otelin kapısından dar atıyor kendini içeri. Belli ki yüksek camlardan bakacak kalabalığa. O sırada 10 yaşındaki Yusuf, eteğimi çekiyor:

- Bayrak alsana abla. 4 milyon!
- Alamam şimdi. Çalışıyorum, bak.
- Siz almazsınız zaten.
- Ner'den bildin?
- Üstünden başından. Sen bizden değilsin. Şu kadın da almaz mesela. Şu da...

Sandaletlerini sürüyüp gidiyor Yusuf. O sırada bir halk uzun kahrından kısa bir teneffüse çıkıyor. Klarnet çatlata çatlata bir taksim geçiyor... Neşesi hüzünlü büyük fotoğraf, uzun bir geceye hazırlanıyor...

Kimilerine komik gelebilir bu. Ama çoğu kez "parmak kaldırıp söz verilmeyenlerin sesi" olarak yazıyorum, niyeyse böyle bir niyetle. Biraz "demode" olduğunu söyleyenlerden daha kahredici bir şey varsa tarafını tuttuğunuz insanların kendi tarafını tutmaması: Bingöl çocuklarının katillerine ne oldu?

Bazen -en çıplak haliyle söyleyeyim- intikam almak istiyorum. Kişisel bir mesele bu! En çok da haksızlığa uğrayan, haksızlığa öyle ya da böyle eyvallah, ettiğinde, o haksızlığı izleyen kişi olarak benim canım yandığı için... Topraktan çıkarılan ölü çocukları izlediğimde ağladığım için.

Bu yazıdan bir yıl sonra Bingöl'e seçim gezisi için gittim. Yaşayan Bingöllü çocuklarla konuştum. Ölü arkadaşlarını anlattılar. Anlattıkları, seçim arabalarının gürültüsünde kayboldu. Bu ülkede yaşayan ve ölü çocuklar aynı hızla kayboluyorlar...

BİNGÖL ÇOCUKLARI

Bir çocuk doğursam diyorum, karnımdan çıkarsam. Büyümeye başlasa bir mucize olarak. Konuşsa, yürüse, ilk şakasını yapsa, gülse, güneşten gözü kamaşsa, elmada dişi kalsa... Ne yapsa şaşırsak, sevinsek müthiş. Sonra aniden okula gitse, okumaya başlasa, öğretmeninden bahsetse, arkadaşlarından. Anlata anlata resim yapsa, ilk kez ismini yazsa kâğıda, ne olduğunu bilmeden âşık olsa, eve beslenme çantasında kedi yavrusu getirse, olaylar böyle böyle gelişse...

Sonra bir gün çocuğum... Oluverse... Aniden ölse...

***

İnsan aslında ölür değil mi, çocuğu ölünce? "Hayat devam ediyordur." Doğrudur, ne diyeyim? Ama insan ölüyordur çocuğu ölünce. Mutlaka öyledir, elbette...

***

Parasız yatılı başka bir şeydir Doğu'da. Ben görmüştüm, Diyarbakır'da anneler çocuklarını alıp getirip yalvarırlar; "Benimkini de alın okula!", ağlarlar. Karnı doysun diye. Bu bahtsız topraktan kurtulsun, adam olsun diye. Gelecek kış veremden, sonraki yaz sarılıktan ölmesin diye. Çocuklar giderler. Parasızlıktan ailelerini aylarca görmeye gelemezler. Evlerine döndüklerinde fiyaka yapmak için mahallede birazcık okul formasıyla gezerler. Okulda dayağın en beterini yeseler de, geceleri korkup altlarına etseler de, annelerini çok özleseler de ağızlarını açıp tek bir kelime etmezler. Çünkü ohlar, bu toprakların "şanslı" çocukları olduklarını bilirler. Başka "kurtulma" şansları yoktur, sonbahar gelince tıpış tıpış yeniden okula giderler. Ayakkabılarının önleri açılsa da aylarca bunu kimseye söyleyemezler. İncecik enselerinden bir ağır hayat geçer, hiç ses etmezler. Oralarda çocuklar müthiş erken büyürler. Kocaman gözlerinde büyük adamların efkârını gezdirirler. Buralardakiler bunu pek bilmezler.

***

Sonra takım elbiseli bir salak içini düzgün yapmadığı için, bir domuz müteahhit Allah'ın belası malzemeden çaldığı için, açgözlünün teki ihaleden komisyon aldığı için, ağzı salyalı herifler, "Bir şey olmaz yahu!" diyerek, gülerek bir takım kâğıtlara atılmaması gereken imzaları attığı için ve daha bin türlü rezillik olduğu için, bir gece, ansızın, bu çocuklar işte, bu yoksul ve akıllı çocuklar, oluverirler. Bir de canım kardeşim, sokaklarda "Silaha değil eğitime bütçe!" diye bağıranları döverler.

***

Elleriyle okulun demir parmaklıklarına yapışmış kadınların dudakları kıpırdıyor, bilinen bütün dualar geceden beri nafile tekrar ediliyor. Adamlar terle karışık kahır yaşlarıyla yüzlerini yakıyor. Sedyelerde sessiz çocuklar ambulanslara dolduruluyor. O kadar sessiz çocuklar ki bunlar, belki de hiçbiri yaşamıyor. Kocaman gözlü, ince enseli çocuklar, bugün parasız yatılıdan ölü olarak dağılıyor...

Siz hiç ölü çocuk gördünüz mü? Tıpkı ölü kuşlara benzerler. Dünyanın en yumuşak şeyidir ölü serçeler, ürkütücü yumuşaktırlar. Artık hiç telaşlı değildirler, göz kapakları bu yüzden ilk kez görünürler. Ölü çocuklar da öyledir. Gördünüz mü hiç bilmem, ilk toprağı babaları atar üzerlerine. Çocuğunuzun üzerine toprak attığınızı bir kez içinizden geçirsenize...

Televizyon açık. İnsanın karnına bir bıçak giriyor sanki, dönüyor içeride. "Acısı içime aktı" derler ya, işte tam öyle...

Ölen ve yaşayan çocukların çabucak unutuluverdiği bu ülkede olup bitenin üzerini örten birçok gösteri vardı. Bu gösterilerden biri Müslümanlıktı. İnanmaktan, inançla daha iyi, daha erdemli insanlar olmak yolunda düşünen, inanan insanlardan söz etmiyorum. Haddim değil inanmışlar üzerine cümle kurmak. Ben, Müslümanlık "gösterilerinden" bahsediyorum. Hep de bundan bahsettim zaten. Caminin içi boşken sokaklara seccade serenlerden, hoşgörüden bahsedip sırf hacca giderken "nefislerini kabartacağı" için hava limanından mayolu kız fotoğraflarını indirtenlerden söz ediyorum. En çok da bu kadar "obur" oruç tutanlardan. Çünkü Ramazan aylarında iftara yetişmek için birbirinin üzerine çıkan arabalara bakınca "açlıkla bile terbiye edilmemiş" ruhları görüyorum ben. İftar yemeği verdiğini neonlu tabelalarla ilan edenler, inanmanın efendice bile hali varsa ne kadar uzağındalar, bunu görüyorum. İnanmakla ilgili yapılanlar ne kadar da inanmakla ilgili değil. İnsan olmakla hiç değil...

İFTAR SIRALARI

İbadet, öyle sanıyorum ki ya da öyle biliyorum diyelim, ruhanî bir şey olmalı. Çok mu püritenim yoksa ben? Bütün dinler ve bütün ibadet şekilleri aslında temelinde insanı "tam ve saf insan olmaya" yönelten kurumlar değil midir? Bir "İnanç Dünyası" faslı geçmek niyetinde değilim, ancak gördüklerimi de, sadece "gören" biri olarak söylemek niyetindeyim.

Yine ayağa kaldıracağım herkesi, ama inanmayı daha güzel bir dünya, daha iyi bir insanlık ve daha "kâmil" bir insan olmak için seçenler, öyle sanıyorum ki beni anlayacaktır.

Kaç rekât namaz kılınca yukarıda defterine kaç sevap işlendiğini hesap eden "hesap uzmanları" anlamayacaktır. "İnanmayanlar din hakkında konuşamaz," diyerek insanı bir paradoksla baş başa bırakanlar anlamayacaktır. Zira,

inanan insan zaten tartışmaz. İnanmayanların da inanmak konusunda konuşamayacağını söylerseniz bu, insan beynini çaresiz bırakır. Basit bir mantık meselesi! Lise mantık derslerinde bile verilebilecek basit bir paradoks örneği!

Etin sesi kısıldığında ruhun sesi yükselir. Oruç da herhalde bunun anlaşılması, kalbin sesinin duyulması için "emredilmiş" bir ibadet biçimidir. Bütün gün aç olan insanlar, öncelikle açlığın ne berbat bir şey olduğunu anlayacak, çevresindeki kimsenin aç kalmamasını isteyecek, aç kalanın da, en basit deyişle, halinden anlayacaktır. İkincisi de etini doyurmakla meşgul olmadığı için ruhanî tarafı güçlenecektir. Öyle mi yapılıyor peki?

Börekler, dolmalar, köfteler masaya sıralanıp, saate gözler dikilip yemek yenecek vakit bekleniyor. Bu kadar "aç" bir ibadet olabilir mi? Bir ibadet bu kadar "obur" bir biçimde yapılabilir mi?

Şehrin lüks semtlerinde zenginlerin kurduğu iftar çadırlarının önünde iftara bir saat kala kuyruklar uzamaya başlıyor. Çöpçü çocuklar, kâğıt toplayan adamlar, mendil satan kızlar, çiçek satan çingene kadınlar... Lüks semtlerin istenmeyen figüranları bir anda bir kalabalık olarak merkezi bir yeri dolduruyorlar.

Şık giyimli beyleri ve hanımefendileri, "Acaba oradan geçmesek mi?" diye düşündürten "esmer" bir kalabalık büyüyor. Bir güvenlik görevlisi aç insanları ite kaka sıraya sokuyor. Yemeği veren sevap işliyor bu sırada, yemeği bekleyenler de öyle. Aç insanlar yine aç kalıyorlar Ramazan ayı boyunca, tok insanlar yine tok.

Yukarıda kaç sevap işleniyor hangi deftere, o da ayrı mesele. Ama bu resimde "iyi" bir şey olmuyor, kimse daha "iyi insan" olamıyor. O vakit, bütün bu açlık ne işe yarıyor?

Acaba insanlar kendi aralarında bir "sevap gösterisi" mi düzenliyor? Ya da bu da "Biri Bizi Gözetliyor" programı gibi bir şey mi? Bir televizyon kanalı acaba yirmi dört saatlik bir "Hepimiz Oruçluyuz!" programı mı çekiyor?

Türkiye'deki muhafazakârlaşmayla ilgili yazdığım iki yazıya en çok yurtdışındaki Türklerden karşılık gelmesi enteresan değil mi? Bu ülkenin son yıllarda daha çok terk edilmesinin nedeninin sadece ekonomik olmadığına ilişkin kanaatimi desteklediğini düşünüyorum bu durumun. Taşra değerlerine göre yaşamayan insanların var oluşunu kısıtlayan, eksilten, sıkıştıran bir yaşam biçimi yaygınlaştı Türkiye'de. Okumuş-yazmış, vandallıktan ve ilkellikten uzak yaşayanlara bir hayat alanı sunmayan ve bununla da neredeyse övünen bir ülke haline geldi burası. Gidenlerin birçoğu işsizlikten ziyade bu tür bir yalnızlaşmaya dayanamadıkları için gitti. Taşra muhafazakârlığının artan baskısı, yaygınlaşan dindar yaşamla desteklendi. Başka türlü olana tahammülsüzlük dinî bir söylemle meşrulaştırıldı. En kötüsü de kim muhalif entelektüellerin bu durumu "halkın elitlere karşı direnişi", "çevrenin merkeze kafa tutuşu" olarak adlandırılması ve kutlanmasıydı.

Ama bana sorarsanız bu "halk" eskiden böyle değildi...

TÜRKİYE MUHAFAZAKÂRLAŞIYOR!

Benim, hatta hiç kimsenin birazdan yazacak olduğum yazıyı yazma lüksü yok aslında. Hiçbirimizin böyle bir hakkı yok. Yine de nicedir ertelediğim bu yazıyı yazmak niyetindeyim. Tam da seçim gününe denk gelmesi iyi mi olacak kötü mü, onu da bilemiyorum. Ama gördüğüm şeyi yazmaksa işim, ben bugünlerde, birazdan yazacağım şeyleri görüyorum.

***

Seçimler sebebiyle memleketin küçük bir kısmını yine dolaştık. Üç yıldır yapıyorum bunu ben. Birçok insanın, adlarını sadece "isim-hayvan-şehir" oyunundan bildiği şehirlerde memleketin vaziyetine bakıyorum. Üç yıldır şunu görüyorum: Türkiye inanılmaz bir hızla muhafazakârlaşıyor!

Ülkedeki tutucular, iktidarın onayı sayesinde en gerici fikirlerini gittikçe daha geniş anlamıyla yaşama geçirme olanağı ve alanı buluyor. Cumhuriyet ideolojisinin onlara biçtiği misyon gereği en ilerici kesim olması beklenen öğretmenler bile artık çoğunlukla son derece ortalama, tutucu bir taşralı gibi düşünüyor ve öyle yaşıyor. "Erkeklerde bıyıklar badem, kadınlarda dirsekten yukarısı mahrem" bir düzene geçilmiş durumda; kimse milim kıpırdamıyor. Küçük yerlerin boğucu "ayıplama yaptırımları" artık büyük şehirleri de ele geçiriyor. Üniversite öğrencilerinden beyinleri ve gençlikleri alınmış birer patates gibi olmaları bekleniyor. Bütün şehirlerde üniversite kurulması isteniyor; çünkü esnaf, öğrencilerin üç kuruşunu alıp arsızca zenginleşmek istiyor. Öğrenciler alışveriş yapıp gitsinler, o şehirlerdeki mankafa düzenlere hiç dokunmasınlar istiyorlar. Gelişimin işaret mantarları gibi çoğalan internet kafelerde inanılmaz mevzusuz chat'ler yapılıp, kafanın çalışmasını engelleyen oyunlar oynanıyor. Erkekler penislerinin bir metaforu olarak gördükleri cep telefonlarını karşılaştırıp sadece ama sadece futboldan konuşurken "popüler kültürle kırbaçlanan kadınlar" gitgide daha az evlerinden çıkıyor. Ülkenin bütün ama bütün sokakları gitgide daha çok erkeğe kesiyor. Herkes aynılaşmak için çabalıyor. "Ortalamanın faşizmi", bu başlıkla ilk yazdığım yazıdan beri, en kötümser halimle bile tahmin edemeyeceğim bir hızla yayılıp derinleşiyor.

Bir kabus gibi yaşananlar. Bana mı öyle geliyor, yoksa bu ülke bir uçuruma mı yuvarlanıyor? En kabus kısmı şu; herkes, bütün bu olanlar normalmiş gibi davranıyor. Bağırsan da bir türlü sesinin çıkmadığı kötü rüyalar gibi... Yani "Popstar", "Türkstar", "Türkiye'nin Yıldızları" yarışmalarına hücum normal mi? Popçu ve topçu olmaktan başka hiçbir şey beceremeyecek bir güruhun giderek bu ülkenin çoğunluğunu oluşturması normal mi? Kitapların giderek daha

az okunması, insanların giderek daha çok dinle haşır neşir olması, töre cinayetlerinin ve ensestin artması... Bunların hepsi normal mi yani?

"Ben Evleniyorum" yarışmasındaki Tülin, ailesinin yanına dönmüş, Eskişehir'in bir ilçesine. Ekranlardan aldığı "tatil" sırasında neler yaptığını anlatıyor televizyonda:

"Ailem ve akrabalarım çok iyi karşıladı beni. Belediye başkanı bana plaket verdi!"

Plaket! Ne plaketi pardon? Yani ne plaketi olabilir acaba?

Böyle böyle binlerce dumur hikâyesinin yaşandığı ve hepsinin normal karşılandığı bir Meksika dizisine dönüşmüş durumda bütün ülke.

Bu genel kabus görüntülerinin ortasında doğal olarak bazen de kendimi düşünüyorum; kendi geleceğimi. Hiçbirimizin geleceği bu ülkenin ve halkın geleceğinden bağımsız değil. Nereye, ne kadar uzağa kaçsanız da değil! Peki bu genel tablo içinde ben ve benim gibi insanlar nerede duruyor? Ya da nerede duracak?

İşte en kötü bölüm de bu zaten. Çünkü bana sorarsanız pek yakında, birkaç yıl içinde, bu gidişin yönünü değiştirecek bir şey olmadığı takdirde, biz bu ülke için bir şeyler yapmak istesek bile, bu ülke bizi istemeyecek. Hani bünye kendine yabancı olanı kusar ya, tıpkı öyle bizi de kusacak. Çünkü herkes hakikaten popüler kültürle kamçılanırken, giderek bütün ülke "köylüleşecek". Köylülük (köylüler değil!) kötüdür! Köylülük tutucudur; aynılaşmadır; ikiyüzlülüktür; ahlâksızlıktır. İşte böyle bir düzen içinde bize ihtiyaç olmayacak. Bizim yaptığımız, ürettiğimiz düşünsel, sanatsal her neyse hiçbir ürünün alıcısı kalmayacak. Bizim gibi insanlar -eğer bu gidişi değiştirecek herhangi bir şey yapamazsak- yakın gelecekte tedavülden kalkacak!

Ne diyorsunuz?

Türkiye Muhafazakârlaşıyor-2
AZINLIK HAKLARIMIZI VERİNİZ!

Biz azınlıktayız. Düşünen; kendiyle, dünyayla derdi olan; parayla, iktidarla derdi olmayan, bilim ve sanatı önemseyen ve bunlardan konuşmak isteyen, postmodern adı altında yaşanan kafa karışıklığını hiç enteresan bulmayan, hayatta ödün verilmeyecek doğrular olduğunu düşünen, onuru "hâlâ" önemseyen, muhafazakâr bir partinin iktidara gelmesinin ardından bunu "değişim", "sivilleşme" sözleriyle allayıp pullamayan, dinle beslenen siyasal hareketlerin nihayet tüm özgürlükleri boğazlayacağını bilen kişiler olarak biz, azınlıktayız. Hatta öyle ki, artık "azınlık hakları" talep edebilecek durumdayız.

Ben kabus senaryoları üreten bir yazar sanılmaktan korkuyorum en sonunda. Ama Afganistan işgali sırasında,

Irak'a yapılan saldırı sırasında yazdığım bir soru geliyor aklıma:

"Bu ülkelerde yaşayan ve kafası çalışan insanlar neredeler? Yaşadıkları topraklara ve o toprakların bağımsızlığına, özgürlüğüne sahip çıkan aydınlar... Onlar hiç mi yok bu ülkelerde?"

Sonra zamanla Avrupa gazetelerinde, Avrupa'daki TV kanallarının yayınlarında gördük ki, meğer o aydınlar çoktan o ülkeleri terk edip gitmişler, başka dillere sürgün edilmişler. Egoist insanlar mıdır onlar, lükse düşkün, Avrupa sevdalısı tipler midir ki kalkıp ülkelerini toptan terk etmişler? Sanmam. Çünkü dünyanın bütün ülkelerinde, her aydının ülkesiyle bir nefret ve aşk ilişkisi vardır; aşkın her zaman daha baskın olduğu bir ilişki. Muhtemelen ülkeleri onları küsmüştür. Onların ülkelerinde de bir nevî "Kadir Çöpdemirleşme" (Turkcell reklamındaki "Kalıbı dinlendir!" diyen haliyle. Yoksa Kadir bey sevdiğimiz, saygı duyduğumuz bir şahsiyettir "reel" hayatta!) yaşanmıştır ve halk tükürüklerini saçarak yüzlerine şöyle bağırmıştır:

"Bizim size ihtiyacımız yok. Biz alıp satacağız, gericileşip tutuculaşacağız. Siz düzenimizi, aramızdaki mutabakatı bozuyorsunuz. Biraz daha burada kalırsanız, sattıklarınız alınmayacak, aç kalacaksınız. Öyle ya da böyle, er ya da geç, biz sizi kusacağız!"

Bunca bolluk varken, bunca kitabın duyurusu billboardlardan yapılıyorken, üniversiteler hâlâ açıkken, Avrupa Birliği yolunda bir yürüme bandında koşar adım yürürken bunları yazmak... Gerçek dışı bir kabus senaryosu gibi değil mi? Keşke... Keşke...

Nuriye Akman'ın yaptığı Fethullah Gülen röportajı günlerce Zaman gazetesinde yayımlandı. Takip ettim. Sol entelektüellerin de takip ettiğini umut ediyorum. Zira çok önemli

bir belgeydi o. Şimdi düşünün, hangi sol eğilimli gazetede günlerce süren bir röportaj okudunuz en son? Son 20 yıldır İslamî cephedeki düşünsel hareketlilik solda ne kadar vardı? Aklıma gazeteciliğe başladığımda, Cumhuriyet Ankara bürosundayken Sol Yayınları'nın sahibi Muzaffer İlhan Erdost geldi. Beni Türkiye yakın siyasi tarihi hakkında bilgilendirenlerden biri olarak Erdost bir konu hakkında, "Tartışmalarımızın metinleri vardı. Sana göstereyim," demişti. Gidip geri geldiğinde elinde ciltlerce tartışma metni vardı. Şaşırmıştım. Bu kadar söz, sözün bu kadar kıymetli olduğu bir zaman vardı demek ki Türkiye'de; böyle canlı bir tartışma ortamı.

Şimdi nerede? Halk hareketlerini besleyecek bütün o sözler, cümleler, fikirler... İşte uzun Fethullah Gülen röportajı da gösterdi ki, söz tekeli artık büsbütün İslamî kesime, muhafazakâr çevrelere terk edildi. Sola ne kaldı? Tereddüt! Kalabalıkların kıymetini ve gerekçesini asla anlayamayacakları tereddüt...

Aynı röportajda dikkatimi çeken bir başka mesele de "tevazu" idi. İnsana en sevimli, en sevilesi gelecek erdem. Bu erdemin bir "diskur" olarak kullanımı Fethullah Gülen'de yıllar içinde hakikaten neredeyse mükemmelleşmiş durumda. "Takiyye" deyip işin içinden çıkabilir ya da oturup paşa paşa olup biteni anlamaya çalışabilirsiniz. İzleri takip ederek Türkiye'nin niye hızla muhafazakârlaştığını ve "biz"in neden bu "tedavülden kalkacak insanlar" sepetine düştüğümüzü anlamaya çalışabilirsiniz. Seçim gecesi Başbakan Er-doğan'ın yaptığı konuşmayı da dinlemeliydiniz. Aynı tevazu idi o gece başbakanı daha da "delikanlı" yapan. Zira başbakanın ısrarla vurguladığı cümle şuydu:

"Biz iktidarın gelip geçici olduğunu biliyoruz."

İktidarın ne kadar önemsiz bir dünya meselesi olduğunu vurgulamak, statükoyu sabitlemek için muhafazakâr iktida-

rı kullanmakta olan bir partinin genel başkanına mı düşmeliydi? Bu cümle sisteme muhalif sol bir diskura ait değil mi aslında?

Peki o esnada "Sol" (?) cenahtan konuşan Şişli Belediye Başkanı Sarıgül ne söyleyerek başlıyordu konuşmasına? Şaşırmayınız ama şöyle:

"Bu başarıyı önce Hakk'a inanarak kazandım!"

Ardından camiler, inançlar... Ne oluyoruz pardon? CHP'li bir belediye başkanının lafa başlayacağı yer burası mıdır? Muhafazakâr iktidar partisi bile "iktidar boş" diyorsa, bir merkez sol partinin cümlesi midir camiler filan?

Hal böyle iken, Türkiye derin bir biçimde muhafazakârlaşırken, muhafazakârlar sözleriyle halk tarafından en sevilesi kesim olmaya oynarken, erdemler, hayatı derin kavrayış, insanın içinin güzellikleri, insanlığın temel değerleri, düşünsel hareketlilik hep onların eline geçmişken ya da öyle bir oyun oynanırken... Biz azınlıktayız. Olup bitenlere inanamayanlar olarak biz... azınlıktayız.

Türkiye'deki muhafazakârlaşmaya Cumhuriyetçi elit tarafından verilen karşılık ise en az muhafazakârlaşmanın kendisi kadar çiğ ve itici oldu. Bilhassa AKP iktidara geldikten sonra estirilen iyimserlik ve coşkulu uzlaşma havasının bir parçası olarak "ötekini" kucaklamak için müthiş cin yöntemler icat edildi. Bu uzlaşma çabasının iyiden iyiye komik duruma düşmesinin fotoğrafı ise Hürriyet gazetesindeki "haberdi": Fiyonklu türban haberi!

Enteresandır, tam bu kitap hazırlanırken Başbakan'ın eşi Emine Erdoğan'ın Yunanistan Dışişleri Bakanı Karamanlis'i öpmesi aynı gazetenin manşetinden "müjdeli" bir sinyal olarak haberleştiriliyordu. AKP iktidarıyla birlikte muhafazakârlıkla uzlaşmaya çalışan sermaye ve Cumhuriyetçi elit için bu tutuculuk bir yere kadardı! Ne var ki, Türkiye'deki muhafazakârlar artık Cumhuriyetçi elitin oturma odası terbiyesine uymak zorunda değildi. Onlar, artık iktidardaydı.

HAZ-ROOL! TÜRBA-AAN! FİYONK!

"Ahsen Unakıtan'ın türbanı, altı aylık sürede belirgin bir şekilde değişerek 'modern bir çizgiye'oturdu. Türbanını günlük giysileriyle uyumlu renklerde takmaya özen gösteren Unakıtan 'ın yeni tarzına modacılar da tam not verdi. Modacılar Unakıtan'ın modern tarz türbanının 'yeni türban biçimi' olduğunu belirttiler. Bu tarz türbanın özellikle gençler arasında yaygın olduğu kaydedilirken bu türbanda eşarp, arkadan fiyonk yapılabildiği gibi, özel bir iğneyle ensede birleştiriliyor. "

Şu anda okumakta olduğunuz cümleler, Hürriyet gazetesinin manşet üstünden verilen haberiydi. "Pratik bakanın eşi formülü buldu" başlığıyla, çocuklar gibi şen verilen haberde Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın eşi Ahsen Hanım'ın "kabul edilebilir" tarzına dikkat çekilerek övülüyor, başlarını eskisi gibi bağlamaya devam eden kabine hanımları "On-

lar eskisi gibi" denerek, yani parmakla göstermek suretiyle ayıplanıyordu. "Örnek öğrenci" ilan edilen Ahsen Hanım'ın piyano çalmak ve tenis oynamak gibi "Cumhuriyet kadınına has" özellikleri öne çıkarılarak dökümü yapılıyor, bununla yetinilmeyip "Bakınız 'bize' nasıl uyum sağladı" kabilinden "önce-sonra" fotoğrafları verilerek "gösterdiği ilerleme" alkışlanıyordu.

Bu nedir şimdi? Beyaz Türk, bu işten "kurtulamayacağını" anlayınca "örnek türbanlıyı" tespit etmeye mi girişti? Beyaz Türk, Türkiye'yi temsil eden "hanımlara" güzellikle şekil vermeye mi çalışıyor? Türban enseden fiyonk yapılınca mesele halledilmiş mi olacak? Yoksa şimdi de sırada "ensede fiyonk yönetmeliği" mi var? Belli ki türbanların çekilip aşağıya alınamayacağına kanaat getirildi ve bundan böyle kim olduğu da belli olmayan "modacılar" adlı otoritelerden görüşler alınarak "Çağdaş türbanlı nasıl olmalı?" mevzuuna girişilecek!

"İyi türban modelini" anlatmak için takdire şayan gayretlere girişilen haberde, Ahsen Hanım'ın ne kadar "Bizim gibi canım!" olduğunu söylemek için çeşitli verilerden yararlanılırken Brigitte Bardot'ya benzetilmesi bir kenara, eskiden "koyu solcu" olduğu da anlatılıyor.

Hani Brigitte'ten olmazsa solculuktan hesabı! "Onu sevin" yani, "Onu kabul edin!". "Barış olsun" logosuyla verilen haber, türbanla ilgili derin meseleyi "ensede fiyonk yaparak" çözdüğünden dolayı içi rahatlamış olarak bitiyor. Yani aslında sevinçler içinde şöyle diyor haber:

"Bakın, meğer ne kadar kolaymış bu meseleyi halletmek! Türbanı fiyonk yapalım, enseden iğneleyelim gitsin!"

Ahsen Hanım'ın protokol esnasında eşine "aşkım" diyecek kadar tatlı ve hoş bir kadın olması, hakikaten enteresan bir kişiliğe ve hikâyeye sahip olması bir kenara yani. Uzak

bir kenara... Bilhassa eski solculuğu niyeyse sayfanın en altına, üç satıra!

Örtünmek, saklanmak, kadınla erkeğin ayrı kurallara tabi tutulması abuk sabuk bir şeydir. Bunun ne Atatürkçülükle ne de dinle ilgisi vardır. Kadınların başını örtmek zorunda olması, kadınların erkeklerden farklı mecburiyetlere din adına tabi tutulması başlı başına saçmadır. Kafanın üzerinde ne var ki örtülüyor yani? Fakat işte insanlar bu meseleye ölümcül bir kıymet veriyor diye tartışıyoruz. Konu saçma olunca tabii, tartışmalar da saçmalaşıyor. Tarhan Erdem'in Milliyet için yaptığı ve doğru okunduğunda sadece türban konusunda değil, birçok toplumsal meseleyle ilgili çok önemli veriler sağlayan araştırması günlerdir gazete ve televizyonlarda tartışılıyor. Sayılar, sayılar, sayılar... Sayılar çoğaldıkça Nietzsche'nin bir cümlesi geliyor insanın aklına:

"Bütün genellemeler insafsızdır!"

İnsanları istatistiğe dönüştürmede zaten bir eksiltme vardır. Bu eksiltme sırasında ne Ahsen Hanım kadar rahat olmayan "açık" kadınlar konuşulabilir ne de Ahsen Hanım gibi "eski solcu" bir kadının neden başını örtmek zorunda kaldığı? Bu memlekette nice "açık" kadın vardır ki taassuptan kaskatı kesilmiştir. Bu memlekette nice türbanlı kadın vardır ki sokakta erkeklerden laf yememek için başını örtmüştür. Bu meseleleri diyorum yani, "enseden fiyonk yapmak" pek mümkün değildir!

Korkuyorum, öfkeleniyorum, canım yanıyor, sinirden gülüyorum... Bu ülkeyle duygusal bağı olan herkes gibi ülkeyle ilgili düşünürken aklım ve kalbim bulanıyor. Ama niyeyse en güzel, en sağlam aşklar ve adamlar da hâlâ bu bulanık ülkeden çıkıyor. En güzel yine Türkçe âşık oluyor! Bu yazı, Tilda'nın ölümü vesilesiyle o aşklar, o adamlarla o kadınlar içindi. Hiç sözü geçmese de bir yerlerde yaşayan o âşıklar ve o namuslu insanlar için...

NASIL SEVMELİ?

Yaşar Kemal, Tilda ve bütün "sıra arkadaşları" için...

"Biz namuslu yaşadık Tilda. İyi insanlar olduk." Bu, en uzun cümlesidir Türkçe'nin.

Yaşar Kemal'in ölen eşi Tilda'nın mezarı başında söylediği.

En uzun romandan daha uzun, en ağırından daha taş.

***

İnsan, hayatın o kadar da kısa olmadığını anladığı zaman büyüyor galiba. Yaşayan için bitmeyecek bir şeydir çünkü hayat; ancak, ölmekte olan için kısa. Düştüğün yerde kalınmaz çünkü, vurulduğun yerde bitilmez. Uzar, genleşir hatta

delinip derinleşir zaman. Birikirsin. İnsan en çok bunu anladığında yalnızdır. Birikeceğini, hayatın ölüme kadar bitmeyeceğini anladığı an. Aslında gerçekten tam o anda birini arar insan. İnsanlığın ucuz cehenneminde bir başına olmamak için. Olup bitenler hakkında hiç değilse konuşmak için. Bir şey görünce dönüp "gördün mü?" demek için. O yüzden işte...

"Tilda benim arkadaşımdı. Dostumdu. Kardeşim, kardeşten de öte bir şeyimdi. Edebiyat konuşurduk, siyaset, felsefe. Biz elli yılı böyle geçirdik. Konuşarak."

O yüzden işte, böyle söylüyordu Yaşar Kemal. İnsanlığın ucuz cehenneminde bir arkadaşın gerektiğini anlatıyordu. Âşık olduğu kadını kaybetmiş gibi değil de, beraber yaramazlık yapıp, konuşup, beraber "durduğu", her şeyini bildiği, her şeyini bilen arkadaşını kaybetmiş bir çocuk gibiydi. Kocaman karınlı, kocaman sesli ama küstükçe ufalanan bir çocuk gibi. Zira, "evlilik" uygarlığın uydurduğu bir meseleydi ve esas olan hayat içinde yaşamak dediğimiz bütün o şeyler olup biterken, senin gördüğünü gören biriyle "sıra arkadaşı" olmaktı. Yoksa 50 yıl ne konuşur insan "karısıyla", "kocasıyla"? "Belediye başkanının verdiği yetkiyle" bir memur sizin beraber yatıp, üremenize izin verdi diye... Ama "sıra arkadaşı" olunca...

Sıra arkadaşı insanın, önünde durmaz, arkasında da. Yanında durur. Böyle, yan yana durur işte. Siz yan yana dururken başınızdan olaylar geçer. Hayat denen sıkıcı derste bir aralık kollarsın hep "gördü mü?" demek için.

***

Çünkü mesela hep eteği sarkar iktidarın.
"Gördün mü" deyip, iki kişilik gülersin.

Mesela sıra dayağına çeker sizi hayat. "Acıdı mı?" dersin. Acıyan yerlerini gösterirsin birbirine. Geçince ya da geçti sanınca, "Gördün mü?" dersin. "Bak geçti."

Yokluklarda, yoksunluklarda yoklama yapacağı tutar hayatın. "Eksik" yazılmasın diye o, atarsın kendini ortaya. Yalanlar, masallar, hikâyeler; oyalarsın zamanı. Ne yapar yapar "eksik" dedirtmezsin sıra arkadaşın için. Sonra bir aralık bulup yine, "Gördün mü?" dersin, "iki kişi olunca nasıl idare ediyoruz birbirimizi."

Herkeslerden gizli; hınzır şeyler yaparsın birlikte. "Düşersin" diye çıkarmadıkları yükseklere çıkıp, "boğulursun" diye göndermedikleri dehlizlere dalarsın birlikte. Maceraların arasından parmaklarınız uçuşur güzel ve tuhaf şeyleri işaret etmek için:

"Gördün mü?" dersin, "Görecek daha çok şey buluyoruz iki kişiyken."

Gün gelir, bir rüya görünce bile "gördün mü?" dersin. Çünkü iki kişilik yıllanmış uykularda akıllar bile ılıyıp karışır birbirine.

Bazen başkalarına gönlü kayabilir bile insanın, başka "sıralara". Hayat uzun ya! Ama o başkalarına, "Gördün mü?" diyemeyeceğini anladığın anda... Sıraya dönüp yine, "Gördün mü?" dersin, "Her şey bizim iki kişilik evrenimiz içinde olup bitiyor aslında. Olup bitiyor! İçinde!"

Ama sıra arkadaşı gidince... "Hayat sürüyor" diyorsun ha? Hadi ya?!

KÜRT KARDEŞİM

"Pis Kürt!" dedim ona. "Faşist Türk!" dedi o da. Güldük.

Normal hayat böyledir. İnsanlar en gergin oldukları, konuşamadıkları konulara gülebilirler; cinsellik gibi, din gibi, bütün iktidarlar gibi, etnik farklılıklar gibi. Hassas sinir uçlarıdır bunlar; oralara dokunmak, tarihin başından bu yana insanları gıdıklar. Böyle bir gülüşme, gıdıklama/gıdıklanma "politik nezakete" (politically correct) uygun olmayabilir. Ama insan, "adam adama" bir ilişkide insanlar tarihin, siyasetin, iktidarların sırtına yüklediği günahları, görevleri, ölümleri, acıları, çelişkileri ve baskıları atıp hafiflemek ister. "Normal" hayat böyledir çünkü; kralların emirlerinin ve tanrının günahlarının ulaşamadığı toprakları vardır yeryüzünün.

Türkiye'de de hâlâ sağlıklı kalan bu alan vardır insan insana ilişkide. Onu "Pis Kürt!" beni, "Faşist Türk" yapan alanların dışında olabildiğimiz bir alan. Zaten bu alanın varlığı yüzünden bilir ki Kürt kardeşim ben kendi kralımla ve onunki ile dalga geçerken aslında onu, kardeşimi severim. Krallara rağmen insan kalışımızı kutlarız biz şakalaşırken, kardeşliğimizi. Beraber ağlayabildiğimiz için güle-biliriz beraber; beraber gülüyorsak bu beraber ağladığımızın işaretidir. Kralların ikiyüzlü ülkelerinin dışında bir yerde...

Beraber sırıtabilir insan, gülümseyebilir, anlayış, hoşgörü gösterebilir. Ama bütün emniyet kemerlerini, tereddüt iplikçiklerini koparark, sökerek şöyle beraber kana kana kahkaha atabilmek için basbayağı kardeş olmak, "normal" olmak gerekir.

***

Hep bunları yazmak istedim gazetede. Ama cümleler, gazete için hep fazla tehlikeliydi. Çünkü eğer bir tarafı tutmuyorsanız herkesin kafası karışır. Kafası karışan insanların yaptığı ilk şey saldırmaktır. Saldırı başlayınca da siz kendinizi açıklamak zorunda kalırsınız. Böyle konular da açıklanmaya başladığında saçmalaşır. Bir bakarsınız aslında anlatmak istediğiniz şeyin uzağına düşmüşsünüz. Belki de bazen konuyu hiç açmamak en iyisidir. Ya da böyle açmamak... Ta-

rafların sözcükleri ele geçirdiği, belli sözcükleri tercih etmenin bir tarafın şifrelerini kullanmak anlamına geldiği kaba, ilkel bir iletişim modelinde sıkışıp kalmaktansa...

Kürtçe dili ve dile uygulanmış mankafa yasaklarla ilgili bir şeyler söyledim hep. Hep söylediğimden daha fazla şey söylemek istedim. Ne devletin ne de milliyetçi Kürtlerin hoşuna gidecek şeylerdi bunlar. Ortak suçlarıydı anlatmak istediğim, bu dilin üzerinde işledikleri ortaklaşa suçlar... Bu yüzden ne yazdıysam ya da ne yazacaksam bu konuda biliyorum ki tarafların taşlaşmış üyelerinden ziyade o "normal" alanda gülebilen, ağlayabilen ve aslında kardeş olduğunu kederli bir bilgiyle bilen insanları ilgilendirecek sözcüklerim.

Çünkü misal, bana göre, Kürtçe üzerinde uygulanmış yasaklar ne kadar berbatsa bir dilin bir toplumsal hareketin "jargonuyla" boğulması/boğazlanması o kadar kötüydü. "Parti bildirisi" dilinin giderek bütün bir dili ele geçirmesinden söz ediyorum... Ya da bir tür "politik Kürt Türkçesi" oluşturulması...

Bir halkın içinden çıkan bir politik hareketin dönüp o halkı yeniden tanımlaması var sonra... O tanımın dışında kalanların artık o halktan sayılmaması...

Hâlâ çok sözüm var söylenecek. "Normal" bir yerden söylenecek sözler bunlar. Söylenecek...

***

Bu kitabın hazırlandığı günlerde, TRT ilk Kürtçe yayınını yapıyordu. Yayın günü, yıllardır hapishanede bulunan Leyla Zana ve diğer eski DEP'li milletvekilleri salıverildi. Esen bu tatlı rüzgâr yüzünden Leyla Zana dahil Kürt hareketi içindeki birçok insan, "eski günlerin konusunu açıp bu iyimser havayı bozmamak gerektiğini" söylüyordu.

Bu kitap hazırlanırken ben soruyordum: Nasıl yani? Bitti mi? Unutuyor muyuz? Ya da neyi, nasıl unutuyoruz?

Toplumlar ve topraklar hiçbir şeyi asla ama asla unutmazlar. Ninnilerle, türkülerle, masallarla çocukların kulaklarına fısıldanarak geçer tarih bir nesilden diğerine. Bu yüzden hakikatler söylenmedikçe bir şey değişmeyecek bu topraklarda...

Bu yüzden benim söyleyecek sözüm olacak hep... ölen çocuklar için, teneke madalyalarla evlerine dönen babalar ve mezarsız oğullarına ağlayan anneler için...

Eğlenmenin Türkiye'deki anlamı çoğu kez mutlu ya da neşeli olmak gibi içten gelen bir duygunun dışarıya yansıması değildir. Belki de tam tersine, insanın veya insanların içleriyle olan bağlantılarını koparma halidir buradaki "eğlence". Böyle bir koparma gayreti... Seçilmemiş evliliklerin düğümlerinden Kürt meselesine kadar böyledir bu. "Halay çekelim, yara kapansın!" yazısını tekrar okurken, tam o sırada, Leyla Tana'nın serbest bırakıldığı günlerdi. Ceza-suç-affetme süreci boş ve gürültülü bir biçimde gerçekleşmişti. Ve yine, derhal, elbette, halaylar çekildi! Tıpkı her seferinde olduğu gibi... Yine, "Sarılalım, öpüşelim, unutalım," dendi. "Hayır sarılmayalım. Önce oturup bir konuşalım," demeye kimsenin cesareti olmadı yine. Halaylar hep daha "emniyetliydi".

Eğlence, Kürt meselesinde, hep olduğu üzere, konuşmamanın, insanların içleriyle ve birbirleriyle kopardıkları bağların üzerini örten çelik bir battaniye gibiydi. Galiba o günlerde herkesin birbirine, "Çok yol kat edildi," demesi, karşılığında, "Evet, evet. Çok yol kat edildi," karşılığını alarak böyle bir onay dairesi oluşturulmasının nedeni buydu. Halay yine aynı yerde başlayıp aynı yerde bitmişti.

HALAY ÇEKELİM: YARA KAPANSIN!

Ne zaman rakı içilse Ege kıyılarında, masada biri mutlaka söyler bunu:

"Bak ne kadar yakın karşı kıyı!"

Mutlaka birileri, "Bak arabalar bile seçiliyor," der. Rakılı gözler, uzaktaki ışığa sanki tanıdık birilerini görecekmiş gibi dalıp gider. Masadakilerden hiçbiri yaşamamış olsa da mübadele yıllarını, sanki şimdi hatırlamadığı, hiç tanımadığı kardeşinden ayrılmış gibi öyle buruk...

O burkulmadan dolayı işte, buz gibi diplomatik seslerle bile olsa 'Yunan-Türk dostluğu' dendi mi, hepsinin kalbinden başlamadan beli kırılmış bir isyan geçer. Kaç deniz mili bilemem, ama doğrudur; her iki kıyıda da insanların kalpleri, birbirlerinin karasularını işgal eder.

Her kim ki bu topraklarda doğmuştur, omurgasında kendinden önce yaşanan acıların nakısını taşımaktandır. Diyarbakır'da silah tacirlerince, Tunceli'de işkencecilerce, Ege'de mübadelenin çelik süngüleriyle öldürülmüş, kaybedilmiş, uzaklara gönderilmiş kardeşini arar herkes. O 'şenlikler' omurgadaki o sızıyı dindirmek için düzenlenir. Arda nehri kenarında Yunanistan'dan Türkiye'den genç insanlar buluşup dans eder. Tunceli'deki Munzur Doğa ve Kültür Festivali'nde işkenceden sağ kurtulmuş olanlar halay çeker. Diyarbakır'da ayrı düşmüş kardeşler futbol maçı yapar. Omurgadaki o sızıyla halay çekmenin insanın canını ne çok acıttığını ancak kardeşinden ayrı düşürülmüş olanlar anlar.

Birbirine sarılıp da ağlayası olanların, acıyı anlatmak yasak olduğu için yalandan 'eğlenmesinin' ne buruk olduğunu...

Sözsüz eğlenceler, sözün yasak olduğu yerlerde, söz söylemenin sakıncalı olduğu meselelerde 'ses çıkarmanın' tek yolu gibi. Acılar üzerine halay çekilecek çaresiz. "Bari bundan sonra" gibi hüzünlü bir neşe estirilecek. Eğlencenin ötesi pek sakıncalı zira. Tunceli'de "konuşulacak" panellerin iptal edilmesinin nedeni bu değil mi mesela? Halayların değil panellerin!

Acılar "zararsız" eğlencelerin sınırlarını aşar çünkü, hakikatler emniyetli halayların peşine takılacak kadar "şirin" değil.

Bu bile çok görülüyor diğer yandan. MHP'nin il örgütü bile bulunmamasına rağmen niye asılır ki "Devlet Bahçeli'ye katkılarından dolayı teşekkür ederiz" pankartı Tunceli'ye? İnsanlar onca acıya rağmen "yalandan eğlenmeye" bile kanaat ederken?

Zaten kayıp kardeşini halayda aramaktan başka yolu kalmamış insanların halayı yeterince buruk.

Niye durduk? Haydi içelim kardeşim, camiye mi geldik?

Gürültüde kaybedelim seslerimizi... Dokunamıyoruz birbirimize gözlerimizi kaçırmadan. Birbirimizin yüzüne bakamıyoruz utanmadan... Öyle ise halay çekelim. Böyle toz kalksın, duman olsun ortalık, görünmeden gözlerimiz, utanmadan yüzlerimiz dokunabilelim kardeşimize. Bu sefer de halay vesile olsun onun omuzuna değmeme...

Kürtler ve Türkler arasında konuşulmayan, iki tarafın da konuşmaya cesaret edemeyeceği "ince" meseleleri yazmak gerektiğini düşündüm hep. Politik, hukukî, tarihsel konulardan söz etmiyorum; daha psikolojik, daha derinden işleyen konulardan bahsediyorum. Mesele şu ki bu, benim, belki de hiç kimsenin tek başına altından kalkabileceği bir süreç değil. "Kürt kardeşim, aramızda akan bir nehir var" yazısı böyle bir süreci başlatmak için bir çağrı gibiydi aslında. Yazı, gelen elektronik postalar, mektuplar bir yana bırakılırsa, Kürt aydınlardan bir katkıyı yeterince çağıramamış olsa gerek. Ya da belki de Türkiye'de insanlar giderek daha fazla tek başına düşünüyor. Bu, bambaşka ve derin bir konu elbette. Sonra düşündüm de, belki benim Milliyet'te yazıyor olmamdan da kaynaklanmış olabilir bu. Ama sanırım, iktidar kavgalarının canlı olduğu bir düzlemde bir tür iç döküş gerektiren "birlikte düşünme" eylemi imkânsız gibi. Diğer yandan, hem iktidarların (!) dilini sarsmak hem de yeni bir dil kurabilmek için Kürt ve Türk aydınların, derin ve sadece insan olmaktan kaynaklanan ve insanlığa dair cümlelerle "birlikte" bir konuşma başlatmaları gerektiğine inanıyorum. İçimizde sakladıklarımıza dair bir konuşma. Hâlâ inanıyorum.

KÜRT KARDEŞİM, ARAMIZDA AKAN BİR NEHİR VAR

Denizin dibinde, an\a çok dibinde, ışığın sızamadığı yerde renksiz balıklar yaşar. Işık yoktur ama hayat yine de sürer. Denizin büyük ve karmaşık hayatı o dipten başlar. 0 küçük balıkları tutup yukarı çıkarana kadar ölürler belki. Ama orada, hayatı başlatan bir "dip hayat" vardır.

İki kişinin arasında akan "ilişki" adlı nehirde de böyle bir dip vardır. Orada, suyun dışından bakan üçüncü kişilerin göremeyeceği, iki kişinin de tutup tutup yukarı çıkarıp birbirine veya başkalarına gösteremeyeceği balıklar birikir. Derinliklerde, ışığın sızamayacağı kadar dipte, kolay adlandırılmayacak balıklar, anlamlar, iletiler ve sözcüksüz sırlar yüzer. Toplulukların birbirleriyle ilişkileri de iki insanın ilişkisine benziyorsa eğer... İnsan ilişkisi değil mi nihayetinde?

Kırgınlıklar, intikamlar, yaralar, buluşmalar, hatırlamalar, kesişmeler, coşkular, yeminler, unutmalar ve hüzünler... Biriktikçe biriken bir dip, dolaştıkça düğümlenen, düğümlendikçe ağırlaşan suskunluklar...

Sevgili Kürt kardeşim, birbirimize akan nehrimizin dibinde, su yüzüne çıkartırken vurgun yiyeceğimiz balıklar, ağır sırlar ve düğümlenip kalmış anlamlar akar.

Soğukkanlı bir sosyolojik araştırmayla mı adlandırılır sıkışıp kalmış bu duygular, yoksa bir aşk hikâyesi mi yazılır da anlatır o dibi? Şimdi mi, yoksa daha suların durulması mı gerekli? Bir şey var aramızda, tuhaf bir şey, öyle değil mi? Topraklar, haritalar ve kitaplar kadar, belki daha da çok insan kalplerinde yazılıdır tarihler. Öyle ise eğer... Biz hiç dahil olmasak da ölmeye ve öldürmeye, sanki bizim de payımız varmış gibi ölümlerde, ölenlerde. Olmayacak böyle, şöyle diyeyim:

1996 ölüm orucunda açlıktan parmakları kasılan anne, ağlarken yüzünde eski bir krallık yıkılan baba, derdini anlatmaktan vazgeçip cümleyi Kürtçe bitiren, dudaklarını ısıran hamile kadın, 10 yıl sonra Diyarbakır Hapishanesi'nde gördüğü oğluna "Türkçe konuş" dedikleri için "Nasılsın?" diye bile soramayan anne... Bütün bunların bıraktığı acı bilgiyle... Artık kim "Kürt'üm" dese ondan özür dileme hissiyle... Üstelik bunun ne saçma olduğunu bile bile... Sorumlusu olmadığın acılardan ötürü belli belirsiz ve lüzumsuz bir ezilme ile... Bütün bunlara sen neden olduğun için değil de... Anlıyor musun? Peki acaba onlar nasıl bir hisle?

Onlarda da bir şey var sanki. "Ötekilerden" birini bulmuşken, acısını, ilencini anlayabilecek birini, -bilmelerine rağmen senin suçlu olmadığını- sanki konuşurlarken bir şeyin acısını çıkarır gibi. O acıyı hissettiğini anladıkları anda, zalime söyleyemeyecekleri kadar sert ve acı olan sözü sana

söyler gibi... Ve ne kadar yakın olsan da onlardan olmadığın için seni tuhaf bir alaycılıkla dışarıda tutar gibi... Son kertede "ötekisin" yani. Olmayacak böyle, şöyle diyeyim:

Bir Kürt bir Türk'e ne hisseder? İki kişilik hissedişlerin etnisitesi olmayacağı sanılabilir ve soru saçma bulunabilir ama -öyle dedik ya- tarih kalplere de geçer... Bütün o olaylar, sözler ve anlamlar dibe çöker, çöker... Düğümlenmiş, ağırlaşmış balık ölüleri gibi anlatılamayacak bir katman eder. Sırlar, öfkeler, yeminler, intikamlar ve verilmiş sözler... Olur ya, başlasan söze ağlamaktan hiçbir şey anlatamayacağın için susarsın ya, tıkanır kalırsın ya. Toplumların da ortak bir kalpleri olabilir. Kim bilir, belki onların da birbirlerine sarılıp ağlayası, uzun uzun ağlayası gelir.

Kürtçe televizyon, Kürtçe eğitim, seçmeli ders vesaire... Barış nereye düşer usta? İçimize sinecek olan. Dipteki o katmanları dağıtacak, o kadar derinde yüzen adsız balıkları adlandıracak olan barış, nereye düşer?

Konuşulacak çok şey var. Offf! Çok fazla şey. Ve mutlaka kalplerden başlanacak barışa. Yoksa ne "verilse" ne "alınsa" dönüp gelecektir balıklar, kendilerini adlandırmaya, her iki tarafta da. Söylenmemiş şeyler -öyle değil midir iki insan arasında da- birikip birikip çıkar ortaya. Balıklar çürür çünkü dipte. Nihayetinde sular bulanır yeniden. Böyle "konuşalım kaynaşalım" lafları falan biraz lüks geliyor değil mi kulağa? Politik olarak saçma. Gelsin, gelebilir. Ama kalpler, derininde yazılı olanları er ya da geç diyecektir. Şimdi lüks görünen o yerlere de gelinecektir.

O diplere de inilecektir. Çünkü barış, aslında kalplerle ilgilidir. Barış mecburen o kadar derindedir.

Hiçbir dil, bir devlet televizyonunda bir saatlik yayınla "kurtulmaz". Dilin yaşadığı yer, o kaba mücadele alanları değildir. Daha efendi, daha nezaketli bir ülkedir dilin memleketi. Eğer bir "Kürt ülkesi" yok edildi ise, yok edilen o nezaketli memlekettir!

Bir siyasi hareket, içinden çıktığı halkı ve beslediği dili dönüp yeniden tanımlamış, tanımlarken savaşın diliyle sınırlandıracak o dili boğmuştur. Kürtçe'ye iki kurşun sıkıldıysa biri mutlaka budur.

Bu yüzden Kürtçe'nin soluk alabileceği tek şehir artık edebiyattır. Dil, ömürlüdür; herhangi bir siyasi mücadeleden daha uzun yaşar. Bu somurtkan durağında Kürtçe, yeterinden fazla duraklamıştır. Artık yaşamına devam etmelidir. İnsanların yeni şeyler düşünebilmek için yeni sözcüklere ya da unuttuklarını hatırlamaya ihtiyaçları vardır. Kürtçe'de direnmekle, savaşmakla, dövüşmekle ilgili olmayan sözcükler, yeni bir hayatla yeniden fethedilmelidir. Kürtçe büyük bir hatırlamaya hazırlanmalı... Edebiyatla. Ancak edebiyatla...

EDEBİYAT DİLSİZDİR!

Hâlâ duruyor o çocukluk fotoğrafı. Bir düğünde, herkes gürültü içinde dans ederken, gelinle damat ilk danslarında şipşakçıya poz verirken, küçük kız karnını dışarı çıkarmış, gözlerini neredeyse yüzü kadar açmış, gelinin elinden sarkan gelin tellerine bakıyor. Işıltılara dalıyor ruhu. Kız, öyle bakıyor ki yüzü göze kesiyor.

Üç yaşında olmalıyım o fotoğrafta. Annemin düğününe çağırılmamış olmama zaten kafam bozuk (!), üstelik ilk kez gelin görüyorum; bakmaktan nefessiz kalıyorum. Daha sözcükleri bilmiyorum. Oysa yazmaya işte tam o anda başlıyorum. Yazının, yazmaktan önce başladığını ise çok sonra anlıyorum. Edebiyatın dili yazmak değil, görmektir aslında, çok sonra öğreniyorum.

Öğrendiklerinden önce gelen bilgi, sözcükten önceki ses, yazıdan önceki edebiyat, dilden önceki anlatım... Edebiyat orada başlar. Dil, konuşmaktan epey önce... Bir çocuk, doğumundan sonra çıkardığı ilk sesle eklenir doğduğu kara parçasının büyük dil geleneğine. Annesinin etinden ayrıldığı anda ve annesinin ilk sesiyle... Annenin sesi, dile açılan ilk kapıdır. Sonraki kapı senin çıkardığın ses, sonraki ilk sözcükler, ilk cümledir. Edebiyat ise bir şeyde başkasının görmediği bir şeyi görerek başlar. Bir şeye şaşarken... Sonra, son kapı, en zor kapı için beklemek gerekir. Yazı, dilin son kapısıdır. Okul, son kapının açıldığı yerdir. Ah, sen o kapıdan geçip gördüklerini kâğıda kaydetmek için ne çok beklemişsindir! Son kapıya, yazının kapısına geldiğinde anlatacak çok şeyin birikmiştir senin.

İşte, bazı çocuklar bu ülkede, anlatacakları çok şey varken, ilk seslerinden bu yana kâğıda kaydedecek çok şey biriktirmişken, aniden, kötü bir şaka gibi başka bir dilin kapısından girmek mecburiyetindedirler. Annelerinin dilinin ılık kucağından, başka bir dilin askerliğine gönderilirler. "Kürtçe Okulu"* nun kapısı dar geldiği için (!) onları kaybolacak kadar küçük hissetiren dev bir Türkçe kapısından içeri gönderilirler. Oysa onlar o güne kadar annelerinin ilk seslerinden beri belki de içlerinde bir şiir biriktirmişlerdir. Ama onları yaban bir dilin kâğıdına işaretleyemezler. Şiirleri ellerinde, kalıverirler...

Dil uyur o zaman. Onların içindeki şiir uyur. İyi bir uyku değildir bu, uyuşuk bir uykudur sanki. Dil, böyle bir uyku uyurken beslenemediği için, gözünü açıp göremediği için, kâğıtla birleşip derinleşemediği için, yeni icatlar yapacak

---

* Kürtçe kurslarının açılmasına izin verilmesinin ardından açılan ilk kurs, kapısının yönetmeliklerde belirlenenden daha dar olması sebebiyle öğretime başlayamamıştı. Bu "darlık", ona göndermedir.

kadar derinleşmediği için, öksüzleşir. Hatta, kim bilir, bazı diller şiir yazmadıkları için lüzumundan fazla politika yapabilir. Gitgide o diller sert bir politikanın dili olabilir. Dil, böyle bir uykuda organlarını yitirebilir. Artık o dilden sözcükleri kim duysa, duyduğu şey şiir bile olsa, slogan sanabilir... Oysa bir çocuk daha üç yaşındayken gelin teline şaşırıp kendi dilinde bunun için, çok sonra kâğıda dökeceği, daha önce söylenmemiş sözcükler bulmuş olabilir. İşte o sözcüklerin kaybolması, o dilin katli anlamına gelir...

Son dört yıldır Diyarbakır'a kendi şehrim olan İzmir'den daha çok gidip geldim. Her yolun bir resmî bir de gizli sebebi vardır. Diyarbakır Sanat Merkezi'nin kuruluşuyla ilgili gittim geldim gibi görünür görünüşte! Oysa galiba hep anlamak istediğim bir şey vardı.

Önce, anlamanın yıllar alacağını anladım. Sonra, anlamak için Diyarbakır ile içli dışlı olmak gerektiğini, orada bir yabancı olarak bir şey anlaşılmayacağını...

En çok Abdullah Öcalan'ı niye sevdiklerini anlamak istedim mesela... Hâlâ da anlamaya çalışıyorum bu adamda ne bulduklarını. Hakikaten! Orada ve bunun gibi birçok kör noktada esas sırlar var gibi geliyor bana. Böyle merakların ve böyle meraklar sonucu bulunanların kimsenin ama hiç kimsenin hoşuna gitmeyeceğini bilsen de...

Bir gün Kürt meselesiyle ilgili çok uzun bir yazı yazmayı hayal ediyorum hâlâ. Yeterince anladığıma ikna olduğum bir zamanda. Bu, ilkokulda arka sıralara oturtulup yok sayılan çocuklarla ilgilenmekle aynı şey aslında...

DİYARBAKIR'A BİLMUKABELE!

Olur mu sana da? Başka bir şehre gidince hani, şehirde yabancısındır ya, yürümeyi bile beceremezsin doğru dürüst. Niye biliyor musun? Çünkü her şehrin bir yürüyüşü vardır. Senin yürüyüşün bu şehrinki değildir; senin baldırlarından başka bir şehrin adımları sarkmaktadır. Herkes sana bakar gibi gelir. Çünkü hakikaten herkes sana bakmaktadır.

Yüzünde başka türlü bir hal mi vardır, gözlerinden yabancılığın mı sezilmektedir? Yolda göz göze geldiklerine bu şehirden olmadığını sezdirdiğin için mi yabancı olduğun anlaşılmaktadır? Öyledir, fark ederler. Çünkü "her şehrin ortak bir yüzü vardır".* O yüzde, o şehirde yaşanmış olan

* Kıyı Kitabı'ndan bir cümle.

her şeyin gözle görünmez izleri saklıdır. Senin yüzüne o şehrin tarihi kazınmadığı için, senin yüzün başka bir şehrin başka izlerini taşıdığından, gözlerinin başka türlülüğü hemencecik fark edilir. Hayır, bu senin kuruntun değildir! Şehirde insanlar yabancıyı hemen ayırır. Bir İstanbullu mesela Diyarbakır sokaklarında, ancak iyot kadar saklanır...

Aşevi önünde güneşli tozlar içinde çökmüş bekleşen dövmeli kadınlar ve Galleria alışveriş merkezinin üzerindeki "rezidanslar"... Kara çalılar gibi bacaklara dolanan, çok eski bir şarkıyı söyler gibi yalvaran dilenci bebekler (!) ve Diyarbakır'ın "neşeli" ilan panolarında "Nispet Bar Demet Akalın'la açılıyor" diye heyecanla bekleyenler... Sur dibinde gece "ciğer çekenler" ve siyah, meşum arabalarla sokakları ağır ağır gezenler... Caddelerdeki panzerler ve şehrin ortasına karpuzdan heykeller... Şehre gelen yabancı turistlere kaburga kebapçıları önünde poz veren yalınayak çocuklar ve acıya turistik yolculuk yapan ısrarcılar... Daha dokuz yaşında, hiçbiri çalışamayacak durumdaki on iki nüfuslu ailesine bakmak zorunda olan bir kız çocuğu ve bütün o "ne desen boş" haller... İşte bütün bunların arasından geçen, geçip duran, gözü gözüne çarpan çifte su verilmiş yüzler, kalbi seninkinden başka türlü dövülmüş gövdeler... Bu yüzden işte, "bizim" aslında dilini tam olarak çözemeyeceğimiz birer eski yazıttır Diyarbakır'da yüzler... Senin haberlerde izlediğin o tuhaf ve kötü şeyler, onların yüzüne tek tek hakkedilmiş birer harftirler!

Kalplerinin büsbütün anlaşılmadan kalacağını bildikleri için midir biraz öfkelidirler? Diyarbakır'ın yüzleri, rüyasında çok korkmuş ama bağıramamış çocuklar gibidirler. Çünkü bazı duygular, tercüme edilemeden kalır, ete batarlar. Senin yüzün başka, dilin... Öyle. Yüzlerindeki acı yazıtlarını

okudum sansan bile hep birkaç sözcükte takılacaksın, etin onun etine kaynasa bile.

Aslında senden farklı olanı, "Çok yaklaştım, anladım," desen de, tam anladım dediğin anda, anlayamayacaksın, o da seni anlayamayacak aslında. Ama öyle değil midir? Sevmek için aslında her şeyini anlamak gerekmez.

KRİZ KUZULARI

"Sadakatimi yitirdim." İstanbul'un zengin semtlerinden birinde, artık kirasını ödeyemediği için yakında çıkacak olduğu evinin balkonunda böyle diyordu genç adam. Erkekler ayakkabılarını çıkarıp terlik giyince niyeyse süngüleri düşer. Esem terlikleriyle süngüsü düşmüş bir hayatın kahramanıydı o artık. Türkiye'nin en iyi üniversitesinde işletme okumuş, ardından ABD'de prestijli bir üniversitede master, arkasından MBA... Ve nihayet, bir dönemin en doğru hayatının değerleriyle donanmış olarak yurda avdet ettiğinde dört başı mamur bir Özal çocuğu olarak çok paralar aldığı işine başlamıştı. "Çalışan kazanır, elması kızarır" hayatın kazananları listesine adını yazdırmıştı. Şirketiyle hercümerç olmuştu, ne zaman şirketten söz etse "biz" diye konuşuyordu. Günün birinde o "biz" dediği insanların kendisini bir anda kapının önüne, "işe yaramaz bir böcek gibi" koyuvereceklerini bilmiyordu henüz.

Kriz patladı ve hayatı, değerleri, inançları bir günde alt üst oluverdi. O artık şirket için fazladan bir "maliyetti"! İşte bu yüzden, şimdi öyle diyordu:

"Sisteme sadakatimi kaybettim!"

Sonra, yeni bir iş bulduğunda sadakatini tazeleyebildi mi? Sadıkmış gibi rol yapmayı denedi mi? Ne yaptıysa yaptı. Gerçek şu ki, Türkiye'deki ekonomik kriz, rakamlarla ifade edilemeyecek kimi yaralar açtı insanlarda. Birçok insanın işten atılmak ve parasız kalmak gibi önemli ve aslında kıymetli deneyimlerden geçmiş olması bir yana 1980 darbesi ve Özal ile birlikte başlayan bir cilalı dönem, bir cilalı ahlâk, krizle birlikte, tepetaklak yuvarlanıp düştü. Zengin olmaya duyulan özlem ve bunun pervasız dile getirilişi, bir anda artık eskisi gibi ve eskisi kadar sevimli değildi. Çalışan her zaman kazanmıyordu. İnsanlar sistemin ne kadar vahşileşebileceğini, insanın bu sistem için ne kadar kıymetsiz olduğunu bizatihi kendi hayatları üzerinde gördü.

***

Bir gün rakamlar değişse bile yaşanmış olanlar yaşanmış olarak kalıyor: Parasızlık kavgasından çıkan kavgalarla boşanmalar, girilen depresyonlar, kaybedilen arkadaşlıklar, kendini suçlayanlar. Türkiye'de DİE'nin rakamlara dönüştüremeyeceği yaralar yaşandı krizle birlikte, hâlâ yaşanıyor. Bu yaralar ancak sözcüklerle anlatılabiliyor...

Hayır, bu yazıda umulduğu gibi olmadı; kriz yeni bir ahlâk yaratmadı. Bu bakımdan "Yaşasın! Para öldü!" yazısı, abartılı bir iyimserlikle malûl sayılabilir. Diğer yandan öyle sanıyorum ki pırıltılı hayatlara duyulan öfke ve bu öfkenin dile gelişi krizle birlikte arttı. Türkiye'de. Özal'dan bu yana şaşalı hayatlara düzülen pervasız övgü sanki daha utangaç artık. Yani, temelde değişen bir şey olmamasına rağmen dile geliş değişti bir parça. Öyle ki, bir dönem bu değişimin karikatürize bir parçası olarak magazin programlarının "adamı komünist yapacağından" bile korkuldu. Tuhaf bir ayrıntı ama bu bileyleme kokusundan belki de, o günlerde magazin programlarına "Anadolu'nun sesi" bölümleri eklendi. Enteresan değil mi?

Bendeki bu iyimserliğin (?) sebebi ise Türkiye ile aynı krizi yaşadıktan sonra Türkiye'den çok farklı biçimde tepki veren Arjantin halkını görmüş olmalı...

YAŞASIN! PARA ÖLDÜ!

Zengin düğünlerinde kenarda köşede mutlaka böyle bir aile görürsünüz. Façaları düzgündür ama zenginlere ait o pırıltıları yoktur. En çok da tavırlarındaki sıkıntılı iğretilik ele verir onları. Çünkü onlar, zenginler sınıfına dahil değillerdir aslında. İğretiliği yaratan sıkıntılarından, sıkıntılarını yaratan güvensizliklerinden tanırsınız onları. Birbirinden hiç ayrılmayan anne, baba ve çocukların yüzlerindeki gergin ifadesizlik, etrafı tedirginlikle izleyen gözleri, sınıfsal farkın sadece parayla ilgili olmadığının kanıtıdır. Çünkü kendine güven ve rahatlık, -en çok da son yirmi yıldır- üst sınıfın ayrıcalığıdır.

Ve bugünlerde olup bitenin bu düğün fotoğrafıyla bir ilgisi vardır...

Televizyon "bol bol sür, bol bol ye" diyordu krem peynirleri için; anneannelerin torunlarına "katık etme" hesabını öğretmeye çalışması nafile bir çabaydı. "Harcadıkça kazandıran", insanın içinde yarattığı hava boşluklarıyla ruh obezliğine yol açan kredi kartlarının nasıl çalıştığını anlamayanlara gülünüyordu. A fonu ve B fonu arasındaki farkı bilmeyenlere "soğuk savaş dönemi antikası" muamelesi yapılıyordu. İnsanlar hipermarketlerden daha önce var olmayan "ihtiyaçlar" satın alarak dönüyorlardı evlerine. Dev alışveriş merkezleri orta sınıfın "tüketim temaşası" olmuştu, zenginlerin neler tükettiğini izlemeye gidiyorlardı oraya. Ani tüketim krizleri için cep telefonuyla alışveriş imkânı sağlanıyordu. Ekmek bile kesin bir çizgiyle ikiye bölünmüştü: Naylonlu ekmeklerin üzerinde "Ekmeğinizi elletmeyin" yazıyordu. Demek ki "halk ekmeği" pisti... Öyle ise, halk ekmeği yiyenler de pis olmalıydı. Ellenen, elleyen insanlardı, yanlarından geçerken bile etrafından geniş bir yay çizerek yürünmesi gereken... Sizin çizdiğiniz yay genişledikçe sırtları kamburlaşan pis insanlar...

Çünkü siz, orta sınıftınız, her an üst sınıfa geçebileceğiniz için gayretkeş ve çalışkan; alt sınıflarla ayrımınızı belirginleştirmek için onlara karşı hep bir tiksinti içinde... Fakat nihayetinde, zengin düğününde ezilip büzülen o aile...

İnsanların kusuncaya kadar paradan konuşmasına sebep olan kriz, dalgalı kur sisteminin dalgalarında salınabilecek kadar zengin olanlarla, kayığını zaten epeydir iskeleye bağlamak zorunda kalmış yoksulları ilgilendirmiyor. Kriz, esasen orta sınıfın meselesi. Hiç değilse kısa vadede onların hayat biçimi değişmek zorunda kalacak. İyimser bir tahminle bu zorunluluk, orta sınıfın son yirmi yıldır edindikleri tüketim alışkanlıklarını, para ile ilişkilerini değiştirecek. Bel bağladıkları en önemli değer olarak paranın, "dalgalar" ara-

sında anlamsal olarak parçalandığını görecekler. Son yirmi yıldır kutsanıp duran paranın yaldızı parça parça dökülecek. Bu anlam kırılması sebebiyle insanlar yeni bir tüketim alışkanlığı, gitgide de yeni bir hayat ve ahlâk benimsemek zorunda kalacak.

Böylece düğündeki o aile, ezilip büzüşmemeyi öğrenecek. Yerli malı haftası yeniden anlam kazanırken, diyelim ki üst sınıfa özenmek artık sinir bozucu ve nafile olduğu için Televole ve benzeri programların reytingi yavaş yavaş düşecek. İnsanlar, markasız ve çamurlu ayakkabılara rağmen dik durabileceklerini hatırlamak zorunda kalacaklar. Gazeteler Alman ekmeğini yazmaya utanacak, insanlar halk ekmeğiyle tanışacak. Cam silinen suyla merdiven yıkama bilgisi anımsanacak. İkili ilişkilere bile sızan paranın büyüsünden temizlenecek ruhlar. Kim bilir, belki de yine "bir pantolon bir gömlek" aşklara dönülecek.

Siz alt dudağınızı düşürmeyin de...

"İnsanlık onuru ekmekle denendiğinde ekmek, her defasında kahredici bayrağını diker erdemin böğrüne!"...

"Kafa ayarı bozuk bir millet patlamaz" yazısının en doğru cümlesi bu herhalde. "Patlama" sözcüğünün neredeyse herkeste bir beklenti yaratacak kadar tekrar edildiği zamanlarda yazılmıştı bu yazı. Arjantin'in krizi ardından "patlayan halk" görüntüleri izlenmeye başladığında Türkiye'den de aynı patlama beklemeye başlamıştı. Ama olmadı. Milletimiz umulan, beklenen, korkulan biçimde patlamadı. Arjantin'i, patlamış halkını, parayı ve mülkiyeti reddeden insanları gördükten sonra "Keşke patlasaydı" dediğim zamanlar çok oldu. Acaba Türkiye mülkiyeti reddeden bir patlama yaşayabilir miydi? Parayı reddeden bir hayat burada kurulabilir miydi? Muhtemelen hayır. Neden peki?

Bana sorarsanız bu, iki ülkenin dinlerinin mülkiyetle, kadınlarla ve Sol ideolojiyle kurduğu ilişkiyle ilgili. O kadar söyleyeyim şimdilik...

KAFA AYARI BOZUK BİR MİLLET PATLAMAZ!

Bahçede salkım salkım çocuklardı... "Örtmencilik" oynuyor ve durmadan hizaya giriyorlardı. Ruhları, okuldaki totalitarizm tezgâhında yeterince düzlenmemiş gibi (ya da yeterince düzlendiği için) bahçelerde "Varlığım varlığına armağan olsun!" diye çığırıyorlardı. "Örtmen" rolündeki kız, ezberini şaşırıp hizayı bozanları sıra dayağına çekmekteydi. "Yavru kurtlar" yoldan geçenlerden sessiz aferinler aldıkça seslerini yükseltiyordu. Bahar bahçelerinde çocuk beyinleri, metastaz yapmış bir totalitarizmle malûl, durmadan hizayı kolluyorlardı. Hiza çizgisine basarım korkusuyla başını yerden kaldıramayan, bu yüzden açıkta kalan ensesine hep tokat yiyen ve şimdi kendisinden toplumsal patlama beklenen bir milletin kafa ayarı işte böyle bozuluyordu!

Birkaç yıl önce Hüsamettin Cindoruk, "Türkiye'de bilmediğiniz çok emniyet sübabı var. Bir şey olmaz bu ülkeye!" demişti.

Köşe yazarları "Ha patladı ha patlayacak" yazıları yazıyor. Şahsen ben de yılbaşında The Marmara Oteli'nin önünde atılan maytapları yaklaşan toplumsal patlamanın son "işaret fişeklerine" benzetmiş ve sol muhalefetin bu potansiyel enerjiyi belini doğrultmak için kullanabileceğini yazmıştım ama hava cıva. Mesela şimdi hemen içinizi bir yoklayın. Sizde "şahsi bir toplumsal patlama" belirtisi var mı? Esasında şöyle sormalı: Patlamaya takatiniz var mı? Hiç sanmam. Totalitarizmle düzlenmiş beyinlerin, kaz kafalı milliyetçilik ve aptallaştıran cinsten bir Allah ile erken yaşta malulen emekli edilmiş ruhların, toplumsal patlama için bile enerjisi yoktur. Meşhur emniyet sübabı budur işte: Varlığını armağan ede ede kafa ayarı bozulmuş bir milletin yanıltıcı sessizliği!

Türkiye'de her yıl otuz beş bin kişi silah ruhsatı almak için başvuruyor. Ülkede bir milyon yedi yüz bin kişide silah var. Diğer yandan intiharlar da artıyor. Türkiye ölüyor, öldürüyor, durmadan varlığını armağan ediyor "varlığına". Bu da yetmezmiş gibi üstlerine "müthiş bir kararlılıkla gidilen" ölüm orucu eylemcileri de içeride ölüyor. AB nezdinde insan hakları demonstrasyonu yapan hükümetin, can güvenliği kendi sorumluluğunda olan insanlara karşı gösterdiği "kararlılık" bir yana... Yıllardır yapılan açlık grevleri sonucunda taleplerinden bir tanesi bile gerçekleşmemesine rağmen hâlâ ölüm orucu eylemini benimseyen örgütler bir yana... Ölümden yana olan hiçbir şey insandan yana değildir oysa...

Varlığını kaybetmek için ölmek de gerekmiyor illâ; Bergamalılara bakılırsa... Bergama eylemcilerinden "Hopde-

diks" lakaplı Bayram Kuzu'nun ölümünün kırkı çıkmadan hemşehrileri Eurogold'un işçi alımı için rekor sayıda başvuru yapıyor. Kahrolur insan, ama "Aç kal!" mı diyeceksin adama? Yani bu kez de aç kalmamak için: Varlığım armağan olsun Eurogold'un varlığına! Kızmak yersiz, çünkü:

İnsanlık onuru ekmekle denendiğinde, ekmek her defasında kahredici bayrağını diker erdemin böğrüne.

Ezcümle, Türkiye fotoğrafının tam ortasında bir "patlak" var zaten. Belki de Türkiye'nin patlama yöntemi bu. Gürültü ile değil, böyle "için için yanarak" patlıyor ülke. Ölerek, öldürerek, açlıkla sınanıp insanlık onurunu çokuluslu şirketlere hibe ederek... Bütün karşı koyma yöntemlerini ilkokulda "varlığını armağan ederken" ıskalamış bir ülke, kendi kendini ve kardeşini öldürerek, kardeşinin ölmesine sebep olan adamların yanında çalışacak kadar "genleşerek", 30 milyon için çocuk boğazı keserek, dilini yüz kelimeyle konuşup şairini vatan haini ilan ederek dinamitliyor kendini. Yani ilkokulda öğrendiği gibi varlığını karşılıksız olarak elden çıkararak... Varlığını... Elden çıkararak... Karşılıksız!

"Solun beceriksizliği" temasını (!) diline pelesenk eden bir Sol şımarıklık var Türkiye'de. Söz konusu pelesenk de kendisini, oy vermek de dahil herhangi bir şey yapmak zorunda hissetmeyen "muhaliflerin" dilinde. Bu "rahatsızlık" nasıl tedavi olur, bu "rahatsız" kesim Türkiye'de aktif politikaya dahil olursa Sol muhalefetin kalitesi ve etkinliği yükselir mi, bilmiyorum. Ama ne yapacaksa birlikte ve çoğalarak yapılacak, biliyorum.

Büyük ekonomik krizden sonra "sınıfını" hatırlayanların, muhalif çevreyle yakınlaşacağını, onlarda bir muhalif dinamik olduğunu düşünmüştüm. Sanırım krizin yarattığı öfke muhalefete ancak "gönül desteği" derecesinde takıldı kaldı; aktif muhalefete oralardan herhangi bir katılım olmadı. Sınıfını şaşırmış beyaz yakalılar, daha önce hiç sokağa çıkmamışlar, daha ziyade, çok sonra Irak'ın işgaline karşı başlayan harekette aktif oldular. Belki de bu yüzden, Sol muhalefetin yeniden "dizaynında" bu örnek yeniden ve dikkatlice gözden geçirmeli...

1 MAYIS! 1 MAYIS! BEYAZ TÜRK'ÜN DE BAYRAMI-I!

Kocaman bıyıklar, güçlü bilekler, mağrur bir öfkeyle bakan gözler, gömlek parçalayan kaslar vesaire... O, afiş için poz verme işi bittikten on beş dakika sonra dağları devirecek olan "emekçi"! Günlerdir benzer 1 Mayıs afişleri var sokaklarda. Çok kullanılmaktan karikatüre dönüşmüş o "emekçi" imgesi yani. Zagor'dan daha "ilah", "Çelik Bilek"ten daha çelik ve en bf yenilmez ERKEK(!) pozisyonları...

Her ne ise işte, fena halde bir yanlışlık var bu afişlerde. Şöyle ki...

Krizden hemen sonra bir yazı dizisi hazırlamıştık: "Beyaz Türk'ün Krizle İmtihanı". İşsiz kalan beyaz yakalılarla ilgiliydi. Çok para kazandığı için, kredi kartlarıyla düzene omuz atabileceğini sanan ve hayatlarında ilk kez işten atıl-

dıklarında "başarı ve güç" ninnileriyle daldıkları uykudan aniden uyananlar hakkındaydı. Düzenin göğüslerine taktığı kırmızı kurdeleyle övünüp durmuş, ama bir gün aniden işten atılıverince kendilerinin bu düzen için bir böcekten ancak birazcık daha kıymetli olduğu kafalarına dank etmiş insanlardı bunlar. "Çok çalışalım, çok kazanalım, çok harcayalım! Hey! Hey! Hey!" marşı eşliğinde düzene lüzumundan fazla gönül vermiş halde yaşarken, aniden televizyonda gösteri yapan o "esmer" yoksulları anlayıvermişlerdi. Ama asıl şunu anladıkları an fena halde sarsıldılar:

Onlar işçiydi! Evet, evet şekerim! Şu "kıro" adamlar gibi, şu "zavallılar" gibi.

Şurada "drink alıp", buralardan giyinip, şuralarda eğlenip, ta oralara tatillere gidince insan kendini "ezilenler sınıfından" yırttım, "egemenler" arasına kapağı attım sanıyordu. İnsan fena halde "sınıfını şaşırıyordu"! Oysa onların, "Açız!" diye bağıran "esmer" işçilerden tek farkları daha fiyakalı işçiler olmalarıydı. Bir günde anlaşıldı ki, işçiler ne kadar "beyazlarsa beyazlasın" işçilik geçmiyordu. Üstelik onların, "solcu şeylerle" ilgili olmadıkları için, bu yeni durumu tarif edecek "zulüm", "ezilmek" gibi sözcükleri de yoktu. Onlar, işçiler içinde en "dilsiz", en sessiz olanlarıydı. Hâlâ da öyleler.

O zaman onların afişleri nerede? Onları 1 Mayıs İşçi Bayramı'na çağıracak cümleler hangi sokakta yazılı?

Dünyada muhalefetin dili değişiyor. Seattle, Cenova eylemleri gürültü içinde geçti gitti. Ama Porto Alegre Dünya Sosyal Forumu'nda yeni bir dil kurulmaya başlandı. Artık insanlar "Karşıyız, karşı!" bölümünü yavaş yavaş geçip var olan dünyaya alternatif bir dünyanın dilini kuruyor. Şenlikli, cesur, "Budur kardeşim!" tadında bir dil bu. Kurulan, beyaz yakalıları da içine alan bir muhalif dil. Zira ta Seattle'dan

beri küreselleşme karşıtı eylemlere zengin ülkelerin çocukları katılıyor. Çok çalışkan öğrencilere takılan kırmızı kurdelelerin insanlığı kandıramadığının kanıtı gibi... Yani artık dünya muhalefeti, "kartal bakışlı, kaslı işçi" vesikalığının ötesinde daha lebi derya bir fotoğraf veriyor. Sol estetiğin çok kullanılmaktan karikatür haline gelmiş imgeleri, eski dilin katır kutur cümleleri, artık "gaz vermeye" yetmiyor! "Yeryüzü yürüyenlerinin"* dili genişliyor. Çünkü patronlar azalırken işçiler çoğalıyor. Bayram... Büyüyor.

Bir de televizyonda pankart açıp bağıran insanları görünce 1 Mayıs eylemi sanmam ve sonra bunun "Biri Bizi Gözetliyor" evi önündeki tezahüratçılar olduğunu anlamam var ama bugün onun dalgasını geçecek yer kalmadı. O dalga enginlere sığmaz, taşar tabii.

* Meksikalı direnişçi Subcommandante Marcos'un "dilinden" bir sıfat. EZLN lideri olarak Mexico-City'ye girdiklerinde yaptığı uzun şiir-nutuktan.

Bu köşe yazarlığı işinin bana yaptığı en büyük kötülük bu galiba; zaman içinde iyimser cümlelerim bir bir döküldü yolda, dökülüyor. Kim bilir, belki de sağlıklı olanı budur. 2011'den bu yana sadece üç yıl geçmiş olmasına rağmen, ülkeye her gün dikkatle bakmak yapıyor bunu herhalde; ihtiyarlamış gibi hissediyor insan.

Diğer yandan Türkiye'nin oğlunu aradığı tespiti doğru olmalı ki, Tayyip bey başbakan oldu. Türkiye, hiç de benim istediğim gibi olmayan bir oğul seçti kendine, Tayyip Bey'i hayırlı evladı gibi seviyor. Ben, krizden sonra paraya pula bu kadar tenezzül etmeyi öğrenirler sanıyordum ama seçtiği yeni oğul siyaseti ticaret gibi yapmakla övünen biri oldu. Tenezzül etmemek yine başka bir bahara kaldı...

NASIL İNSANLAR OLACAĞIZ ŞİMDİ BİZ?

Sandalyeleri, masaları ve ocakçısı ne kadar köhne olursa müdavimi olması o kadar tatlı olan o kahvelerden birinde oturmaktalar. Öyle huysuz huysuz, öyle tatlı tatlı konuşmakta iki ihtiyar. Biri çıkışıyor öbürüne:

"Dolar alacaksın Zihni Bey, dolar diyorum!"

Öbürü hiç oralı değil. Etrafına bakıyor huysuz huysuz. Rüzgârın çapkını, kızların eteklerine değdikçe hiç istifini bozmadan ve elbette bakmıyormuş gibi yaparak... Anlarsınız işte, sırf gözünün zevkine...

"İyice kocadın sen Zihni Bey, kocadın diyorum. Dinliyor musun sen beni?"

Zihni Bey celalleniyor aniden:

"Sıktın ama Hüsnü Bey! Yeter be! Sen hiç tenezzül etmemek diye bir şey duymadın mı? Tenezzül etmiyorum kardeşim! İster çatla ister patla, almıyorum dolar molar!"

Homurdana homurdana sakinleşiyor Zihni Bey. Tek başına, bir kahvenin sotasında "Tenezzül Etmeme Eylemi" yapıyor. İdeolojik mi? Değil. Öyle gıcık olsun diye, tek, kişilik, IMF karşıtı bir "ahlâk" üretmiş; ülkenin gidişatıyla inatlaşıyor.

Dolar kuru izlemekten beyin fonksiyonlarını yitirmiş para meczupları hariç hemen herkeste kusma hissi yaratan dolar muhabbetinin kıyısında yazıp çizen insanlar bir süredir, "Türkiye krizle büyük bir değişim yaşayacak," diyor.

Peki nasıl insanlar olacağız artık biz? Bugünlerde sevgilileriyle bile dolar kuru konuşan küçük hesapların insanları tükenecek mi krizde? 1980 sonrasında doğan "oyunu kuralına göre oynama" miti yoğun işten atılmalarla kıymetini kayıp mı edecek? İnsanların parasızlık, geçim güçlüğünün yanı sıra bugünlerde yaşadığı ihtiyaç bu değil mi? Yeni bir toplumsal ahlâk ihtiyacı!

"12 Dev Adam" reklâmında "iyi eğitimli, pırıl pırıl basketçi delikanlılar" temasının başı bağlı teyze, simitçi, köfteci ile birlikte kullanılması boşuna değil. Türkiye, kendisini kurtaracak, evinin direğini yeniden doğrultacak yeni "genç erkek" resmini çizmek istiyor. Türkiye çok da bilinçli olmayarak, bu büyük aileyi kurtaracak "oğlunu" arıyor. Bu reklamın haber bültenlerinde en ince ayrıntısına kadar tekrar edilmesi, sporcularla yeniden ve yeniden röportaj yapılması, fark edilen ve paylaşılan bu ihtiyacın doyurulması için büyük bir olasılıkla. Şifo Mehmet'in jübilesinin devlet büyüklerini bile içinde eriten dev bir organizasyona dönüşmesi ve insanların sürekli, istemdışı olarak bundan bahsetmek istemesinin nedeni ne? Çuvallamış "12 Eylül

sonrası insanı" portresinin yerine yeni bir erdem tablosu asmak istiyor insanlar. Tek başına "Tenezzül Etmeme Eylemi" yapamayacak olanlar, "Ben yapsam başkaları yapmaz" diyerek etrafından korkanlar, "yeniden iyi insanlar olmayı" beklemiyor mu gizli gizli? Türkiye umutsuzca yeni erdemler çizelgesini arıyor. Yeni ahlâkını... Açlığı da mutsuzluğu da yenecek olan..

İnsanlık kalabalığının bir ayılma anı olacağını hayal ettim, niyeyse. Bir hakikat anı! Yeterince sarsılırsa kalabalıklar, kendilerine gelirler sandım. Öyle olmuyor elbette. Sadece Türkiye'ye değil dünyaya da ülke ülke gezerek bakarken anladım ki insanlık, uyuşuk bir organizma ve hiç ayılmayacak. Dünya güneşe yaklaşıp patlasa bile, o son günde bile, kurduğu yalanlara tutunacak insanlık. Aradan geçen üç yılda anladım ki krizler, savaşlar, katliamlar, soykırımlar, insanlığın bu uyuşmuşluğunu sarsamayacak kadar küçük şeyler. "Onur Eylemi" kalabalığın kaba ellerinin hissedemeyeceği kadar ince bir şey.

Kalabalıklar asla günah çıkarmayacak. Ama kalabalıklar içinde hep benim gibi bir şeyler söylemeye çalışan birileri, onları dinleyen birileri olacak. İnsanlık macerasında onların sözleri hiçbir zaman kerteriz olarak alınmayacak. İyilikle kötülüğün oranı, hep aynı kalacak. Bir zaman birinin, başka zaman öbürününkinin sesi yükselecek. Ama hiçbir şey gerçekten değişmeyecek.

SİZ DE 'ONUR EYLEMİ' İSTEMİYOR MUSUNUZ?

Dolmuşta iki cep telefonu çalıyor. Bir genç kızla, bir genç adam aynı anda ceplerine davranıyorlar. Enteresandır, müzikleri aynı. İkisi de yirmilerin başındalar, ikisinin de cep telefonlarında Hababam Sınıfı! Bu tatlı tesadüfe gülümserken onlar, dolmuştakiler -öyle belli ki yüzlerinden- "Hemen açmasalar keşke. Dinlesek biraz" diyor içinden. Yağmur da bastırmasın mı o anda! Anında değişiyor güzergâh: Beşiktaş'ta inmek yok, buradan direkt 70'lere gidilecek!

Anlamadın mı Kaptan? Biz eskisi gibi iyi insanlar olmak istiyoruz! Onurumuzu, gururumuzu geri istiyoruz! Gerek yok, sorma: Kimse inmeyecek bu arabadan!

Bu lanet krizle birlikte çuvallayan "Homoözalus" yerine "yeni insanı" koymak istemiyor muyuz? Ne yapacak bu insan, bilmek istemiyor muyuz? Selpakçı çocuklara para verecek mi,

vermeyecek mi? Ölüm orucu tutanlara, "Zaten sizi istemiyorlar, siz de kendinizi öldürüyorsunuz," mu diyecek? Yoksa "Devam çocuklar!" diye mi bağıracak? Dolar almaya, daha çok kazanmak için küçük hesaplar yapmaya "tenezzül edecek" mi?

Arkadaşları işten atılırken direnecek mi, yoksa kendisi de atılmasın diye başını önüne mi eğecek?

Konuşsanıza! Hepimiz birbirimizin gözünün içine bu yeni ahlâk seferberliğini kim başlatacak diye bakmıyor muyuz?

Topyekün lumpenleşmiş / lumpenleştirilmiş bir ülke burası. Aşkı, acısı, namusu, yoksulluğu, yönetimi, müziği, şiiri lumpenlikle bayağılaşmış bir ülke. Özal'ın başlattığı "ahlâk darbesinden" sonra yarattığı insan tipinden artık tiksinen, o çiğ insandan kurtulmak isteyen bir ülke. Güney sahillerini Avrupa orta sınıfının yüzme havuzu haline getirmek için göbeğini çatlatacak kadar alçalan bir memleket. Başkenti üçüncü sınıf pavyon ışıklandırmasıyla çirkinleştirilirken lamba manyağı olacak kadar aşağılanmış olan. Velhasıl güzelini çirkinini, iyisini kötüsünü karıştırmış insanlarız biz.

Şimdi bizim tıpkı 'Sürekli Aydınlık Eylemi' gibi kitlesel**leş**ecek bir 'Erdem Eylemine' ihtiyacımız var.

Konuşsanıza! "Bugün dolar almıyoruz!" diyecek, "Bu yaz Diyarbakır'da tatil yapıyoruz"! diyecek, "Yerli Malı Haftası yapıyoruz!" diyecek, her ilkokul çocuğuna 50 milyon vermenin saçmalık olduğunu söyleyecek, bunun yerine üniversite mezunu askerlere talimden ziyade "Doğu'da zorunlu öğretmenlik" yaptırmayı önerecek olan birini desteklemez misiniz? Artık siz de "düzgün" cümlelere geri dönmek istemiyor musunuz?

Başarının zenginlikle, gücün vandallıkla eşitlendiği, dibine kadar lümpen bir hayattan yorulmadı mı kalbiniz? Düşünsenize, şimdi siz çocuklarınıza ne öğreteceksiniz? "Yeni Türkiye insanı" nasıl bir tip olmalı? Konuşsanıza! Bundan böyle nasıl insanlar olmalıyız biz?

SİYASETİN GÜNDELİKÇİLERİ

Yıllar önce, TRT 2'de "Pazar Konseri" diye bir klasik müzik programı yayınlanırdı. "Pazar Kanseri" olarak da anılırdı halk arasında. Bu programın tek sıkıcı olmayan bölümü Amerikalı Aktör Danny Kay'in yönettiği konserdi. Sanırım çocuklara klasik müziği tanıtmak, sevdirmek için yapılmış bir numaraydı. Kay, hem komiklikler yapıyor hem de orkestra yönetiyordu. Bir keresinde Kay, "yönetmek" eylemiyle dalga geçmek için, parçanın tam ortasında, şef kürsüsünden inip seyircilerin arasına karışmıştı. Göstermek istediği, orkestranın kendi kendine, şef olmadan da müziği seslendirmeye devam edebildiğiydi. Şef gitmiş ama müzik durmamıştı.

Türkiye ya da Türkiye'deki siyaset sık sık böyle görünüyor benim gözüme: Karar vericiler, şefler olmasa da olur aslında. Hatta belki daha iyi bile olabilir.

Seçim gezilerinden, bütün izlediğim seçimlerden sonra şunu söyleyebilirim ki Türkiye'deki parti siyaseti, bilhassa da büyük partiler "arasında" yapılan siyaset, bir tür strateji oyunu, kasabalı kurnazlığına dayalı bir kayıkçı kavgasından başka hiçbir şey değil.

Türkiye'de politik ve toplumsal dinamiklerin kendilerini ifade kanalları, aynılaşmış partilerin işlevsiz organlarıyla daraltıldıkça ülkenin renkleri soluyor, eksiliyor. Bu kadar çok rengi olan bir ülke, son derece cansızlaşmış bu siyasi arenadan yönetilmeye çalışılıyor. Siyaset, bütün renkleri azaltan, yok sayan, eksilten bir organizma olduğu için Danny Kay'den farkı kalmıyor karar vericilerin; ülke kendi renklerini kendi yönetiyor. Siyasetin bu cansızlığı siyasetçilerin "laf geçirmeleriyle" örtülüyor. "Siyaset" adında bir halk gazinosu komikliklerini sunuyor! Başka gazinosu olmayan bir halk mecburen onları izliyor. Oysa seçimlerde merak edilen tek şey "karakterleri" bu kez kimin canlandıracağı oluyor.

Bütün bu işlerin köşe yazarlığını yapmaya gelince... Bu siyaset alanını ciddiye alıp olup biten üzerine cümle kurmak sonra da bunu yaparken kendini ciddiye almak bana köşe yazarı olmadan önce de komik geliyordu, olduktan sonra hâlâ komik geliyor.

Benim işim "sessiz adamlarla"... Hiç konuşmayan ve içlerinde hâlâ bu ülkenin renklerini ve kendi renklerini taşıyabilen insanlarla. Bütün bunları bir türlü ciddiye alamayan sonra da hakikaten bu adamların bu ülkeyi yönettiğini düşündükçe kahrolan insanlar... Benim sözüm de işim de onlarla.

Yeniden okurken bu yazının son cümlelerine takıldım:

"Döve döve öğretti ki hayat..."

Neyse, gerisini okursunuz. Mesele şu ki hayatın öğrettiği kötü şeyleri, iyi şeylere oranla daha güçlü söyleyebiliyoruz. Öyledir; ağlamak, gülmekten hep daha güçlü söyleyebiliyoruz. Öyledir; ağlamak, gülmekten hep daha güçlüdür. İyi, kötünün yanında hep biraz cılız. Alınan yaralardan edinilen bilgiler, acı anlatıldıkça unutulabilir, silikleşebilir. Acı, yenilgi, ağrı, geçer. Bir yandan da, yaranın yasını tutmak gerektiği kadar yaranın anlattığını da işaret etmek gerekir. İnsanlar, toplumlar bunu yapmadıklarında yaralarına ve etlerine haksızlık etmiş olur. Bir seçim sabahı yazılan bu yazının eksiği budur. Türkiye'nin aldığı yaradan ve öğrendiği, ne öğrenmesi gerektiği yazılamamıştır.

Niye insan boşa gitmez? Niye oy boşa gitmez? Bu soru cevaplanmadan bırakılmamalıydı.

RENKLİ ÇOCUKLARIN RENKSİZ ÜLKESİ

Sonra hayat hepimize aynı şeyi öğretiyor: "Sandığınız gibi değil!"

Yani hayatla ilgili her ne sanıyorduysanız öyle değil. İşler sizin hayal ettiğiniz gibi işlemiyor. Her şeyin iyi gideceğine ilişkin herhangi bir iz, bir ipucu, bir iyimserlik kırıntısı görünce heyecanlanmamayı öğreniyorsunuz. Size bunu, kalbinizi döve döve öğretiyorlar. Ama siz yine de, sanki bir gizli yenilmezlik fikri varmış gibi kafanızda "küçük kararları aklınızla, büyükleri kalbinizle vermeye" devam ediyorsunuz, devam etmeye gayret ediyorsunuz.

Seçimde kime oy vereceğiniz de küçük gibi görünen, düşündükçe büyüyen bir karar oluyor bugün. Gündelik politik koşullara göre mi karar vereceksiniz, gidip en istediğiniz

partiye mi oy atacaksınız? Tabii bu ülkede "oyunuzun boşa gitmesi" diye, belki başka bir ülkede olmayan acayip bir durum olduğu için kalbinizi tırtıklayıp duruyor "küçük karar akılları". Küçük kararların aklıyla davranınca içinizdeki bir başka şeye ihanet etmiş gibi hissediyorsunuz; tuhaf bir iç ezilmesi. Nihayet, "Zaten hiçbir parti benim istediğim gibi değil," diyerek, kendi kalbinize ihanet etmenin iç burulmasını hafifletmeye çalışıyorsunuz.

Çünkü sevgili kardeşim, siz, bu ülkenin görünmeyen insanlarındansınız!

İstanbul'da (belki başka şehirlerde de vardır) tuhaf yazılar var duvarlarda. Aylardır bir dip akıntı gibi sürüp giden bir "hareket" var mesela. Kocaman harflerle şunları yazıyorlar şehrin her yerine:

"Benim adım Baran", "Benim adım Dilan", "Benim adım Berfin"...

Geceleri çıkıp birtakım çocuklar, başka hiçbir şeyi kastetmeden Kürtçe isimlerini yazıyorlar şehre. Kimi insanların görünmez olduğu bu ülkede gecenin çocukları isimlerini kazıyorlar sokaklara.

Sonra başka yazılar da var: "Başbakan Nuri Alço!"

Var olan siyasetin hiçbir yerlerine denk gelmediğinden olacak, çocuklar geceleri dalgalarını geçiyorlar şehirle. Bir öfkeyi alayla stilize edip duvarlara yazıyorlar.

Sonra her fırsatta yok edilen, "başka türlü" olmaya gayret eden partilerin afişleri:

"Paranın saltanatı varsa halkın da TKP'si var." Mitingleri nedense bir türlü televizyonda yayınlanmayan DEHAP'ın, partinin heyecanını karşılayamayan afişleri...

ÖDP lideri Ufuk Uras'ın başka hiçbir parti liderinde olmayan, oğluyla parkta futbol oynamaktan gelen yüzü... Bu insanlar neredeler? Bütün bu insanlar... Nerede?

Renkli çocuklarına rağmen renksizleşen bir ülke, bütün renklerini görünmez ilan ediyor. Görünmez insanların ülkesi burası. Bu yüzden merkez partilerin çığırtkan minibüsleri, kendilerine nasılsa çok inanmış sesler çıkararak sokaklarda gezebiliyorlar!

Siz şimdi belki oy vermeye gittiniz, belki daha gidemediniz. Küçük karar akıllarıyla, büyük karar kalpleri arasında bir kahvaltı etmektesiniz. Siz şimdi "boşa gidecek" oyların, "boşa giden" insanlarısınız belki. İnsan hiç boşa gider mi? Yalnız olsa bile, tek bir kişi bile olsa, vardır insan. İnsan boşa gitmez. Ama işte:

Siz küçük partilere bölünmüş büyük bir duyarlılığın insanlarısınız.

Bir seçim gecesi, ne ideolojisini ne de başka bir şeyini sevdiğim İşçi Partisi'nin genel merkezinde izlemiştim sandıkların açılışını. Oylar çıkmadıkça bir adamın yüzünün büzüşen bir yara gibi küçüldüğünü görmüş idim. O adam bu ülke için iyi şeyler istemekteydi. Öbür "küçük" partilerdeki insanlar gibi bu ülke için iyi şeyler dilemekteydi. Ben o zaman, yüzleri bir yara gibi küçülen bütün insanların bir gün bir araya geleceğini sanmıştım. Ama sonra döve döve öğretti ki hayat:

"İşler sandığınız gibi değil!"

Ama yine de insan, boşa gitmez! Biliyorsunuz değil mi?

İnsanlar ve yaptıkları seçimler bu yüzden boşa gitmez. Çünkü onlar, sessiz, görünmeyen ama toprağı alttan biçimlendiren dip akıntılar olarak var olurlar. Toprakta uygun eğimi, yüzeyi bulduklarında yeryüzünün suyu olacaklardır muhakkak. Böyle olmasa, yerin yüzüne çıkmasalar bile toprağı dip akıntılar olarak beslemeye devam edeceklerdir. "Oyun boşa gitmesin" diye "küçük partilere" verilmeyen, ana su yollarına (!) katılan politik dip akıntılar bu yüzden kendilerini, kendileri olarak tarif etmeliler. Durdukları noktadan, aktıkları yoldan Türkiye'yi beslemeye devam etmeliler.

DÜNYAYI RENKLİ ÇOCUKLAR KURTARACAK!

Siz de fark ettiniz mi dünkü tuhaf psikolojiyi? Nüfus sayımı günü rehavetiyle mesire yeri neşesi arası bir ruh hali. İnsanların yüzlerinde mesnetsiz bir sevinç. "Sandığa gidelim / Bir oy atalım / Sonra bu oyu n'aa-paa-lım?" gibisinden, çocuk şarkısı tadında bir gün yani.

Herkes, tek bir oyu olduğunu bilmesine rağmen, kendi oyuna, kendi oyunu verdiği partiye, o partinin Türkiye'yi değiştireceğine duyduğu, pek de mantıklı olmayan, "Aman canım mantıklı olmasa da olur" tipi bir neşe ile geçirdi seçim gününü. Hep birlikte, çocuk teri kokusunun tebeşir tozuna karıştığı sınıflara girdik. Minyatür bir uygarlığın kentlerini ziyaret edercesine sıraların arasından geçerek, bu küçüklük duygusundan hoşlanarak, bu okulların bize deva-

sa büyüklükte geldiği o günleri tuhaf bir sevinçle anarak, efendime söyleyeyim, "ülkemizin kaderine" karar verdik. Ne taraftan olursak olalım "bu sefer kesin değiştirecektik!"

O sandıkların yerlerinde çocuklar vardı önceki gün. Siz, bir ilkokulun önünden geçmiştiniz önceki gün. Açık camlardan çocuklar fışkırıyordu. Zil çalmıştı sonra. Korkuyla kesilmişti sesler. Öğretmen girmişti. Cırtlak sesiyle "Bu ödevler niye gelmedi?!" diye çığırmıştı. Durup dinlemiştiniz. Zira, ne yapalım ki siz hâlâ, çocukların kaderini merak eden, "en alttakilerin" makus talihine yanan bir kişisiniz! Bir çocuğun cılız sesi çıkmıştı, "Yarın getiririm öğretmenim" diye cümle sonuna kadar bile yetemeyen sesiyle yalvarmıştı. Öğretmen iyice çıldırmış, kimsenin üzerinde iktidar kuramayanların mazlumları bulduğunda kabaran güçleriyle öğrencinin tepesine binmişti. Ne zaman biri bir başkasını ezse içinizde silahlanan eşkıyalar yine dağlardan inmeye niyetlenmişti. Vaktiniz yoktu, eşkıyalarınız etinizin dibindeki mağaralarına döndü. Bir koca insan, bir minnacık insanı dövdü. Etten çıkan ses, zıpkın gibi sokağa düştü. Bir çocuğun yanağının kırmızısı kan gibi yayıldı caddeye.

Bu düzeni değiştirmek için işte siz, o sınıflardan birinde oy attınız.

Bu ülke, bu seçimlerle değişmeyecek. Bendenizin korkunçların arasında en korkunç kâbus senaryosu "Cem Uzan-Tayyip Erdoğan Koalisyonu" gerçekleşmez ise biraz sevineceğiz, o kadar.

"Başa gelen" her parti bugün bu ülkenin gündelik hayatında canımızı yakan ne varsa hepsini bir kez daha üretecek. Bu ülkeyi değiştirse değiştirse, şimdi gündelik siyasette tam karşılığını bulamamış olan "dip akıntılar" değiştirecek. Bu ülkede şimdi kendilerine ad bulamamış bir sürü politik dip akıntı var. Çünkü burası renkli çocukların renksiz ülke-

si. O çocuklar kendi renklerini, BULANDIRMADAN adlandırdıkları gün, bu ülke değişmeye başlayacak. Her şey kendi rengince konuşmaya başladığında. Ancak o zaman.

Taksim Meydanı'nda "Sıra Bende" diye bir stand var. Bir kamera kurmuşlar, kim isterse gidip maharetini sergiliyor. Türkiye'nin adlandırılmamış renklerini görmek için oraya bakmak gerekiyor. Gecenin üçünde bir boyacı çocuk, Taksim Meydanı'mn ortasında, "Urfa'nın etrafı dumanlı dağlar"! kalp ezen bir sesle söylüyor. Bu ülke hüzünlü bir şenlik ülkesi, henüz bunu hiçbir parti bilmiyor!

Bir seçim öncesi, hemen her seçim öncesi yapılan o "Aydınlar Sol'u destekliyor!" toplantılarından birine davet ettiler beni. Demek ki ben de bir göstereyim" artık, "aydın göstergesi"! Neyse, orası ayrıca didiklemesi gereken bir mesele! Toplantı, bir sabah kahvaltısı sırasında yapıldı. Herkes, kendinden bile sıkılarak, son derece heyecansız, masadaki kaynaşmış yumurtalara, salatalıklara bakıyor. Bir türlü gelmeyen bir çay var ortada. Sonunda dayanamayıp garsonun yanına gidip çayı kendim getirdim. Bunu yapmasaydım sanki herkes saatlerce çayı bekleyecekti. Çay almak bir "aydın" için fazla "basit" bir eylem miydi? Biz "aydın" ise çaylar ayağımıza mı gelmeliydi? O günlerde bu minnacık olayın Sol ve Sol aydınlar adına birçok şeyi açıkladığını düşündüm. Fazla çıkarım da yapmış olabilirim, doğrudur. Ama Türkiye'de gündelik hayattaki ahlâk hep fazla gündelik oldu ve Sol ve Sol aydınlar için. Büyük cümlelerden küçük sözlere inilemedi sanki. Eşit olmak içeride bir yerde sanki hiç hissedilmedi. Hep hayatla ilgiliydi Sol'un sorunu, hep hayatın dışında halledilmeye çalışıldı.

Bir de tabii böyle sözleri derhal düzeltilecek ablalarla ağabeyler vardı. Hep.

YİNE OLMADI! NİYE OLMADI?

Geldiğimizde "otlar yemyeşil" değildi bi' kere. Solcular "düzgün" adamların nasıl olduğunu gösteren insanlar değillerdi. "Cinsel hayatımızı yaşatmadılar" ağlaşması sürüyordu biz geldiğimizde. Abiler ve ablalar bir zamanlar kurtarmaya çalıştıkları işçi sınıfına güvenli bir mesafede duran sitelerde yaşamak için para kazanmaya çalışıyorlardı. Gazetelerde yazarlar "laf geçirmeyi" aykırı söz; asabi patlamaları ideolojik duruş; bitirim ya da ağlaşmalı cümleler kurabilmeyi, zekâ göstergesi sayıyorlardı. "Acıların solcu çocukları" yazılar yazıyor, ağlama suyla vicdanlar çitileniyordu. Olaylar bu merkezdeyken "Aç mezarı yoktur" diyen bir ülke açlıktan gebermek denen şeyle tanışıyor ama yüksek rakımlı sol muhitlerde "Artık sağ ve sol kalmadı" en şık nedamet getirme nağmesi olarak dillerde dolaşıyordu.

Öyle ki, bir zaman bu düzene muhalif olmuş insanlar lafa "Recep Tayyip Erdoğan'ı tebrik etmek lazım" diye başlayarak ne kadar "sivil" olduklarını gösterecek, seçimlerde solun uğradığı hazin akıbeti değerlendirmeye bile almayacak kadar... Velhasıl biz geldiğimizde, vaziyet epey kıvama gelmişti.

***

Bir ideolojinin hayatı yoksa o ideolojide hayat yoktur!

Peki sol ideolojinin hayatı nedir? Siz böyle bir şey biliyor musunuz? Bilemezsiniz, çünkü yok. Geçmiş deneyimler, bütün o ölen çocuklar, maalesef bize "Solcu adam nasıl yaşar?" sorusunun cevabını, bu işler için ölecek kadar içinde olmalarına rağmen bırakamadılar. Bu küreselleşme karşıtları mesela, nereden çıkıyor sanıyorsunuz? Bu eylemler, şimdi bütün dünya gündemini sarsan bu eylemler "squad"lardan çıktı. Boş evleri ele geçiren anarşist, anarko-komünist, komünist gençler orada birer komün hayatı başlattılar, yeraltından yayınlar çıkardılar, dünyanın nasıl yaşamasını istiyorlarsa öyle yaşamaya başladılar. Kurtarılmış hayat alanları kurdular. Türkiye'de böyle bir şey oldu mu? Olmadı. "Çünkü darbe üzerimizden geçti" gibi lafların hayat karşısında pek bir kıymeti harbiyesi yok. Kişisel direnmeler bir yana, solcular kendi aralarındaki ilişkilerde bile ideolojilerinin gerektirdiği gibi yaşadılar mı? Oysa solcunun dini mini olmaz. Solcu evlilikmiş mevlilikmiş, o işlere girmez. Solcu adam askere filan da gitmez. Çünkü aile, din ve ordu gibi kurumları reddeder. Bütün bu kurumlara kuzu kuzu veyahut da ağlaya ağlaya eyvallah etmiş abiler ve ablaların hepsine sorsanız konuya ilişkin Marx, Engels alıntılarını şimdi, hâlâ ezberden söyleyebilirler. Ama sıra o aşağılanan, basit sanılan, "büyük devrim hayaliyle" ilişkisi yok sanılan gündelik hayat meselesine gelince... Bugün bütün solcular arasında "Sıraya kaynak yapan adama karşı

tutumunuz nedir?" diye bir anket yapsanız yüzde ellisinden bile aynı cevabı alamazsınız. O derece yani.

Sol bu ülkede hiçbir zaman, gündelik hayat için ve gündelik hayat içinde örgütlü yaşamadı. "Halk bizi anlamadı" ağlaşması hâlâ dillerden düşmeyen bir şarkıdır bu yüzden. Sağın, radikal sağın ve siyasal İslamî kesimin yaptığı gibi gündelik hayat alanını hedef alan, orada konumlanan, saf tutan biçimde örgütlendiler mi? Siyasal İslamcıların yapabildiği gibi, öğrencilere burs vermekmiş, üniversite yurdu kurmakmış, hiç değilse anaokulu kurmakmış, ticarî alanda örgütlenmekmiş... Bu gibi "basit" işlerle hiç uğraştılar mı? Hayır. Böylece gündelik hayatı ve aslında hayatın kendisini boş bıraktılar. Sonuç ortada: Hayatları sağcılardan hiç de farklı olmayan solcular!

Peki o zaman insanlar, bilhassa da genç insanlar neden bu "solculuk" işine girsin ki? Temelde mutluluk vaat eden bir ideoloji, "Biz böyle yaşıyoruz, süper de mutluyuz!" diye bir yaşam alanına işaret etmiyor, böyle bir alanı tasarlamıyor ve yaşatamıyorsa o ideolojide hayat yoktur. O ideolojide hayat olduğunu ispat da edemezsiniz.

"Hayata nüfuz etmek" meselesinden bir zamanlar yapılan "Gidelim gecekondularda, 'onlar' gibi yaşayalım" acayipliği de çıkmasın tabii. Tam durduğunuz, bugün olduğunuz, tam bugün yapacağınız şeyleri benimsediğiniz bu ideoloji nasıl diyorsa öyle yapmaktan ve partilerden önce gündelik hayatın gerekleri için bir araya gelmekten bahsediliyor burada. Derhal, şimdi başlamaktan. Şimdi!

Yoksa bir sonraki seçimlerde yine "Aydınlar şu partiye destek veriyor!" bildirilerinden, "Oyumu şu partiye veriyorum. Siz de verin" konulu köşe yazılarından medet ummaktan, "Televizyon bizi göstermiyor" şikâyetlerini tekrarlamaktan başka çaresi kalmayacak yine solun. Oysa "onlar" her gün çalışmaktalar çünkü "onlar" her gün nasıl söylüyorlarsa öyle yaşamaktalar. Ya da bunu, başarıyla "sandırmaktalar".

SOL KİME AİTTİR? KİM SOLA AİTTİR?

Sabancı Üniversitesi'ndeki sıkı tartışmada üniversitelilere sordum:

"Komün kursanız bir solcu reklamcıyı kabul eder misiniz?"

"Hayır," dediler. Net!

"Peki kendine sol diyen ve reklamcı olmak gibi bir 'ihanet' içinde bulunan insanları ne yapacaksınız?" diye sorunca... Sessizlik.

Bir önceki yazıda yapılan "Sol kendi hayat biçimini, hayat alanlarını örgütleyemedi" teşhisinin en önemli sonucu buydu işte. Sol kompartımanlaştı!

Herkes hayatın maddi gerekleri için başka başka kompartımanlara dağılmak zorunda kaldı. (Bazıları abartıp lokomo-

tife girmiş, sistemin makinistliğine soyunmuş olabilir tabii, o ayrı.) Böylece artık bir kompartımandaki adam, diğerindekini önce yadırgayarak, sonra "sıkı teorize" edilmiş bir nefretle anarak, sonuçta işi "Bizden değildir" cümlesine vardırarak iyiden iyiye ayrı trenlere bindirdi. Misal, borsada çalışan solcu ile muhalif üniversite öğrencisinin birbirine karşı duyduğu "yabancılık", belki her ikisinin de -atıyorum- siyasal İslamcıya karşı duyduğu yabancılıktan daha büyük. Ya da her iki grup da birbirinden ziyade üçüncü grubu merak ediyor. Sol "eskisi" gibi birbirine ait insanlardan oluşmuyor artık. Bu yüzden mesela, krizde anası ağlayan, bu sebepten de nicelik ve nitelik açısından süper bir potansiyel muhalif kitle olan "beyaz yakalılar" üzerinden bu seçimlerde hiç politika yapılmadı. Oysa şahsen biliyorum ki, bu sistemin prensleri "Artık bu sisteme sadakatimi yitirdim" lafını kerelerce ve samimiyetle telaffuz etti. Ama onlar "kirli" olduğu için sol sayılmadı, öbür kompartımana gönderildi, böylece sol yine "küçük ve temiz" bir kompartımanda kaldı. Bu biiir!

İkincisi halkla kurulan aidiyet meselesidir ki, şu iyi bir örnek:

Eski ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras yeni çıkan Yeni Harman Dergisi'ne, "Seda Sayan'ı niye sevdiklerini anladığım gün bu memleketi anlarım," demiş. Doğru tespit! Maalesef bunları anlamak gerekiyor. Hatta reel-politik taktikler söz konusu olduğunda belki de Milliyet Pazar ekine bir zaman Ebru Gündeş'in, "Ben solcuyum," demiş olmasından bile yararlanmak gerekebilir. Zira, kalabalıklar size bakmıyorsa -ki oy oranlarına bakılırsa bakmadıkları ortada- sizin, onların baktığı yere gidip orada söz söylemeniz gerekebilir. Burada kastedilen sadece "Dünyanın bütün solcuları! Popülerlesin!" gibi bir şey değil, "derin halkın" sosyo-psikolojik trendlerini izleyebilmekten söz ediliyor daha ziyade.

Ne zaman sağ iktidar olsa solun diline pelesenk olan "Halk böyle abi. Biz ne yapalım?" cümlesindeki kendini halktan ayrı bir yere koyma vaziyetinden ancak böyle yırtılabilir.

Üniversitelerde, işyerlerinde sadece tek başıma ben şu anda yüz isim sayabilirim ki, sol literatürü yemiş yutmuş ama bu seçimlerde oy vermemiş veya "kerhen" oy vermiş. Zira solda büyük çoğunluk gönül rahatlığıyla bir partiye ait hissetmiyor kendini. Bu anlamdaki aidiyet krizi de yeni partiler açarak, partileri üçe beşe bölerek aşılamıyor. Görünüşe bakılırsa aşılamayacak da. Bu sebepten belki şöyle bir şey yapmak lazım:

Daha az siyasi aidiyet, daha çok sosyal aidiyet!

Sicilya'dan bir örnek:

10 komünist adam bir köye yerleşir. O köyü bayındır kılmak için on yıl çalışırlar. Ve on yıl sonra siyasetten bahsetmeye başlarlar. Halk da, "Haaa, sol buymuş demek ki," der.

Komik olacak kadar uç bir örnek olmasına rağmen feyiz alınacak bir yöntem.

Bir de şu var ki, AKP -kanımca- "konuşmayarak" siyasal alanın konuşmalarını teşhir etmiş, böylece bütün konuşmayanların kendini partiye ait hissetmesini sağlamış ve bu sebepten iktidar olmuştur- siyasal değil, sosyal bir aidiyetin üzerinde duruyor (Belki de "çok gevşek siyasal aidiyet" demeli). Bu yüzdendir ki, yolda belde konuştuğum AKP'yi destekleyen herkes "Biz" diye başlıyor cümleye. Siyasi hiçbir bilgisi, ilgisi olmamasına rağmen güçlü bir "Biz"le çıkıyorlar ortaya. "Konuşturulmadıkları" için kendilerini birbirlerine, partilerine, halklarına ait hissediyorlar. Ve minimum uzlaşma noktaları da bu: Konuşturulmamak! Gerçek olmasa bile birleştikleri yer bu.

Bu yüzden işte, kompartımanlara bölünmüş solun da böyle bir "minimum" bulması gerekiyor. Uzlaşmaya çalıştıkça sağa-sola kayan bir teorik noktadan değil, hakikaten "temel meseleden" bahsediliyor burada.

Bu ülke Sol'a, Solcu çocuklarına çok ağır ihanetler etti. Mesele şu ki Sol adına, solcular adına, Sol adı altında birçok insan da bu ülkeyi aldattı. Ecevit bu anlamda bir "aldatan" mıydı? Meydanlarda özgürlük konuşmaları yapan bir adam yıllar sonra nasıl, neden kifayetsiz bir diktatöre dönüştü? Diğer yandan, ona bu suçlamayı yöneltenlerden kaçı "inandığı gibi" (?) yaşama dürüstlüğünü gösterdi?

Solun tarihi, en çok kendi kendine ihanetin tarihi miydi?

ANNE, BİZ ECEVİT'İ NEDEN SEVİYORUZ?

İyi insanlar solcu olur! Biz böyle öğrendik. Üstelik annemizle babamız öyle olduğu için herkesi de solcu sanırdık. Sağcılar herhalde kötü adamlardı, çünkü gazetelerde iyi kalpli vesikalıkları yayınlanan, siyah beyaz ağabeyleri öldürenler onlardı! Sabahları annemiz bu yüzden üzülür, babamız bu yüzden kahvaltıdan önce sigara yakardı. Bu yüzden sağcılara hiç ısınamadık.

Boyumuzdan büyük şiirler ezberleyip, üç-beş yaşlarında kucaklarda yürüyüşlere katıldık. Birçoğumuz "Daha dün annemizin..." şarkısından önce "Karlı Kayın Ormanında" türküsünü öğrenir ve okulda "o şarkıları" söylemememiz için iyice tembihlenirdik.

Okumayı anti-kahraman Cin Ali serüvenleriyle söker sökmez, Cumhuriyet'in başlıklarını hecelemiştik:

"U-mu-du-muz Ka-ra-oğ-lan!"

İyi bir adama benziyordu doğrusu. Bir kere bıyıkları babamızınki gibi kalındı ve bu "iyi" insanların yüzlerine koydukları bir işaretti; biliyorduk. Etrafını saran insanlar da gazetelerde vesikalıkları çıkan siyah-beyaz ağabeyler gibi olduğuna göre biz onun tarafını tutmalıydık. Çünkü o ağabeyler annemizin arkadaşı çıkardı, üzülürdük. Bu yüzden mahallede, oyun arasında kurduğumuz "İleri Çocuklar Örgütü" (İÇÖ) olarak Ecevit'e tam destek verecektik. Margarin kokan evlerinden mahzun çıkan kapıcı çocuklarını daha çok sevip mahalle aralarında "Ecevit! Ecevit!" diye bağıracaktık. Sonra akşam eve gidince annemize sorardık:

"Anne, biz Ecevit'i neden seviyoruz?"

Önceki gün "Milliyet TIR'ı yazan" kimliğimizle "devlet adamı Ecevit'in yanında, Başbakanlıklaydık. İçimizde bir şey onu dürtmek istiyordu sanki:

"Hadi! Hadi! Eskisi gibi olsana! Yine öyle konuşsana! Gözlerini yine öyle sert sert yapsana!"

"TIR yazarı" kimliğimiz el vermediğinden, içimizde "Böyle mi olacaktı?" dizisinin berbat müziği yankılanarak oturup durduk. Çok "olgunlaşmıştı", oysa biz muhalifliğin muhafazakârlığın yanında hep "toy" duran halini severdik.

Sadece ihtiyarlamak mıdır bu? Kendimize hep bunu sorduk. "Hayal kırıklığı" yaşamadık, çünkü hayal kurmamıştık. Ama hayat insanları bu kadar "düzeltir" mi, ona şaştık, ona baktık. Eskidenki siyah-beyaz görüntüleri patır patır döküldü aklımızdan Başbakanlıktaki lekesiz, ağır ve koyu renkli masaya. Gümüş kül tablaları, altın renginde abajurlar, önünde teknolojik mikrofonlar ve Ecevit'ten takatsiz, fısıltı halinde konuşmalar...

"Hadi! Eskisi gibi olsana! Bağırsana! Dışarı çıkalım hadi! Şimdi muhalefet vakti! Ah! Şimdi eskisi gibi olsan, meydanlarda bir nutkun ne güzel giderdi!"

Eskisi gibi de konuşmuyor ya şimdi, o yüzden sevgi değil bizimkisi. Acıklı, çok acıklı ama, galiba bunun adı merhametti! İÇÖ üyelerinin "Anne biz Ecevit'i neden seviyoruz?" sorusu çok eskidendi. Bugün o sevginin yerine merhamet kondu...

Yazar Oğuz Atay'ın ölümünden önce "Türkiye'nin Ruhu" adlı bir kitaba başladığı söylenir. Bilmiyorum, belki sadece bir söylentidir. Böyle yazıları yazarken ne kadar ihtiyacı oluyor insanın öyle bir referans kitaba. Merkez Sağ meselesi değil. İnsanların, kalabalıkların iktidar/muktedir tarafından azarlanırken sırıtması... Sanki bunun nedenini bir anlasam her şey anlaşılır olacak bu ülkede. Sokaktaki tek bir adamın içinde duran, yüzyıllardır bu topraklarda biriktirilip onun omurgasına hak edilmiş o koddaki bir yanlışlık, bir tuhaflık her şeyin sebebi.

Azarlanırken sırıtan insanlar baş kaldırılabilir mi? Esas soru bu.

MUHALEFET 'RONTU'!

Rakipsiz muktedir olmanın keyfini çatan Başbakan'ın meydanlarda çocuk terbiye eder tondan konuşmaları nasıl oluyor da tatlı gülüşmelerle karşılanıyor? Muktedirin kendilerini azarlayarak ezişini belli bir tür sırıtmayla alttan alan halkımız "bir kısım" lise öğrencilerine benziyor. Öğretmen kafasının arkasından iter, kulağını çeker şaka mahiyetinde, kravatına asılır espri olarak; genç adam güler. Kendisinin rezil edilişine güler. Bu ufak tefek çekiştirmeler, okşamadan hallice tokatlar ona şaka gibi gelmektedir çünkü. Çünkü gerçek dayakla pişkinleştirilmiş, çok dövülerek arsızlaştırılmıştır. Umurunda değildir azarlanmak dövülmediği sürece; sırıtır... Azarlanmak onun için şefkatli bir konuşma bile sayılır. Sırıtır... Tıpkı Başbakan'ın azarlarına sırıtanlar gibi.

İzlememek değil, televizyona bakamaz hale geliyorsunuz ya bazen. İnsanlar hani, komik duruma düşüyorlar, rezil oluyorlar, yarışma jürilerine kendi kendilerini aşağılatıyorlar ve hep birlikte, kurbanlar başta olmak üzere milli bir mutabakat halinde bunlara gülünüyor ya... İşte Başbakan'ın konuşmalarına sırıtanlarınkiyle o malum yarışmalardaki sırıtma sanki aynı sırıtma. Kendine saygısını kaybetmiş bir halkın sırıtması bu. İnsanlığın bu düşük hallerinin kesintisiz izlenerek/izletilerek bu düşük durumun normalleştirilmesi, belki de gözle görülemeyen cinayetlerin en canisi. Ruhların katliamı...

Başbakan işte, tam da doğrusunu yapıyor. Bu halka, onların anladığı dilden hitap ediyor! Şefkatle tartaklıyor, espri olarak kulaklarını çekip enselerine vuruyor... Bu halk bunu seviyor. Çok dövülmüş çocuklar insanca dokunuşu bilmezler. Dokunma hissine ilişkin eşikleri yükselmiştir; hissetmezler.

'Sağ'ın bile paniğe kapılacağı cinsten bir 'Sağ'a kayış doğal olarak 'Merkez Sol'un da eteklerini tutuşturdu.

Peki 'Merkez Sol'da ne değişmeli şimdi?

Anadolu'nun birazını bile gezince insan şunu görüyor:

Çapır çupur bir "girişimci" ruhla, son derece esnaf ağzıyla, o kendine saygısını kaybetmiş insanların "hissettiği" dille, muhalefet yapar gibi iktidar eden bir parti var 'Merkez Sol'un karşısında. 'Merkez Sol' ise müsamere gibi bir ilişki kuruyor hayatla. Atatürk'ü ve Atatürkçü düşünceyi korumak, cumhuriyetin değerlerine sahip çıkmak gibi "rontlar" yapılıyor o cenahta. "Atatürkçülük" konulu en beylik ilkokul kompozisyonundan çok farklı olmayan bir dil üzerinden yürütülüyor muhalefet veya muhalefetimsi o çırpınışlar. Doğal taraftarına bile itici gelen bir müsamere tonu bu; kimsenin içine, hayatına, gerçeğine dokunmuyor.

Yoksa eşyanın tabiatı gereği tutuculuğa karşı olması gereken gençler niye gidip deli gibi muhafazakâr bir partiye oy versinler? İnsanlar, ilkokuldan başlayarak boğazları sıkılarak öğretilen müsamere düzenlerini, ront adımlarını erişkin olduktan sonra da tekrarlamak istemiyorlar. 'Merkez Sol'daki başöğretmenlik halini "takmama" haklarını kullanıyorlar. Sınıftakileri isyana teşvik ederek nabızlarını yükselten 'Sol'a ne oldu? Çok dövülmüş çocuklara başöğretmenlik yapan değil, başkaldırmayı hatırlatan 'Sol'dan söz ediyorum. Hatırladınız mı?

Recep Tayyip Erdoğan'ın iktidar olduğu ilk günlerde yazılmış bu yazıyı okuduğum zamanlarda tam da yazının tahmin ettiği şey oluyordu: İsyankâr oğul, devirdiği babasına benzediğini kendi ağzıyla kabul ve ilan ediyordu. NATO zirvesinin İstanbul'da yapılacağı günlerde Başbakan'ın, "Ben de sokaklarda yürüdüm. Bu işler öyle olmuyor. Tribünden bağırmakla olmaz. Masaya oturacaksın!" demesi, NATO karşıtı isyankârları "olgunluğa", "büyümeye" bu sözlerle davet etmesi tam da böyle bir şeydi. Artık o sokaklardaki isyankâr değildi. İsyanın sıcağı yitmiş, iktidar koltuğunun "soğukkanlılığı" eski oğlu kucağına almıştı. Bu yazının tarihine bakılırsa dönüşüm tam üç yılda tamamlanmıştı!

KÖTÜ BİR ŞİİR UĞRUNA YA RAB!

Her şey o kötü şiir yüzünden oldu...

Sözün kıymeti kalmamıştı. Nicedir buz gibi seslerle yuvarlanan duygusuz, siyasi tekerlemeler kimseyi "coşturmuyordu". Ve o, davudî sesiyle çıkageldi. Nicedir unutulmuş eski bir şiiri okudu. Duygusuz, hayalsiz bırakılarak kurutulmuş duygu dünyalarını hareketlendirdi. İnsanın, insan olmaktan kaynaklanan en eski, yazının bulunuşundan da eski gücünü; şiirin ve sesin gücünü kullandı.

Zaten kutsal kitaplar doğru zamanda yazılmış uzun şiirler, peygamberler doğru zamanda ortaya çıkmış şairler değil miydi? Hatta o da tıpkı peygamber menkıbelerindeki gibi zalimler tarafından elleri bağlanıp götürülmemiş miydi?

Oysa onun okuduğu, insanları müminleştirip, sonra da askerleştiren, ne müziği ne dehası olan bir şiirdi. Bir amaca hizmet etmek için hazırola geçip uygun dizilmiş sözcüklerdi onlar. Ama dinleyenler, "hizmetçi şiirin" şiir olmadığını anlayacak halde değildi. Zira zaten son birkaç yıldır davudî sesle söylenen her şey şiir zannediliyordu bu ülkede. Davudî seslerle okunan "şiirimtırak şeyler" doldurularak çırpıştırılan kasetlerin binlerce satması, o "şeylerin" şiir olduğunu göstermezdi. Söz konusu "şiir kasetlerinin" kapışılması, bir toplumun cahil ve başıboş ruhsal açlığının göstergesiydi yalnızca.

Tayyip Erdoğan, zalimler tarafından götürüldüğünde çoktan diğer siyasetçilerden ayrı bir yere konulmuş, başka türlü bir sevgiyle sevilir olmuştu. Erdoğan bir "gönül adamı" ilan edilmişti. Zalimlerin elinden kurtulup geri döndüğünde, şiirimtırak sözlerin akıllarda bıraktığı tat yüzünden insanlar onu ileri iten bir "rüzgâr" yarattı.

Tayyip Erdoğan'ın "arkasına aldığı rüzgâr", hakiki (!) şiirin bu ülkeye musallat ettiği bir lanettir belki de. En büyük şairlerini sürgüne, hapishaneye ve ölüme yollayan bir ülke, şiirin gazabını üzerine çekmiş olabilir. İnsanı insanlaştıran şiirler yok edildiği için, bu ülke, insanları müminler ve mümin olmayan diye iki ayırıp sonra da askerleştiren "uşak" şiirlere mecbur edilmiştir belki de. Şimdi, kötü şiirlerin yarattığı, kafa bulandıran o tehlikeli sarhoşluk yaşanacaktır. Kötü şiirlerin yapamayacağı şey yoktur.

İnsanlar ondan ne yeni bir fikir ne de yeni bir plan istiyorlar aslında. Kendilerini, bitkin çocuklar gibi bir liderin kollarına bırakmak isteyen, demokrasiye takati olmayan bir halk, o davudî sesten duygularını harekete geçirecek yeni bir şiirli söz istiyor sadece. Şiir nicedir özlenen bir sözcük gibi hareketlendiriyor kanın akışını...

Tayyip Erdoğan'a ve onu izleyenlerin yüzlerine bakın; son derece tehlikeli bir gülümseme göreceksiniz. Kalpleri on ikiden vurmanın muzaffer gülümsemesi bu. Şiiri amaca ulaştırmanın tehlikeli gülümsemesi. Amacı olan şiirler hep tehlikelidir çünkü.

Zenginliğin övüldüğü dizileri değil, "Pre-Dallas" döneminden kalma, "fakir ama onurlu" Münir Özkul filmlerini hâlâ seven, o filmlerdeki "erdemleri", "erdemlileri" geri isteyen bir halkın gönlünde isabet kaydetmiş olmanın gülümsemesi...

Avrupa Birliği Türkiye Temsilcisi Karen Fogg, Milliyet'e verdiği röportajda, "Erdoğan, solcuların yapması gerekeni yapıyor," dedi. Doğrudur, Tayyip Erdoğan'ın eşitsizliğin ve adaletsizliğin insanın etine işlediği bu dönemde "erdem" sözcüğünü solculardan "kapması" hakikaten enteresandır. Yeni sol oluşumlara geçmiş olsun, artık çok geç! Sözcükler dağıtıldı. Taze bitti muhalefet!

Zira, Erdoğan davudî sesiyle kutsallık aroması kattığı şiirine çoktan başladı: "Biz, erdemliliriz!" Erdemleri ve muhalefeti onlar aldı. Geri kalan siyasetin tamamı erdemsiz!

Tayyip Erdoğan ve izleyicileri, Erbakan'dan ayrıldıkları için babalarına karşı çıkmış oğulların o bastırılamaz heyecanını da yaşıyor şimdi. "Gençler ve genç kalanlar" için de yine sırf "karşı çıktıkları" için isyanın cazibesini taşıyorlar. Ama oğullar, babalarını devirene kadar asidirler.

Asilerin en kötü yanı da kendi babalarına benzemeyecekleri yanılgısı, benzediklerinde bunu kabul etmeme inadıdır. Şiir mi? O da, ancak isyancıyken kullanılacak bir silahtır. Babanın koltuğuna oturduğunda şiirin gücü isyancıyı terk edecektir... Ses düşecek, söz dünyevîleşecektir.

Başbakan Erdoğan iktidara geldiğinden beri sıkça sergilediği üzere siyaseti ticaret gibi yapıyor; "iş" yapar gibi. Avrupa Birliği'ne kabul edilmek için Fransa'ya nükleer santral ihalesi hediye etmek gibi mesela!

Peki parayla bu kadar yakın ilişkisi olan insanlar "mazlum" olabilir mi? Herhalde bu yüzden olmalı, başbakan ve AKP artık eskisi gibi mazlumluk üzerinden siyaset yapmıyor. Uluslararası Af Örgütü temsilcileri Türkiye'yi ziyaret ettikleri zamanlar hariç. Tayyip bey o zamanlarda kendi hapis günlerinden bahsetmeyi pek seviyor. Benim merak ettiğim şu: Bu tüccarlar mazlum sayılıyor da niye birazdan okuyacağınız yazıda adı geçenler mazlum sayılmıyor bu ülkede? İşkenceden geçmiş olan çocuklar mesela. Neden? Tuhaf değil mi size de?

I LOVE MAZLUMS

Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye siyasi tarihinde oylarını susarak yükselten ilk liderdir! Erdoğan, herkesin çok konuştuğu ve hiçbir şey söylemediği politik alanı susarak teşhir etmiştir. O, siyasetin sahtekârlık, konuşmanın yalan söylemek olduğuna iyiden iyiye kanaat getiren "halkın" yeni kahramanıdır. Seçim öncesi Deniz Baykal'la yaptığı "muhteşem karşılaşmada" bile susması, konuşacak şeyi olmamasından değil, Deniz Baykal'ın şahsında siyasi liderlerin iktidar hırsını, hüşû halinde kendi kendilerine hayran olma hallerini teşhir etmek içindir ve başarmıştır. Erdoğan, Baykal ile yaptığı ortak basın açıklamasında da kartlarını aynı psikolojik alana oynamıştır:

"Adamı bi' konuşturmuyorlar ki!"

Erdoğan, Baykal konuşma kürsüsünü dört elle kavrarken küçük bir yana çekilişle "alçakgönüllü" bir jest sergilemiştir ki, fark etmediklerini zannedenleri bile etkileyecek psikolojik ayrıntılardır bunlar. Nitekim, AKP'ye oy vermiş, siyasi angajmanı olmayan herhangi birini çevirip sorabilirsiniz. Size şunu söyleyecektir:

"Adamın o kadar boğazını sıktılar ki, inattan oy verdim!" İstediğiniz zaman ve istediğiniz kadar deneyebilirsiniz. Bu memleketin mazlumlarla bir gönül bağı var. AKP de bu mazlumluk sevgisinden epey yararlandı. Ancak mesele şu ki, AKP kitlesi içinde, hiçbir siyasi angajmanı olmamasına rağmen üniversitesine türbanı yüzünden giremeyen genç kadınlar hariç, mazlum denebilecek kimse yok. Bakınız mesela, üniversite önünde "Savaşa hayır!" dediği için yerlerde sürüklenen insanlar "mazlum" sayılabilir. Sonra mesela, DEHAP'ın yüz binlerin toplandığı mitinglerine katılan sonra da televizyonda kendinden bir satır bahsedilmeyen insanlar; işkence tezgâhlarında ciğeri ezilmesine rağmen ÖDP'de öfkelenmeden politika yapanlar; TKP'de sabahlara kadar afiş asan ayakkabısı delik çocuklar; "Paralı eğitime hayır" diye sokak sokak dolaşan genç kadınlar; ölüm oruçlarında sapır sapır dökülen genç insanlar "mazlum" sayılabilirler. Çünkü onların hakikaten "boğazına basılmıştır". Çünkü onlar, hakikaten "konuşturulmamıştır". Hatta, bu yazıyı okuyan, ortalamanın faşizmiyle bir türlü barışamamış siz bile mazlum sayılabilirsiniz. Ama AKP kitlesi mazlum sayılamaz. Çünkü, konuşturulmamak bu hayatta sizin hiçbir işinize yaramamışken, AKP'yi iktidar yapmıştır.

Peki nasıl oluyor da bu "mazlumluktan" bir tek AKP ekmek yiyebiliyor?

İtiraf ediniz ki, ne Refah Partisi iktidara geldiğinde ne de MHP meşhur patlamasını yaptığındaki kadar gergin değilsi-

niz şimdi. Hatta hayal kırıklığınızı bu kez çok daha hızlı bir biçimde "yeşillikli" esprilere tahvil edebildiniz. Çünkü bu kez gelenler ne düpedüz "gerici" ne düpedüz "faşist". Şimdi hepimiz, "konuşturulmamış" olanların sözlerini merak etmekteyiz. Herhangi bir sağ iktidardan daha kötü olamayacaklarını düşünmekteyiz. Peki ya daha iyi olurlarsa?! Daha kötü olurlarsa?!

İslam referanslı siyasi oluşumlara karşı ne diyeceğimizi -eğer ki katı Kemalist değil isek- biz hiç bilemedik. Üstelik bu "yüksek tahsilli çağdaş siyasi İslam" için iyice kem küm ettik. Bu prim makinesine dönüşen mazlumluk karşısında nasıl bir tavır takınacağımızı sağlıklı bir biçimde kestiremedik. Şimdi bu kez, bu iktidarla, bu konuda biraz jimnastik yapacağız.

Öyle lüzumsuz "Yine kaybettik abi!" bunalımlarına girmenin âlemi yok. Sıradakine bakacağız!

AKP ile ilgili yazdıklarıma şimdi bakınca, bir çaba görüyorum. Sanki herkesin söz birliği edip yok saydığı bir yalanı ortaya çıkarma çabası. Çocuk inadıyla... Ama şimdi anlıyorum ki ortada yalan falan yok. Varsa bile bu, millî mutabakat halinde söylendiği, herkes sözleşip aynen tekrar ettiği için gerçeğe dönüşmüş bir yalan. Yani çabalarının çabalarken kahrolup öfkelenmenin lüzumu yok.

Diğer yandan 2002'de bu yazılar yazılırken sinir bozucu olan herkesin (sermaye, entelektüel kesim, küçük burjuva, yoksullar, basın) hep birlikte AKP iktidarıyla gereğinden fazla barışık olmasıydı. Sanki Türkiye'nin başına gelebilecek en iyi şey buymuş gibi davranılıyordu. Ama ben bu notları alırken bu mutabakat yavaş yavaş bozuluyor. Basında AKP aleyhinde haberler çıkıyor, rejimin elitleri huzursuzlanıyor, "Beyaz Türk" rahatsızlık içinde ve Müslüman yoksullar... Onlar aslında hiçbir şeyin değişmeyeceğini görüyor. Galiba yalanlar, kimse kabul etmese bile, kendi kendilerine yalan olduklarını kabul ediyor.

EN 'MODERN' RIDVAN: SİYASAL İSLAM!

Siyasal İslam'a toplumsal destek sağlayan temel cümle hep şu olmadı mı:

"Biz Müslümanlığı gönlümüzce yaşayamadık, yaşatmadılar!"

Ta en başından beri, Siyasal İslam'ın, Kemalist elitin kimi kez "muassır medeniyetler seviyesine ulaşmak" vaadi üzerinden "güzellikle", kimi kez "gericilikle mücadele" adı altında pata küte girişerekten resmi ideolojiyi benimsetmesi sırasında yaşanan "örselenmelerin" cevabı olarak yükseldiğini, yaygınlaştığını düşünmedik mi? Bu meseleyi inceleyenler genellikle "Bu ülkeye Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte bir kültür elbisesi giydirildi ve dar gelen elbise orasından burasından patlıyor" yollu açıklamalar yapma-

dılar mı? Hatta Kemalizm'in militarist tavrına karşı bir "sivilleşme", resmi ideolojinin baskısına karşı kendiliğinden bir "halk muhalefeti" meşruiyeti kazandırılmadı mı Siyasal İslam'a?

Bu yazıda Siyasal İslam'ın, kendiliğinden bir halk muhalefeti olarak sivilleştirilip sevimlileştirilemeyeceği, hiç de "Kemalist" olmayan bir biçimde söylenecektir!

Abdullah Gül, "Biz Türkiye'nin WASP'ıyız," demiş. Son derece isabetli!

Gül, ABD'de "gelişmenin lokomotifi" olarak görünen (hiç de "zenci" olmayan, bilakis beyaz olan) bir toplumsal gruba referansla, Türkiye'yi "ileri götürecek" toplumsal grubun siyasal mekanının AKP olduğunu ifade etmiş böylece. Şimdi efendim, bu size de tıpkı Cumhuriyet'in kuruluşu sırasında, yeni kurulan ülkenin ideolojisini yaymak amacıyla yetiştirilmiş "münevverler sınıfını" anımsatmıyor mu? AKP ve onun şahsında "çağdaş" Siyasal İslamcılar, bir grup "ideoloji benimsettirici münevver" ile bir ülkeye bir "elbise giydirmeye" niyetlenmek suretiyle, Siyasal islamî kesimin en yakındığı Kemalist yöntemlerden yararlanmış olmuyor mu? Bu yazıda deneceklerin en önemlisi bu değil. Ama bunu bir kenara koyun.

İkinci mesele gelenek ile ilgili.

Zygmunt Baumann'ın, "İhtimal Çağında Ahlâk" başlıklı makalesinin ilk cümlesi şöyledir: "Geleneğin paradoksu şudur ki, bir kez adlandırıldığında artık adlandıranın söylediği şey değildir."

Karışık duruyor, değil aslında. Şöyle bir şey yani: "Kemalizm, Anadolu'daki Müslüman tarzı hayatı ve geleneği bastırdı," dediğinizde gücünü sessizce, bağırıp çağırmadan içselleştirilmiş olmasından alan "gelenek" artık başlangıçtaki içeriği taşımaz.

Bir kez altı çizili olarak işaret edildiğinde geleneğin içeriği artık değişir. Çok kabaca olsa da, kasabada başını örten teyze ile AKP'deki türbanlı kadının aynı olmaması bu sebeptendir. Türban takan bir kadın bir geleneği "yeniden adlandırmış" ve böylece yeniden biçimlendirmiş, başka bir içerikle yeniden üretmiştir. Şimdi diyeceğim o ki, "Bu Kemalist ideolojik elbiseler bize dar geliyor; geleneğimize aykırı," diyenler, geleneği cümle içinde kullanırken yeniden anlamlandırmışlardır.

Gelenek kavramının yeniden üretimini yıllardır bu biçimde yapanlar, Kemalist elite karşı bir "kontra-elit" yetiştirdiler. Siyasal bilgiler, hukuk ve mühendislik fakültelerinde okuyup iyi yetişmiş çocuklar, "çağdaş islamcılar" olmak üzere bugün, AKP partisi ile iktidara geldiler.

Siyasal İslam'ı "kendiliğinden" bir toplumsal muhalefet", bir "sivil hareket" olarak tarif edip, "bastırılmış olanın geri dönüşü, patlaması" olarak görmek o kadar şahane bir tespit değil yani. Çünkü artık onların da bir eliti var. Onlar da artık, tıpkı Kemalistler gibi bir elite sahipler. Onlar, pek yakındıkları modernite mantığını aslanlar gibi yeniden üretiyorlar. İktidardakiler muzaffer mazlumlar değil yani, kendilerine zenci süsü vermiş "beyaz adamlar".

SAVAŞIN ADAMLARI BARIŞIN İNSANLARI

"Gazetecilik bir milliyettir; bütün milliyetlerin dışında. İnsanlığın bayağı cehenneminin resimli albümüne dalan, gezegen üzerinde 'hızlandırılmış insanlık dersleri' için yola çıkan, dünyayı dünyaya anlatarak değiştirmeye çalışan saf çocuklardır onlar. İzlerken ölmekten beter olan...

Bu işin en acayip tarafı, hayatların içine dalmak, bir ömürde binlerce hayat görmektir. Hiçbiri size ait değildir ve hepsi sizin üzerinizde bir iz bırakır. Tarafsız olmak diye bir şey -unutun bunu!- asla yoktur. Göz bir yere bakar, kalp bir tarafa kayar nihayetinde. Yüzlerce hayatın, binlerce haksızlığın, milyonlarca ölümün yükü sizin tepenize biner. Savaşlar biter, acısı gözde birikir. Gazetecinin kalbinde ölü sayısı kadar çentik birikir, insanın çok fena susası gelir...

Gazetecilik kalbî bir memlekettir, insanlığın cehenneminin tam ortasında duran. Kalbi olanı, fena yoran..."

(1.4.2002'de yazılan "Gazetecilik bir milliyettir" yazısından...)

"Önümüzdeki yıllarda öyle şeyler olacak ki, öyle kötü, öyle alçakça şeyler olacak ki, hep sese ihtiyacı olacak vicdanın ve insanlığın. Dahil olmayanlar, rıza göstermeyenler, insanlığın yükselme imkânı bulunduğuna inananlar, haksızlıkla inatlaşanlar, yalanla uzlaşmayanlar hep ses çıkarmak zorunda kalacaklar. Şimdi gırtlağınız patlamış olabilir bağırmaktan, öfkelenmekten yorulmuş olabilirsiniz. Ama yine de fısıldamaya haliniz vardır herhalde, hiç değilse ona. Fısıldayın o zaman, hiç değilse. Çünkü dalgalar küçük bir çakıl taşının denize düşmesiyle başlayabilir. Sabırlı ve inatçı küçük çakıl taşları denizi çalkalayabilir. Olabilir."

(14.5.2003 tarihli "Barış Bitti mi?" yazısından...)

***

Luc Besson'un yönettiği "Fifth Sense" (Beşinci Güç) filmindedir o sahne. Uzaydan ya da bilinmeyenden gelen, saf iyiliğin gücünü temsil eden kadın dünyayı kurtaracaktır. Ama kurtarmadan önce dünyayı tanımak ister ve bir dünya tarihi belgeselini hızlandırılmış olarak izler. İzlerken ağlamaya başlar ve dönüp sorar:

"Kurtarmalı mıyım? Kurtarmaya değer mi?"

İnsanların yapabildiklerine, yapılabilenlere karşı ne kadar çok sunabildiklerine baktıkça soruyordu insan:

"Konuşmalı mıyım? Konuşmaya değer mi?"

Çünkü insanlık kalabalığı, istese de zarif ve bilge olamayacak kaba bir dev. Elleri o kadar büyük ve hantal ki incitmeden dokunamıyor hiçbir şeye...

Mesele şu ki, 11 Eylül'den sonra dünyanın başına gelenler söz konusu olduğunda, doğru tarafta olmak için çaba gerekmiyordu. Dövülen çocuk, kanayan et, kırılan kalp hangi tarafta olacağını düşünür mü? Hesabı yapılacak, ince ince düşünülecek bir şey var mıydı? Esas enteresan olan doğru tarafta saf tutmanın enteresan bulunmasıydı. İnsan, elbette savaşa karşıdır. Ama niyeyse (niyesi üzen) savaş karşıtı bir avuç yazardık. Şimdi anlatırken komik geliyor. Savaş karşıtı olduğumuz, böyle bir "kahramanlığa" imza attığımız için ödüllendirilmiştik bile. Komik değil mi? Normal olduğumuz için ödüllendirilmek! Kafayı yemediğimiz için, dünyada beş kişinin daha zengin olması için çocukların öldürülmemesi gerektiğini söylediğimiz, neredeyse söylenmesine gerek olmayacak kadar olan bu doğruyu söylediğimiz için ödüllere layık bulunmak... öyle bir haldeydi yani insanlık.

Olan biten, en terbiyeli tarifiyle, mide bulandırıcıydı. Coşkuyla savaştan bahseden gazete manşetleri, savaşa karşı olanlara "çoluk çocuk" ya da "fazla hisli şahsiyet" muamelesi yapan yazarlar, politikacılar, iş bitiriciler, sermayedarlar, efendiler ve efendilerin ayaklarını iştahla yalayan köpekler...

Mesele şu ki, insanlık tarihi bu haysiyet sınavından belki milyonuncu kez geçiyorken ben, ilk kez geçiyordum bu imtihandan. Üstelik, her ne demekse, "köşe yazarı" olarak...

Meğer, sözünden başka araç-gereci, silahı, büyüsü, çaresi olmayan için en beter şeymiş bu; "savaşın efendileri" kan dökmeye başlayınca sözle karşı durmak. Çünkü çoğu kez sözün artık hiçbir kıymeti kalmadığı kanaatine varıyor/yanılgısına düşüyor insan. Kendinden öncekilere bakıyorsun; tarihte savaşla sınanmış yazı insanlarına. Ne yapmışlar, böyle bir durumda nasıl davranmışlar, buna

bakıyorsun. Çünkü kalabalıklar aklını kaçırdığı ve bunu ezici çoğunluklarıyla yaptığı zaman bakacak pek bir yerin kalmıyor, kerteriz almak için. Anlıyorsun ki, kötülük kalabalıkları ele geçirip kendine gövde yaptığı zaman, yeryüzünde böyle yürümeye başladığı zaman hep çok az insan hakikatten bahsediyor. Bu hep böyle oluyor, dünya en başından beri böyle dönüyor.

Sonra, çok sonra, suç işlenip tamamlandığında, birden kendine geliyor kalabalıklar. Bu sırada genellikle hakikatten bahsedenler ölmüş ya da öldürülmüş, iyimser bir olasılıkla hayata küsmüş oluyor çoktan. Dünya tarihinde gerçeklerden bahsedenler nadiren dinleniyorlar. Daha ziyade ölümüne yalnızlaştırılıyor kalbi olanlar...

Tuhaf ama, bu günden bakınca anlıyorum ki, böyle bir "tarihi" yalnızlıkmış o günlerde savaş karşıtı olmak. Komik geliyor hâlâ basit bir gerçeği söyledik diye "önemsenmek" ama öyleymiş hakikaten. Bugün, şimdi, buradan bakınca...

Ama... Nihayetinde Ankara'da yapılan 1 Mart savaş karşıtı mitinginde yüz bin insanla birlikte şarkı söyleyen de bendim!

Tam da böyle bir şeydi zaten. İnsan olmanın en güzel ve en çirkin yanları aynı anda görünüyordu insanın gözüne. Yorucu, yıpratıcı olan da buydu belki. Belki "Kurtarmaya değmez!" diyebilseydik gönül rahatlığıyla bu kadar canımız sıkılmayacaktı. Diyebilseydik... Ama Türkiye'de Iraklı çocukların ölmesini "gerçekçi" bulan adamlara karşı Arjantin'de komün mutfaklarında beraber doyan neşeli insanlar vardı; domuzca kararlar veren adamlara karşı dünyanın sokaklarını dolduran insanlar... Savaşın adamları vardı ama barışın insanları. Buydu insan kalbini yoran ve insana bir kalp veren o yorgunluğu yaratan. Yazdıran...

Dünya hâlâ o yüzden dönüyor zaten. O kocaman gözlü çocuklar hâlâ doğduğu için. Ben hâlâ o yüzden yazıyorum...

11 Eylül'ün ertesi günü Türkiye gazetelerindeki o âni duygusallaşmanın, Amerikalılarla tek yürek olma "duyarlılığının" daha olayın üzerinden bir hafta geçmeden büyük bir vahşete dönüşeceğini kim bilebilirdi ki? Öyle kendinden geçmiş duygusallıktı ki bu "İkiz kulelerde ölenlere üzüldük" cümlesinden sonra ağzından çıkacak bir "ama"ya bile katlanamıyordu "Amerikalılar ve kendini Amerikalı gibi hissedenler". "Ama", günahkârların sözcüğü ilan edilmişti.

Kendini Amerikalı gibi hissettiğini söyleyerek daha bir akça-pakça hale gelen Türkiye'deki kimi söz sahiplerinin "ama" sözcüğünü bu biçimde "yasaklamaları", o vakit bana komik gelmişti. Şimdi de komik geliyor. Acaba o günlerde kendilerinden geçerek ABD politikalarını savunanlar şimdi Afganistan'da ve Irak'ta olanların ardından nerede duruyorlar?

Daha komik olan işte; ABD halkı Bush gibi bir başkanları olmasından giderek daha büyük yüzdelerle utanırken, İstanbul'da Temmuz 2004'te yapılan NATO zirvesi sırasında Başkan Bush'la fotoğraf çektirmek için sıraya girip sonra da sırıtıyorlar. Belki de Türkler hakikaten de Amerikalılardan daha Amerikalılar!

ARTIK ONLARIN DA TRAVMASI VARI

İstedikleri kadar uygunsuz bulsun büyük gazetelerdeki büyük yazarlar: "Ama"lı üzüldük! Bir kapıcı çocuğu, zengin çocuğunun oyuncağı kırıldığında ne kadar katıksız üzülebilirse biz de o kadar katıksız (!) üzüldük. Üzüntümüzün "katkılı" olmasının nedeni "Zenginlerin sırtı yere gelmez" fikriydi belki. Ama yine de "tower"larıyla birlikte halden bilmez "tavırlarının" değişeceğini de ummuştuk. Çünkü artık onların da toplumsal travması vardı; halden anlayacaklardı. Öyle mi oldu peki?

The Guardian Gazetesi'nin haberine göre; "Ülkenin dört bir yanını ABD bayraklarıyla donatan Amerikalılar, şimdi de milliyetçi mesajlar veren dövmeler yaptırıyor". Habere göre görülmemiş bir hızla artan dövmelerde, ABD bayrağı-

nın yanı sıra "Tanrı, birlik, vatan" sözcükleri ve "Bedelini ödesinler!" cümlesi tercih ediliyor. Çünkü artık onların da bir travması var! Bu yüzden vücutlarına kazıdıkları sözcüklerle bir "büyük ailenin" damgalı üyesi olup, travmanın yarattığı korkularını dağıtmak istiyorlar.

Gelir dengesi uçurumları, sosyal güvencelerin azalması ile birlikte nicedir toplumsal uzlaşma noktası olma özelliğini yitirmiş olan "Amerikan Rüyası'nın yerine "Kule Travması" geçiyor. Travma sonrası korku ile birleşme, Amerikalıların "büyük gruba aidiyet huzurunu" yaşamalarına olanak sağlıyor. Bir millet, bir travma sayesinde ve "öteki'ne duyulan korkuyla birleşiyor!

Birleşmek kötü bir şey mi?

"... 'sağlıklı' milliyetçilik derecesi ile 'aşırı' milliyetçilik arasında bir ayrım çizgisi çekmek gerektiğini ileri sürmek fena halde yanılmak demektir. Bu türden sağduyuya dayalı bir ayrım, tam da 'saf olmayan' aşırılığından kurtulmayı amaçlayan milliyetçi muhakemeyi yeniden üretir."

Slavoj Zizek, Türkçesi Defter Dergisi'nin Yaz 2001 sayısında yayınlanan "Kapitalizmin Kültürel Mantığı" makalesinde böyle diyor.

Hollywood yıldızlarının yardım kampanyasını, hatta dövmeleri de naif milliyetçilik kategorisine dahil edebilirsiniz. Peki bu "zararsız" milliyetçiliğin öteki'den arınma operasyonlarına meşruiyet kazandıracak "kötü" milliyetçiliğe dönüştüğü ânı nasıl saptayacaksınız? Saptasanız bile durdurulabilir bir şey midir bu? ABD'liler, tıpkı Türkiye'deki gibi, bayraklarla donattıkları arabalara doluşup ölüm korkusunu yatıştırmak için düğünlere dönüştürülen askere uğurlama merasimleri düzenler de, Mc Carthy döneminden kalma "Ya Sev ya Terk Et!" sloganını atmaya başlarlarsa ne olacak?

ABD'nin bir türlü adında karar kılamadığı savaş adlarından en "kullanışlısı", "Ebedi Savaş"tı herhalde. Böylece hiç ölmeyen bir düşman hayali üretilecek ve düşmana karşı, düşmana duyulan korku sayesinde oluşturulan bu "iyi" birlik hali korunacaktı. Böylece yas merasimlerinde "eşitlenen" ABD vatandaşları hiç de "eşit" olmadıklarını unutup yeni ve başka türlü bir Amerikan Rüyası ile nicedir tadını unuttukları büyük gruba aidiyet huzurunu yaşayacaktı. Ve mesela yardım kampanyasına katkıda bulunmak için çırpınan ama aslında kendisinin hiçbir sağlık güvencesi olmayan ABD'li vatandaş, ülkesinde en üst gelir diliminin toplam gelirin yüzde ellisini aldığını, tatlı bir yas içinde erirken unutacaktı!

Öyle değil midir? Bir vatandaşın en tatlı, en zararsız hali "eriyik halidir"!

Size komik, saçma gelen, aklı başında kimsenin peşinden gitmeyeceği fikirler ve adamlar ortalığı kapladığında artık o fikirler ve o adamlar o kadar da komik değildir. 11 Eylül'den sonra Başkan Bush'un ölü köpek gözleriyle yaptığı abuk sabuk konuşmalar işte böyle başlangıçta komedi olan ama giderek kanlı bir trajediye dönüşen bir oyundu. O günlerde Afganistan'a ve Irak'a yapılan saldırılardan daha tehlikeli olan şey, ABD'deki kitlelerin bu durumu onaylaması ya da sessiz kalmasıydı. Faşizm bu kez Nazi üniformasıyla değil, "spor giyinmiş olarak" dünya sahnesindeydi. Alman faşizminin Nürnberg Duruşmaları'nda kurduğu cümlelerle Bush'un cümleleri tıpatıp aynıydı.

Bu yazı, bu tehlikeli benzerliği göstermek için yazılmıştı. Fakat tuhaftır, ben ne zaman "Faşizm" desem bu "demode" kavramı "spor giyimli" ABD hükümetine dair kullandığım için eleştiriliyorum. Sanırım bu eleştirileri savunanlar faşizmi ancak Nazi üniformasıyla görünce tanıyorlar. Bu da onları faşistlerden bile aptal yapıyor zaten. Çünkü en azından faşistler üzerlerini değiştirmeyi akıl ediyorlar.

YENİ BAŞLAYAN SERSEMLER İÇİN FAŞİZM!

"Giderek daha çok insan, vatansever olmanın sadece elini kalbinin üstüne koyup Tanrı'nın hizmetinde bir ulusa bağlılık yemini etmekten daha fazla bir şey olduğunu anlıyor. Giderek daha çok insan, hayatta kendinden daha büyük bir şeye hizmet etmenin tam bir Amerikalı olmanın parçası olduğunu anlıyor."

(ABD Devlet Başkanı Bush'un 15 Ağustos 2002'de yaptığı konuşma metni. Türkçesi, Aktüel Dergisi'nin internet yazarı Şahin Artan'ın yazısından alınmıştır.)

Bir lider "insanın kendinden büyük bir şeye hizmet etmesi" dedi mi, orada zınk diye duracaksın! Böyle büyük, kutsal, göreve çağırır tarzda konuşmalar başladığı zaman konuşanı derhal enseleyeceksin. Çünkü ne zaman bir lider, "kendin-

den büyük"tür, "hizmet etmek"tir, "Amerikalı (veya Türk veya Alman, fark etmez) olmak"tır, efendim "birlik olmaktır gibi lafları bir arada kullandı mı bela geliyor demektir!

Zira -çok affedersiniz- faşizm böyle bir dil ile kurulur. Sizden daha büyük, kutsal bir şey vardır, siz ona hizmet edeceksinizdir, hizmet etmezseniz hain olursunuz, hemen ardından da beter olursunuz. Bu konuda şüphelenmek mümkün değildir zira kapının hemen arkasında, aslında kimsenin ne olduğunu tam bilemediği bir TEHLİKE vardır! O yüzden herkes sıkı sıkı el ele tutuşup "birlik ve beraberlik" içinde, çıt çıkarmadan, "vatanının ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü" savunaraktan ve falan ve filan...

Dünya geri dönmeye başladı demiştik geçen yazılarda. İnsanlığın, Nazi döneminden sonra bir daha faşizm görmek istemediği için 2. Dünya Savaşı'nda işlenen insanlık suçları için Nürnberg Mahkemeleri'ni kurduğunu söylemiştik. Bir gün, ABD'nin "Teröre Karşı Savaş" adı altında yaptığı keyfi saldırıları için de bir mahkeme kurulacağını eklemiştik. Enteresandır, yazının ertesi günü TRT 2'de "Nürnberg Mahkemeleri" filmi yayınlandı. Alman Hava Kuvvetleri Komutanı Goering'in yaptığı konuşma, "Bush ne yapmaya çalışıyor?" sorusunun cevabı gibiydi:

"Çiftliğin birinde yaşayan zavallı bir sersem neden hayatını savaşta tehlikeye atmak istesin ki? Ama insanları sürükleyip götürmek basit bir iştir. Yapmanız gereken tek şey, onlara saldırıya uğradıklarını söylemek ve pasifistleri vatansever olmamakla, ülkeyi saldırı karşısında savunmasız bırakmakla itham ederek etkisizleştirmektir. Bu her ülkede aynı sonucu verir."

Burada hem Bush'un yukarıdaki konuşmada vatanseverliğin "pasif" bir iş olmadığını söyleyen konuşmasını hem de savaş istemeyen Demokratları "Amerikan insanının gü-

venliğini düşünmeyen pasifistler" olarak suçladığını hatırlatmak gerekir!

Ayrıca "Nürnberg Mahkemeleri" filminde, Goering'in bir Amerikalı askerin, "Hitler'e nasıl bu kadar yetki verdiniz?" sorusuna yanıtı da -enteresandır- şöyleydi:

"Çok basit. Amerikan başkanlık sisteminin aynısını uyguladık!"

Kapıdaki belanın faşizm olduğunu kanıtlamak için daha denecek bir şey var mı?

Faşizm "Tehlike var!" dili ve "el ele tutuşalım" mantığı itibarıyla, son derece bulaşıcı, yapış yapış bir durumdur. Ayakkabının altına yapışan sakız misali, bir kere topluma bulaştı mı artık kurtulmak mümkün değildir. Bu sebepten olacak, Time, Newsweek ve The Economist dergilerinin kapakları Bush'un başlattığı "büyük emellere hizmet etmek" fikri üzerine kuruluydu. Bali'deki patlama ile birlikte, sanki böyle kutsal bir görev varmışçasına "Bush şimdi nereye saldırMALI?" sorusunu soruyordu. Irak mı, Endonezya mı, yoksa Kuzey Kore mi olsun? Dergilerdeki Bush dünyayı terörden, kötülükten ve tehlikelerden temizlemeye çalışan "işi başından aşkın", iyilikten iyiliğe koşan adamdı. Bilhassa Newsweek dergisindeki kapak yazısı bu faşizmin bulaşıcı dili bakımından enteresandı:

"Bush, Irak'a savaş ilanını zorlarken El Kaide ve Kuzey Kore'den yeni tehditler geliyor. BİZ (!) bütün bu cephelerde savaşabilir miyiz?"

Bu "BİZ" ne peki? Gazetecilerin de orduya katılmışçasına, ön cephe neferiymişçesine "BİZ" demeleri nereden çıktı?

Ama işte ayakkabıya yapışan faşizm budur. Anîden bir "BİZ" kurulur, "BİZ"in dışında kalmak can güvenliğini tehdit etmeye başlar, korku yayılır ve diktatörler böyle bir korku duygusunun üzerinde yukarılara, daha yukarılara tırmanır. Sonra biliyorsunuz işte: İnsanlar ölür!

Bu savaş hikâyesi beni hasta eden buydu işte: Savaşın bir "iş" meselesi olması! Ama yine de en hummalı öfkelendiğim şey, bu durumu ortaya çıkaran gerçeklerin "haber değeri" bulunmamasıydı. Hâlâ da, bugün bile ne gazetelerde ne televizyonlarda Irak'a veya Afganistan'a yapılan saldırının ardındaki iş ortaklıklarından pek bahsedilmiyor. Halkın yüzde 90'ı Irak'ın işgaline karşı olan bir ülkede bu gerçeklerin yüksek sesle ve yaygın bir biçimde konuşulması, pek bilinmemesi... Hakikaten de öfkeden hasta edebilir insan kendini.

KÜÇÜK BİR ŞİRKET İŞİ: KANLI İPEK YOLU

"Sonuç olarak, Afganistan bizim düşündüğümüz petrol boru hattı için en az teknik engeli içeren güzergâhtır. Biz, Hazar Bölgesi petrollerini Asya pazarına ve Arap Denizi'nden istediğimiz yerlere ulaştırabilmek için Afganistan üzerinden geçen 'yeni' bir İpek Yolu açmayı öneriyoruz. Amerikan hükümetini gerçek ve büyük bir iş başarısına yardım etmeye çağırıyoruz."

Bu sözler UNOCAL adlı petrol ve gaz üretim firmasının Dış İlişkiler Başkanı John J. Maresca'ya ait. Maresca bu sözleri Amerikan Kongresi'nin Asya ve Pasifik Alt Komisyonu toplantısında sarf etmiş. Enteresan olan ise tarihi: Şubat 1998!

UNOCAL'ın adını Afganistan'daki savaşın "esas" nedenleri üzerine yazarken anmıştık. Bombardımanın, terör yuvalarını yıkmaktan ziyade Hazar Havzası'nda bulunan enerji kaynaklarından Arap Denizi'ne bir yol açmak için yapıldığını ve "Afganistan'ı kanıt beklemeden vurun" diyen, ABD dış politikası üzerinde hâlâ etkili olan Henry Kissinger'in da bu şirketin danışmanı olduğunu aynı yazıda söylemiştik. Yine aynı yazıda Kissinger'in birkaç ay önce Çin'deki büyük bir petrol firmasının danışmanlığını aldığını da yazmıştık. Son gelişme ise, UNOCAL'ın eski danışmanlarından Zalmay Halilzad'ın ABD'nin Afganistan özel temsilciliğine, bir başka eski danışman Hamid Karzai'nin de Bonn'da yapılan toplantılarla Afganistan'ın başbakanlığına getirilmiş olması. Karışık mı oldu? Pek değil aslında. Çünkü bu uluslararası bir şirketin dünya üzerinde oynadığı ve adını "yeni İpek Yolu inşa etmek" koyduğu "küçük" bir plan. Parçalar bir araya getirilince ortaya çıkan ise tastamam bir "uluslararası sermayenin önündeki politik ve ulusal engellerin kaldırılması" hikâyesi!

1998'de Maresca'nın yaptığı konuşmada bugün yaşanan savaşla ilgili bütün plan zaten yapılmış. Konuşmada Afgan gruplarla şirketin bağlantıda olduğu, ama son zamanlarda grupların şirkete sıkıntı yaşatmaya başladığı, ABD hükümetinin bu meseleyi doğrudan Afganistan'a müdahale ederek çözmesi gerektiği de söylenmiş. "Sıkıntıların" tam olarak ne olduğu ise araştırmacı Ahmed Raşid'in "Oil and Gas International" adlı bir internet sitesinde hatırlattığı yakın tarih olaylarıyla, daha bir açıklık kazanıyor:

"UNOCAL, Kabil'i alan Taliban liderlerini 1996'da krallar gibi ağırladığı Houston'a götürdü. Taliban liderlerine Afgan topraklarından geçecek her 1000 cf gaz için 15 dolar para önerdi. Anlaşma ABD Dışişleri Bakanı Yardımcısı

Robin Raphael'ın Taliban'ı ikna etmesiyle sağlandı. Uzlaşma, Taliban'ın UNOCAL'dan yıllık 100 milyon dolardan fazla para ve Afganistan'ın ihtiyacı için hatta bir kapak açmak istemesiyle 1998'de bozuldu." Dikkat! 1998, aynı zamanda Maresca'nın ABD hükümetinden yardım talep ettiği tarih.

Afganistan'dan geçen kanlı İpek Yolu projesinin enteresan ve kanlı bulmaca parçalarından daha çok var. Ama işin en enteresan yanı bütün bu bulmaca parçalarının herkesin görebileceği internet sitelerinde duruyor olması. Duruyor (!) olması...

Şimdi ben tam bu notu alırken ENRON firmasının eski Yönetim Kurulu Başkanı, Bay Bush'un kankası Kenneth Lay, aradan geçen bunca olay ve zamandan sonra, ABD emniyet güçlerine teslim oldu. Bir zamanlar Bush'a, seçim kampanyasında kullanılması için özel jetini verecek kadar yakın olan Lay şimdi yapayalnız. ABD'deki cumhuriyetçiler, yolsuzlukla iflas eden dostlarıyla artık selamı sabahı kestiler.

11 Eylül sadece ülkelerin kaderini değiştirmekle kalmadı; aynı zamanda kapitalizme can-ı gönülden inanan kalpleri de titretti. ENRON firmasının batışı bu yüzden önemliydi. Bir yandan savaşa neden olan ve savaşı besleyen kapitalizm, diğer yandan büyük şirketlerin bir bir çöküşüyle çürüdüğünün işaretlerini de veriyordu.

Hâlâ temiz kapitalizmin var olabileceğine inananlar var elbette. Temelinde açgözlülük ve her şeyi çiğneyerek başarı elde etme fikri olan bir sistem ne kadar temiz olabilir ki?

"TEMİZ" KAPİTALİZM VAR MIDIR?

"Bu, iflas eden bir şirketin öyküsü değil, başarısız bir sistemin öyküsüdür."

Bu açıklama ABD'li ekonomist Paul Krugman'a ait. Krugman bu sözleri, ABD hükümetiyle olan bağları skandal yaratan ve iflas eden enerji şirketi ENRON yüzünden söyledi. Açıklama New York Times Gazetesi'nde yayınlandı. Ünlü ekonomist kapitalizmin "yolsuzluğun pençesinde pislendiğini" anlattı. İnsanın sorası geliyor tabii: Kapitalizm ENRON meselesinde olduğu gibi "yolsuzlukla" mı pislenir? "Temiz" kapitalizm temiz midir?

Soru şimdilik kenarda dursun.

11 Ocak 2002 tarihli Herald Tribune'u tuhaf bir sezgiyle sakladım. Çünkü Endonezya'yla ilgili haber ilginçti. Bil-

gi vermekten ziyade, "Aslında Endonezya İslamî terörün yeni yuvası olabilir yani" gibi "tahminî' bir cümlenin altı doldurulmaya çalışılıyordu sanki. Endonezya, "terörist avcısı" ABD'ye birinci sayfadan şikâyet ediliyor gibiydi. Niyeyse haber bendenize 11 Eylül öncesinde yayınlanan Afganistan'la ilgili haberleri hatırlattı. Hatırlarsınız, "Uçurtmayı yasakladılar", "Kadınları mahvediyorlar", "Bunların hepsi vahşi" meşrebinde haberlerdi. O haberler sayesinde bombalamanın bütün dünya gözünde meşrulaştığını düşünüyorum da... Neyse efendim, sonra Afganistan'ın bombalanmasının ardında, hükümetle çok yakın bağları bulunan dev petrol ve gaz şirketi UNOCAL'ın Afganistan'da yapmayı düşündüğü büyük boru hattı projesi olabileceği konusunda iki-üç yazı yazdık. İşte bu yazılar için yaptığımız araştırmalar sırasında, Endonezya'yla ilgili haberi saklamakla isabet kaydettiğimizi anladık. Zira Endonezyalıların yaptığı ve UNOCAL'ın bu ülkede işlediği suçları anlatan internet sitelerine rastladık. Derken Endonezyalı arkadaşlarla biraz mektuplaşıp ayrıntıları öğrendik. Mektuplara göre mesele şöyle:

UNOCAL, 1968'de ülkeye gelip hükümeti de temsil eden Pertamina firmasıyla petrol işleme tesisleri kurmak üzere bir anlaşma imzalamış. Tesisler kurulurken Semangkok ve Marangkayu bölgelerindeki insanlar zor kullanılarak yerlerinden edilmiş, mülksüzleştirilmiş, hayvanlar, kurulan fabrikalardan sızan maddelerle zehirlenerek ölmüş vesaire vesaire. Rezillik yani. Yıllar geçmiş ve 1998'de mecliste güç bela kurulan bir araştırma komisyonunda Pertamina ve UNOCAL ortaklığında Suharto ailesinden kişilerin de olduğu ortaya çıkmış. Yani UNOCAL'ın işleri 1998'den sonra karışmış. Tıpkı Afganistan'daki gibi. Ve daha önce yazdığımız gibi, UNOCAL temsilcisi 1998'de ABD Kongresi'nde hü-

kümetin artık iş yapamadıkları Afganistan'a müdahale ederek kendi "iş başarılarına" yardım etmesini istemişti. Yani Herald Tribune'daki haber yeni bir müdahalenin davetiyesi mi acaba? Çok mu uzak bir bağlantı? Bilmem ki.

Derken UNOCAL mektuplaşmamızı Birmanya'ya da uzattık. (Burma ya da Myanmar diye de bileceğiniz) Birmanya'dan gelen mektuplara göre, UNOCAL burada askeri diktatörlüğe açıktan para vererek ve anlaşmalar imzalayarak yıllardır kendisine "esir işçiler" ayarlıyormuş. Diktatörlük bu işbirliğinden yılda 400 milyon dolar kazanıyormuş ve UNOCAL bu kârlı vaziyet nedeniyle yönetim yerini ABD'den Birmanya'ya kaydırmayı planlıyormuş. Birmanyalı arkadaşlar bunun ABD yasalarından kaçmak için bir numara olduğunu söylüyor.

Baştaki soru şuydu: Kapitalizm "yolsuzlukla" mı kirlenir? Yoksa "temiz" kapitalizm zaten yeterince pis midir? Bir cevabınız var mı?

Hiç de temiz olmayan sistem içinde savaş, sadece savaştan ibaret değildi. Savaşın efendileri, her seferinde, sadece kendilerinin bildiği bir "kutsal değerler sisteminden" söz ediyorlardı. Amaçları bu kusursuz değerleri, dünyaya benimsetmekti. Afganistan'ın işgali bir ülkenin işgali değil, ABD emperyalizminin aduyla sanuyla ve kendiyle gurur duyarak yayılma operasyonuydu. Dünyanın her yerini Mc Donald's açılacak, Coca Cola satılacak ve MTV izlenecek kadar "güvenli" hale getirmeye yeryüzünü hiçbir "çıkıntı" kalmayana dek düzlemeye yemin etmişlerdi. Bunu da kimseden saklıyor değillerdi. Kartlar açık olarak masadaydı.

ABD Dışişleri Bakanı Powell, gençlere hitabında bunu açıkça dile getiriyor, amaçlarının "alışveriş yapmak" olduğunu net bir biçimde söylüyordu. Onun savunduğu sistem, alışveriş yapamayan bir adamın haysiyetsiz olacağını söylüyordu. Tüketemeyen insan yoktu, yok edilmeliydi. Savaş aslında tamamen bununla ilgiliydi...

KURTAR BİZİ POWELL AMCA!

"Biz, ülkelerin ülkesiyiz. Biz kötülüğün karşısındaki kurtarıcıyız!"

ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, müzik kanalı MTV'de yapılan ve bir tür "Yeryüzü Gençlerine Sesleniş" tadında olan programda böyle diyordu. Kaçırdıysanız yazık! Çünkü, tostoparlak, yusyuvarlak, beş kat cilalı bir küreselleşme şovuydu. ABD, Brezilya, Rusya, Mısır, Hindistan, İngiltere ve İtalya'da kurulan stüdyolarda MTV estetiğine batırılıp çıkarılmış, "sorumluluk sahibi öğrenci" sosuyla tatlandırılmış gençler, Powell'a sorular sordular.

Hindistan'dan Afgan bir genç adam, "Bütün ailemi Taliban öldürdü. Bu, 11 Eylül'den önceydi. O zaman neredeydiniz?" diye sordu mesela. Powell, "Zamanı tersine çevi-

remeyiz!" diye cevapladı ve hemen ülkeye yapılacak para yardımı bahsine girdi. Kahire'den bir genç kadın, "Irak'taki çocukları kurtarmak için binlerce çocuğu öldürmeyi nasıl açıklıyorsunuz?" diye bir soruyla katıldı. Powell, "Onları biz değil, Saddam öldürüyor.(...) Biz İslam dünyasına kendi değerler sistemimizi öğretmeye çalışıyoruz. Doğru değerleri anlatıyoruz," diye bir cümle sarf etti. Hindistan'dan bir genç adam, "Keşmir'de ölenler 11 Eylül kurbanlarından daha fazlaydı. Siz hiçbir şey yapmadınız. Amerikalıların hayatı Keşmirlilerinkinden daha mı değerli?" diye girdi lafa. Powell, son derece soğukkanlı olarak açıkladı: "Tabii ki değil."

Velhasıl dünya gençleri Powell'dan hesap soruyormuş havası oluşturuldu. Ama niyeyse katılanlardan kimse şöyle bir soru sormadı:

"ABD niye bütün bu ülkelerin işine karışıyor? Ya da siz sevgili genç arkadaşlarım, niye ABD'nin merhametinden ve lütufkârlığından bir pay koparmak için yalvaran çocuklar gibisiniz?"

Öyle ki, kaybedecek hiçbir şeyi kalmamış Afgan genç bile krala hesap soran ezik bir çiftçi gibi davranıyordu. Sanki herkes, hikmetinden sual olunmaz dünya muhtarının kendilerini kurtarmasını bekliyordu. Kurulan "merhametli kral - ezik tebaa" tiyatrosunda herkes rolünü mükemmel oynadı.

En şahanesi de Powell'ın terörün nasıl önleneceğini açıkladığı bölümdü:

"Bir insanın haysiyeti evine getirdiği para kadardır. Terörün nedeni fakirliktir. Biz fakirliği önlemek istiyoruz. Bunun için de küresel ticaretin önündeki engelleri kaldırıyoruz. Böylece terör üreten ülkeler küresel ticarete katılacaklar ve bizim değerlerimizi kavrayabilecekler. Doğru değerleri

anlayacaklar. Bu şekilde onlar da ABD'den bir şeyler satın alabilirler ve belki biz de onlardan bir şeyler almayı isteyebiliriz."

Kimse, şunu sormadı:

"Değerlerinizin 'doğru' olduğunu nereden biliyorsunuz? Kendi değerler sisteminizi bütün dünyaya kabul ettirme hakkını nereden alıyorsunuz? Sermayenin önündeki engelleri kaldırırken insanların ölmesi sizin değerler sisteminize dahil mi?"

Soramazlardı. Çünkü bu sistemin gücü, başka bir sistemin imkânsızlığına herkesi inandırmasındaydı ve buna ikna olmayanlar zaten sahneye alınmıyordu!

Savaşı, açlığı, eşitsizliği ve ölü çocukları üreten sistem kendiyle sınırsız gurur duyuyordu. ABD Savunma Bakanı Rumsfeld için parası olmayan Filistin'in herhangi bir önemi yoktu. Oysa İsrail'le yapılan "alışveriş" paha biçilmezdi. Bu tezgâh sekteye uğratan her şey de terör eylemi sayılabilirdi...

Tuhaftır, bu yazıyı yeniden okuduğum günlerde Irak'ta sürekli olarak koalisyon güçlerine bağlı askerler ve Irak'ın yeniden yapılandırılması işinde Batılı şirketlerle birlikte çalışan insanlar kaçırılıyordu. Gazeteler karar veremiyordu: Bunlara terörist mi demeliydi? Yoksa "direnişçi" mi? Yine tuhaftır, gazeteler teker teker terörist kavramından vazgeçip direnişçiyi tercih ediyordu. Oysa onlar dünyayı Mc Donald's açılamayacak ve MTV izlenemeyecek kadar güvensiz bir yere dönüştürüyor, açıkça tezgâhı bozuyorlardı!

Demek ki artık, kapitalizme çok inanmış kalpler bile onları kaldıramıyordu.

FİLİSTİN KAÇ PARA EDER?

"İsrail devletinin ekonomisi var. Üretiyorlar, satıyorlar. Filistin'de böyle bir şey yok."

Başkan Yardımcısı Donald Rumsfeld'in lafları bunlar. CNN'de Larry King'in programında söylüyordu önceki gün. Bir "sadede gelme anında", asıl meseleyi açıkladığının altını çizen kısık bir ses tonuyla konuşuyordu. "Filistin bir şey satmadığına, orada para dönmediğine göre... Yani anlarsınız işte, olmasa da olur," der gibiydi sanki.

Bir-iki ay önce ABD Savunma Bakanı Colin Powell da müzik kanalı MTV'de dünya gençlerinin sorularını cevaplarken benzer laflar ediyordu:

"Dünyada bir ticaret sistemi var. Biz Afganistan'ı bu global sisteme sokmak istedik. Böylece ABD onlara bir şey satabilir. Belki biz de onlardan bir şey almayı isteyebiliriz."

Dünyada, gevşek Amerikan aksanıyla "terörizme karşı savaş" tabir edilen bir savaş başladı. İnsanlık sanki şapşal bir ilkokul piyesinin içine düşmüş gibi. Savaşın hedefi terörizm değil oysa. Savaşın hedefi, "kazançlı olmayan" toplumlar, insanlığın "kâr getirmeyen" bölümü ya da efendilerin ticarî çıkarları neresini gerektirirse... Yani bu savaş, bir dil oyunu üzerinde duruyor.

Savaş büsbütün pervasız olmasın diye bulunmuş sihirli ve her şeyi meşrulaştıran bir kavram "terörizm". Vücutlarına bomba bağlayıp kendilerini İsrail'de patlatan Filistinli genç kadınlar, savaşı ve onun dilini kuran efendilerin dilinde "terör" adlı, insanı manyak eden bir hastalığa tutulmuş gibi tarif ediliyorlar. Böylece şiddet, otomatik olarak içeriksizleştirilmiş oluyor. Gerekçeler örtülüyor ve "terörist" yeni çağın cüzzamlısı ilan ediliyor. Yeni çağ cüzzamının son teknolojiyle tedavisi ise cüzzamlının ve cüzzamı yarattığına inanılan toprakların imhası. Tıpkı Ortaçağ'ın son teknolojisiyle yapıldığı gibi!

Sisteme göre, kendisine muhalefet eden, kendisi dışında duran hiçbir öznenin "aklı" yok. Akıl, ancak piyasanın içinde var. "Değer" ise ancak piyasada belirleniyor. Piyasaya dahil olmayan hiçbir şeyin değeri yok. Sisteme dahil değilsen tanımsız ve tarifsizsin. Çünkü tanımların yapıldığı egemen dil, sistemin efendilerine ait ve o dil dışında başka bir dilde konuşmak veya o dile karşı gelmek de "yeni çağ cüzzamına" tutulmak manasına geliyor. Yani Powell'ın ya da Rumsfeld'in ima ettiği gibi, olmasanız da oluyor.

Murat Belge Radikal'de "Bugünün dünya sağı" diye bir yazı yazdı. "Sağ eskisinden fazla sertleşti," dedi. Bush ve Şaron'un ön planda durduğu dünya sağının bütün dünyada yeni bir cephe oluşturduğunu söyledi. İşte bu sağ, öyle beter bir şey ki, kendisine karşı bir gücün tarifini imkânsız

kılan bir mantığı ve dili var. O dilde kendine karşı olanı "muhalif" diye değil de "terörist" diye tarif ediyor ve bunu bütün dünyaya kabul ettirebiliyor. Yukarıda Powell ve Rumsfeld'in dilinde de açıkça görülen pervasızlık gücünü muhalefetin cılızlığından alıyor elbette. Ama, her şey karşıtını doğurur kuralına göre, böyle bir sağın denk ağırlıkta bir karşı kuvvet doğurması icap ediyor. Bekliyoruz bakalım!

Peki ya ölümün bir muhalefet aracı haline gelmesi? Time dergisinin haberine göre, yüzlerce Filistinli genç kadının intihar bombacısı olmak için sıraya girmesi?..

Sistem, karşı olanların dilini öyle bir boğuyor ki, onların elinde kendi bedenlerinden başka bir şey kalmıyor belki. Hayattan yana olanların ölümü bir araca dönüştürmesi... Olacak şey değil. Ama oluyor işte.

Öyle bir sistem ki bu, her şeyin içini boşaltabilir. Bütün acılarını, bütün gerçeklerin ve bütün yaraların. Yoksa ABD'nin işgal ettiği bir ülke için, hem de Afganistan gibi bir ülke için "Yakında turizme açılabilir" diye haberler yapılması nasıl açıklanabilir?

Hakikaten de savaş, sadece savaş değildir. Gerçeklerin zaptı, anlamların yok edilmesi ve insanlığın içinin hızlı ilerleyen bir kanserle oyulmasıdır. Kan akmaya başladığında artık hiçbir cümle terbiyesiz değildir. Efendiler öldürmekle kalmaz, cesaretlere gülebilir. Savaşlarda insanlardan önce insanlığın ölmesi bu yüzdendir.

SAVAŞ KAMPANYASI KOMİKLERİNİ SUNAR!

Hayat, romanlar ya da filmler gibi değildir; inandırıcı olmak zorunda hissetmez kendini. Gerçek, insanın tahayyülü ile alay eder gibidir. Öyle ki gerçek, hesapsız saçmalığıyla en absürd şakaları bile bastırabilir!..

CNN International'da bir haber: "Afganistan turizme açılıyor!" Muhabir, Turizm Bakanı ile röportaj yapıyor; lakayt şoförler gibi kaykılmış koltukta, bir tür savaş esiri gibi davranıyor bakana. Zavallı adamcağız, "Tabii imajımızı düzeltmemiz için çok çalışmamız gerekiyor," gibi hakikaten gülünesi şeyler söylerken, muhabir, "Bakalım yeterince ezik davranabilecek mi?" gibisinden bir ifadeyle dinliyor onu. Röportaj bitince muhabir üzerinde çelik yelekle dışarı çıkıp şu sözleri sarf ediyor:

"E tabii Afganistan beş yıldızlı turistler için pek tercih edilecek bir yer değil ama maceraperestler için yeni turizm merkezi olabilir."

Afganistan bombalanmadan önce son derece uzak ve saçma bir hayal olarak yazmış olduğumuz "Belki bir gün Afganistan 'acı turizmine' açılır. Hayatın gerçekleriyle bağını yitirmiş ABD gençleri için 'Aa! İnsanlar aç! Aa! Bak tek ayaklı adamlar' gibisinde hayretleri yaşamaları için bir turizm merkezi olur" paragrafı geliyor aklımıza. Haber, o hayalden bile saçma aslında.

Afganistan meselesiyle ilgili komikliklerden diğeri, Karzai olayı. İzleyenler biliyordur, Bonn'da yapılan "sen-ben-bizim oğlan" tarzı bir toplantıda kendisi Afganistan'ın geçici başbakanı ilan edildi. Zaten Afganistan'a saldırı projesinde büyük hizmetleri geçtiği söylenen petrol şirketi UNOCAL'ın eski danışmanı olan Karzai, artık ABD'nin Afgan halkının tepesine diktiği bir insan. Fakat sanki böyle bir şey yokmuş gibi, sanki son derece bağımsız bir başbakanmış gibi falan Bush'u ziyaret edip, "ABD'nin askeri varlığının ülkemizde sürmesini talep ediyoruz," demesi?! Bush'un da "Peki ayarlarız bir şeyler" yüz ifadesiyle bu tiyatroyu sürdürmesi?! Elbette Karzai'nin bunu yaparken, cüppesi sebebiyle Japonya'dan Fransa'ya kadar bütün moda merkezlerinden övgüler alması da apayrı bir olay.

Ya Afganistan İçişleri Bakanı'nın CNN International'a ve BBC'ye çıkıp, "Abilerim ablalarım, derhal para gönderin yoksa bu halkı zapt edemeyiz. Bizi de sizi de çiğ çiğ yerler" şeklinde tehdit hissi veren konuşmalarına ne demeli? Sanki İngiltere, ABD ve benzeri ağır ağabeyler istemese orada bir gün kalabileceklermiş gibi.

ABD'nin kendi içinde yaşadığı komediler zaten ayrı. Öncelikle Bu Walker meselesi. ABD vatandaşı olmasına rağ-

men yemeyip içmeyip gidip Taliban'a katılan adam. CNN'de ve daha da muhafazakâr olan Fox kanalında olayı öyle "bilimsel" verdiler ki, az kalsın adamda genetik bir hata olduğunu iddia edeceklerdi. "İçimizdeki düşman" paranoyasıyla yaklaşılan meselede "vücudumuzdaki mikroptan arınma" hırsıyla davrandı bütün televizyonlar.

Bir başka konu da geçtiğimiz iki hafta boyunca BBC'nin durup dinlenmeden bu Afgan savaş esirleriyle ilgili haberler yapması ama mesela CNN'de bu konuda hiçbir haber yayınlanmamasıydı. Böylece bir tür Avrupa ile ABD arasında insan hakları üzerine bir çatışma yaşandı aslında. Avrupalılar savaş esirlerinin haklarını düzenleyen Cenevre Antlaşmasının gereklerini dayatıyor, ABD "yasadışı savaşçılar" diye bir kategori uydurup esirlere Cenevre Sözleşmesi'nden kaynaklanan haklarını vermiyor. Avrupa, "Bu adamlar bağımsız ve şeffaf mahkemelerde yargılanmalı," diyor, ABD adamları kat kat sır perdesi arkasında askeri makamlarca sorguluyor. Neden sonra, sanki kendiliğindenmiş gibi, ABD esirlerin yaşam koşullarında birazcık iyileştirme yapıyor. Üstelik bu iyileştirme kendi akıllarına, "iyi niyetten" gelmiş gibi davranıyor.

Bush'un resmi bir açıklama sırasında Pakistanlılara "Paki" demesi; Taliban'ın eline düşen magazin muhabiri İngiliz kadının "Yemekler çok kötüydü" gibi açıklamalar yapması; ABD'li feministlerin yaptığı abuk sabuk Afgan kadınına destek açıklamaları falan da var bu savaşın enteresanlıkları içinde. Ama bütün bunların içinde en saçması bombardımandan önce "iğğğrenç!" insanlar olarak gösterilen Afganistanlıların bombardımanın bittiği günden itibaren "dost ve kardeş Afgan halkı kılığına sokulmasıydı. Taliban'ı gösteren ekranlar artık masum çocukları tercih ediyordu!

Belki de gülünemeyecek kadar berbat bir şakadır tarih; insanın nutku tutulmuşken akıp giden zamandır belki.

Dünya ikiye ayrılır aslında: tozu bilenler ve bilmeyenler. Hiç dikkatinizi çekti mi Hollywood filmlerinde toz imgesinin/simgesinin kullanımı? Az gelişmiş, ilkel ve bu durumda elbette "korkunç bir ülkeden bahsedilirken toz vardır fonda. Orası tozludur, bulanıktır. Belki de ABD'deki toz histerisi bu filmler sayesinde oluşturulmuş, tozlu ülkelere karşı duyulan korku bu filmlerle beslenmiştir. 11 Eylül'ün ABD'lilerin ruhlarında yarattığı sarsıntı, kanımca, bir patlamayla sistemlerinin kalbi olan şehrin bu toza bulanmasıyla da ilgilidir. Çünkü toz yenilgidir. Toz, bir muamma olarak gördükleri dünyanın geri kalanına benzeme tehlikesidir. Toz, dünyanın geri kalanıyla ABD arasında örülen "güvenlik duvarının" yıkılma ihtimalidir...

Oysa bütün bu korkunç savaş hikâyesi, ancak toz, Amerikalılar'ın bahçeli evlerinden içeriye girdiğinde yön değiştirebilir.

TOZ GEZEGENİ ABD'YE SALDIRDI!

Orson Wells'in ünlü icraatlarından biridir. Radyo tiyatrosu yaptığı gecelerden birinde birden bağırır: "Mars dünyaya saldırıyor!"

Burada "dünya" sözcüğünün "ABD" anlamına geldiğini söylemeye gerek yok tabii ki. Kendi aralarında yaptıkları pankreas maçlarında birinci geleni "dünya şampiyonu" ilan eden bir ülkeden bahsediyoruz nihayetinde. Dünyanın geri kalanını tatile çıkılabilecek ve çıkılamayacak diye ikiye ayıran ve başka bir bilgiye de ihtiyaç duymayan bir ülkeden. Neyse efendim, Wells radyodan böyle bir yayın yapınca halk paniğe kapılır, oraya buraya kaçışır falan. Wells daha sonra bunu yapmasının nedeninin ABD halkının o yıllarda tepeye vuran büyüklük ve güç kompleksiyle dalga geçmek olduğunu söyler.

***

Öyle görünüyor ki, 11 Eylül saldırısı da ABD'yi "Mars çarpmışa" çevirdi. Birçok orta sınıf ABD'li için Afganistan ve dünyanın o uzak tarafları, Mars'ın farazi bir eyaletinden farklı değildi. Onlar da bu yüzden uzaylıların saldırısına uğrasalar ne yapacaklarsa onu yaptılar: Önce korktular. Sonra bu uzak gezegenin yerini haritadan öğrendiler. Derken tıpkı eski "Uzay Yolu" dizisindeki gibi "bu gezegenin yaşam koşullarını öğrenmek ve bazı ölçümler yapmak için" biraz beklediler. Sonuç olarak "kötü ve iğrenç varlıkların yaşadığı" o uzak gezegeni yok etmek için harekete geçtiler. Çünkü "dünya medeniyetini" ele geçirmeden önce bu "kötülük" yok edilmeliydi. Bu kötü gezegenin adı ise "Toz Gezegeni" idi.

***

Tozda yürüyenlerin fotoğrafı 11 Eylül'ün hemen sonrasında herhangi bir fotoğraf gibiydi diğerlerinin arasında. Kulelere uçak girmiş sansasyonel fotoğraflar gibi değil de daha kendi halinde bir kareydi. Ama o zaman da, "Akıllarında bu fotoğraf kalacak," demiştik, öyle de oldu. Fotoğraf yılın fotoğrafı seçilmekle kalmadı, saldırının simgesi olarak kulelere giren uçak görüntülerinden bile daha çok ünlendi. Çünkü dünyanın "pis" bölümünden kendini histerik biçimde koruyan ABD'ye az gelişmişliğin sevimsiz alâmeti olan "tozun" bulaştığının kanıtıydı bu. Tiksinti verici olan, ellerine yüzlerine bulaşmıştı ve alınacak intikam bu "bulaştırmanın" intikamıydı. Üstelik ABD adlı öfkeli dev, maşallah pek bir dilliydi! "Terör" sözcüğünü kutsal bir metin gibi mızrağının ucuna geçirdi ve parmağıyla birtakım yerleri gösterip "terör" diye bağırarak yeni istila bölgeleri açtı. Korkak cüce

ülkeler de pıtır pıtır devin peşine takılıp minik sesleriyle bağırdılar:

"Yaşasın dev! Yaşasın dev!"

Dünyanın esas meselelerini bilmeyince hiç de enteresan olmayan bu sümsük masal çıkıyordu ortaya. Peki dünyanın esas meselesi neydi?

Mesela Afganistan'daki "öcü" Talibanların vaktiyle Houston'da şimdi kızgın kızgın konuşan Bush tarafından güzel güzel ağırlandığı, onlarla petrol pazarlığı yapıldığıydı. İşler yürürken Taliban'ın petrolden biraz daha fazla pay istemesiyle anlaşmanın bozulmasıydı. Şu anda savaş nameleri yapan ABD hükümeti üyelerinin eskiden Taliban'la petrol işi yapan büyük şirketlerin çalışanları olmasıydı. Şimdi anaokulu piyesi tadında devlet törenleri yapan Afganistan Devlet Başkanı Karzai de aynı kulüptendi tabii ki. Hikâyelerin niye buralara geldiğini anlamak için petrolün ABD'nin "yaşam sıvısı" olduğunu da bilmek gerekiyor elbette. İkinci bilinmesi (ya da hatırlanması) gereken şey de Clinton döneminde "Alaska'da petrol arasak mı? Durumlar kötü" tartışmaları tabii ki...

***

Devin çılgın naralar atarak aradığı Usame Bin Ladin'den kimse bahsetmiyor artık mesela. Hani Afganistan'daydı? Hani onu bulmak için Afganistan'a girilmişti? Kızgın dev dünyayı alt üst ederek yürürken başlangıçta neyi aradığını unuttu. Ya da unutturdu! Yani o kadar saçma sapan bir hikâye ki yanlışını bulmanın bile tadı yok.

Irak'ın dünyanın ikinci büyük petrol rezervine sahip olduğunu biliyoruz değil mi? Aynı zamanda Saddam'ın eskiden ABD'nin "en sevdiğimiz diktatörler" arasında oldu-

ğunu. Tıpkı Miloseviç gibi. Şimdi Uluslararası Lahey Savaş Suçları Mahkemesi'nde yargılanan Miloseviç, ABD eski Başkanı Clinton'ı "muhabbet olur, eğleniriz" diye çağırmıyor yani. Adam, "Bu işi ben tek başıma yapmadım kardeşim!" diyor bir çeşit. Yani bir gün Saddam da bir yerlerde yargılanıp konuşursa diyecek çok şeyi olur mutlaka. Bunlar bir yana, ABD'de egemen olan sağ basın nasıl Afganistan'a saldırılmadan aylar öncesinde "iğrenç insanlar yaşıyor orada" yayını yaptıysa Irak için de yıllardır aynı şey yapılıyor. Irak, sanki sadece Saddam adlı bir "manyağın" yaşadığı bir memleketmiş gibi sunuluyor. CNN'de Christina Amanpour -her nasılsa- bombaların düşeceği yeri bilip ona göre konuşlanıp haber yapmasını biliyor da acaba CNN'de bir tane de hava akınından kaçan insanlar görüntüsü gördünüz mü? Ya da Iraklılarla yapılan bir tane söyleşi? Ya da sığınaklarda korkudan büzüşmüş insan yüzleri? Bunların hiçbirini göremezsiniz, çünkü onlar "manyak"! Iraklı güzel çocukları ancak Irak'a yapılan saldırı bittikten sonra göreceksiniz. Muhtemelen "en yüce insani değerlerle donanmış, kahraman" ABD askeri ona şeker veriyor olacak. Böylece beyninize en kabasından "bağışlayıcı, sevgi dolu dev" fotoğrafı gönderilmiş olacak. Düşünme ve fotoğrafı ye!

***

Peki devin Irak'la ilgili "masalı" neydi? "BM gözlemcilerini ülkeye sokmuyorlar"! Gizlice nükleer silah üretiyorlar ve bunu araştırmak isteyen gözlemcilere izin vermiyorlar. Bu yüzden dev sinirleniyordu falan filan. Peki, Filistin'e yapılan saldırının sonuçlarını öğrenmek isteyen aynı BM gözlemcilerine izin vermeyen İsrail olunca ne oldu?.. Oysa biliyoruz ki, İsrail dünyanın altıncı büyük nükleer silah programını

epeydir sürdürüyor. Bütün dünya hakları bu adaletsizliği bağırırken devin gözüne bu nükleer çarpıyor.

Oof! Of! Hakikaten bu hikâyedeki gedikleri bulmak insana bulmaca çözme tadı bile vermiyor. Çünkü çok sıkıcı, çünkü çok ucuz, çünkü çok basit!

Milliyet'in savaşla ilgili olarak "Biz de varız!" manşetinin ardından yazdığım bu yazı, birinci sayfadan yayınlandı. Melih Aşık ile ikimiz "Savaş karşıtı sesler" başlığı altında birinci sayfadaydık. Savaş karşıtı olmanın parmakla gösterilecek bir durum haline gelmesi ve tuhaf değil mi? Bu kadar az olmak...

BİZ DE YOKUZ! HAYDİ BAKALIM!

Milliyet'in dünkü manşeti "Ankara'daki Irak zirvesi kararını verdi; Biz de varız!" idi.

Irak zirvesindeki "karar vericiler", böyle diyor olabilir. Ama biz, savaşın insanlığın alçaklaşabileceği en dip nokta olduğunu bilen, Irak'taki insan kardeşlerimizin ölmesini istemeyen, insan hayatı karşılığında Irak petrollerini kana kana içmeye heveslenmeyen, sınırın 100 metre ilerisinde yaşayan Irak insanlarının sınırın 100 metre berisinde yaşayan bizim insanlarımızdan farklı olmadığını bilen Türkiye insanları olarak cevap veriyoruz:

"Biz yokuz!"

Biz, bu insanlık suçuna dahil olmak istemiyoruz.

Biz bu suça "bir koyup on alsak" da dahil olmak istemiyoruz. Biz, ahlâki bir yükümlülük, vicdani bir tavır olarak

savaşa karşıyız. İnsan hayatının karşılığının kaç varil petrol olduğunu hesaplayamıyoruz, hesaplayanları anlamıyoruz, bunu hesaplayanlardan tiksiniyoruz. Uluslararası reel politika bizi ilgilendirmiyor, biz her koşulda savaşa karşıyız. Kendinden geçmiş romantikler değiliz: Reel politik dengeler çerçevesinde de, haysiyet ve zekâ ile savaşa dahil olmama yollarının bulunabileceğine inanıyoruz.

Biz, bugün, şimdi, uluslararası savaş tüccarlarının haritasını ve silah satım yollarının çıkarılmasını istiyoruz. Çünkü "ulvi" nedenler uydurularak çıkarılan bütün savaşların gerçek nedenlerinin böylece gözler önüne serileceğini biliyoruz. Biz, daha geçen yıla kadar Avrupalı ve ABD'li silah tüccarlarının Irak'a silah sattığını biliyoruz. Kimyasal silah üretiminde kullanılabileceği gerekçesiyle her türlü ilacın Irak'a girmesi yasaklanıp binlerce çocuğun ölümüne sebep olan bu ülkelerin kendi silah tüccarlarını dizginlememesini, bu ikiyüzlülük sırasında ülkelerin, insanların yok olmasını içimize sindiremiyoruz. Silahlar üretilsin, tüccarlar domuz gibi semirsin diye çocukların öldürülmesini kabul etmiyoruz! Bunu, "bir koyup bin alsak" da kabul etmiyoruz!

Biz, şimdi, bugün, Irak'taki insanların durumunu öğrenmek istiyoruz. Biz televizyonda kendinden geçmiş bir teknoloji hayranlığıyla yayınlanıp duran jetleri, silahları değil, Irak'taki çocukların, kadınların ve gençlerin yüzlerini görmek istiyoruz. Irak'ta insanlar yaşamıyormuş gibi yapan, orada sadece Saddam diye bir canavar varmış gibi yapan televizyon görüntüleri yerine, insanları ve gerçekleri görmek istiyoruz. Canlı kalkan olarak Irak'a giden Batılı ülke insanlarından haberler istiyoruz. Bu savaşa sanki herkes "evet" demiş gibi yapılmasına, bütün dünya bu konuda hemfikirmiş gibi yapılmasına inanmıyoruz. Yeryüzünde, bu savaştan en az bizim kadar tiksinen milyonlarca insan ol-

duğunu biliyoruz. Onların seslerine kulak verilmiyor diye savaşa karşı seslerin yok olmadığını, tarihin bunu da yazacağını biliyoruz.

Biz bu savaşta yokuz! Bu savaş bizim adımıza karar verenlerin bize sormadan aldığı bir karardır. Biz onaylamıyoruz!

"Biz de yokuz!" yazısının ardından hemen bir yazı yazmak gerekiyordu. Çünkü ilk yazıya gelen tepkiler o kadar yoğundu ki ve ben savaştan "korkmayanlardan" hıncımı o kadar alamamıştım ki... Savaş galiba benim için hep biraz da kişisel bir öfke meselesi oldu.

BİZ ARTIK DAHA ÇOK YOKUZ

Biz, ölmek istemiyoruz. Biz, bu savaşa, insana yakışır tek tavır olmasının yanı sıra ölmek istemediğimiz için karşı çıkıyoruz! İnsan hayatının daha kıymetli olduğu Batılı ülkelerden gelen insanlar canlı kalkan olmak üzere Irak'a giderken biz bu topraklarda yaşayarak zaten canlı kalkan olduğumuz için bu savaşa karşıyız. Bay Bush'un bombaları taştan sekse, sınır boylarımızdaki insanlarımız öleceği için bu savaşı istemiyoruz.

Biz ölü çocuklarımızı petrol için satmıyoruz, sattırmıyoruz! Satanları defterlerimize kaydediyoruz! Afganistan topraklarında ölü çocuk kafaları üzerine, ABD'li şirketlerle birlikte inşaat yapmaya giden Türk firmalarını defterlerimize kaydettik. Irak ile ilgili aynı aşağılık planları yapanları da

yazıyoruz. Afganistan'da binlerce ölüme neden olan Usame Bin Ladin'in aylardır adının hiç anılmamasını, Bush'un niyeyse bu meseleyi unutmuş olmasını da planların sadece petrolle ilgili olduğunun kanıtı sayıyoruz!

Biz, hükümeti, ordusu ve insanlarının yüzde 90'ı savaş istemeyen bir ülkeyiz. Bu savaşa zorla sokularak, tarihe haysiyetsiz bir ülke olarak geçmek istemiyoruz.

Biz Bay Bush'un Teksas'ta asker kıyafetleri giyip müptezel figüranlar gibi yaptığı "Biz Irak'taki insanları özgürleştirmeye gidiyoruz" konuşmalarını yemiyoruz. Yiyenlere gülüyoruz. Çünkü biz, Batılı şirketlerin 2001 yılına kadar Irak'a silah sattığını biliyoruz! Iraklı 600 bin çocuk 1991'den beri uygulanan ambargo nedeniyle açlıktan ve hastalıktan ölürken, 80 Alman, 24 ABD ve toplam 150'nin üzerinde Batılı şirket tarafından Saddam'ın konvansiyonel silah programlarına destek verildiğini biliyoruz. Bu bir Alçaklık Tarihi'dir; adımızın yazılmasını istemiyoruz!

Türkiye Cumhuriyeti adlı onurlu ve bağımsız bir ülkenin kurulması için yaşananlardan sonra biz, Batman, Diyarbakır, Muş'taki üslere, Mersin ve İskenderun'daki limanlara 150 ABD'li mühendisin gelip hiçbir hukuki düzene tabi olmadan "incelemeler" yapmasını kabul etmiyoruz.

Irak'ı yok etmeyi de içine alan planların 1990'ların başında yapıldığını, şimdi uygulanmakta olan projenin çok uluslu petrol şirketleri tarafından Beyaz Saray'da kurulduğunu, bu petrol şirketlerinin Bush'un başkanlık kampanyasına destek verdiklerini ve hükümet üyelerinin bu şirketlerle şu anda da parasal bağlantısı olduğunu biliyoruz. "Dünyayı Kurtaran Adam" fasaryalarını yememiz mümkün değil; biz, Beyaz Saray ofislerinde şampanyalarla kutlanacak bir katliamda yokuz!

Biz, yıllar yılı akşam yemeklerini yerken yerlere dizi dizi yatırılmış ölü insanlara baktık. Savaşın ne olduğunu Bay

Bush bilmez, biz biliriz! Bay Bush, ölümü bilgisayar oyunlarında sayı almayı engelleyen bir kural zannediyor olabilir. Biz acının, ölümün, kaybetmenin ne demek olduğunu etimizde, etimizin dibinde biliyoruz. Bay Bush'un Lahey Savaş Mahkemeleri'nde, hemen, şimdi, bugün yargılanmasını istiyoruz!

Biz çocuk kanı içen tüccarlar olmadığımız için bu savaşa ne bir ne üç koymak; ne beş ne on ne bin almak istiyoruz. Biz bu savaştan canımızı, haysiyetimizi ve insanlığımızı kurtarmak istiyoruz. Biz, insanız, insan kalmak istiyoruz. Bu yüzden, biz bu savaşta yokuz. Her geçen gün daha çok yokuz!

Bence bu yazı kendi kendini oldukça iyi anlatıyor. Pek bir şey söylemeye gerek yok. Ama sadece şöyle bir cümle kurayım: Sadece normal bir haysiyetli tavır gösterdi diye övülen insanlar bile bu konumlarını kullar hale gelebiliyorlar. Bunu da bu savaş öğretti bana...

SAVAŞ YAZISI: VİCDAN AKLAMA İSTASYONU!

Aradan geçen onca savaş karşıtı yazıdan sonra bir pazartesi günü, artık savaş ile ilgili yazılmaması gerektiği yazılmıştı bu köşede. Hiç değilse fazla yazılmaması gerektiği... Birinci neden, insanların gazete sayfalarını nasıl ilgisiz bir sıkıntıyla geçtiklerinin tespit edilmesiydi. İkinci neden daha "entelektüel"di: Bir durumun "fazla" gösteriminin, gerçeğin ötesinde ve dışında başka bir hiper-gerçeklik yarattığı, bu hiper vaziyetin mevcut gerçeği sildiği düşünülmüştü. Öyle değil mi? Gazetelerin, televizyonların savaş haberlerini faz-la fazla vermesi, savaşa, acıya, ölüme karşı "duygusal bağışıklık" yaratmıyor mu insanda?

Daha da önemlisi, 11 Eylül'den bu yana "seferberlik basını" haline gelen Türkiye medyasında savaş karşıtı yazıla-

rın / yazarların "vicdan aklama istasyonları" işlevini gördüğünü düşünmekteydim:

"İştahla savaştan bahsediyor olabiliriz. Ama bakın bizim de muhalif yazarlarımız var. Muhalif kalplere de servis veriyoruz!"

Bu sebeplerden vazgeçilmişti savaş yazmaktan. Ama işte...

Dünyada öyle bir sistem hüküm sürüyor ki, "farklı ve karşı" olmak adına yaptığınız her şey, gamsız ve obur bir domuz gibi tepemize çökmüş bu sistemi yerinden kıpırdatmıyor.

Sümüksü bir sistem bu: Muhalifler ne kadar debelenirse debelensin neredeyse hiçbir hareketleri, geniş işkembesinde her şeyi öğüten, komikleştiren bu dev mekanizmanın dışına çıkamıyor. "Dışarısı" yok!

Kurduğunuz en muhalif cümlenin ertesi gün bir reklam sloganı olarak kullanıldığını görebilirsiniz bu yüzden. Çünkü, Che'nin portresini t-shirt'lere basacak veya fincanlara Deniz Gezmiş fotoğrafları yapıştırıp "devrimci pazarlama" yöntemleri geliştirecek, hatta Marks'ın cümlelerini beyaz yakalılar için yazılan kişisel eğitim kitaplarına sokacak kadar muhalefetini hazmeden bir sistem bu. Bu yüzden işte, "Savaşa Hayır!" diyenler de bu domuzsu sistemde "Savaşma! Seviş!" yazılı "barışçı nesnelerin" geçen yüzyıldan kalan stoklarını eritecek "hisli tüketiciler" yerine koyulabilirler kolaylıkla. Bu sümükten nasıl kurtulacağız peki? Komikleştirilmeye veya işkembede hazmedilmeye dayanıklı bir muhalefet olabilir mi?

Türkiye, -tanrıya şükür!- henüz yukarıda anlatıldığı kadar "gelişmiş" değil. Sistem, bütün muhalefet biçimlerini gövdesinde eritecek işkembe enzimlerini henüz salgılayamıyor burada. O yüzden henüz "hakikat" yalanla yer değiş-

tirmiş değil, bizim için hâlâ hakikat mevcut! Gelişmiş ülkeler bunu bile bulamıyor!

Öyle değil mi? Eğer 22 yaşında genç bir adam simitçi tezgâhının üstüne çıkıp kendini aç olduğu için asarken milyarlarca dolarlık silah alımı yapılıyorsa "hakikat" vardır. Hakikat, yalan sahnesini sarsacak kadar katı haldedir! Hâlâ! Ve hâlâ hakikat üzerine konuşulabilecekse savaşa dair felsefî bir suskunluğu yeğlemek o kadar haysiyetli bir iş değildir.

Herkes belleyene kadar tekrarlanması gereken hakikât ise şudur: Bu savaş, ABD'nin denetimindeki Hazar Denizi'nin kuzeyindeki enerji havzalarından Umman Körfezi'ne yol açmak için çıkarılmıştır. Hazar ile Umman arasındaki tek engel Afganistan'dır. Bu engel ortadan kalkarsa çocuk mezarları üzerinden Umman Körfezi'ne enerji transportasyonu direkt sağlanacaktır!

Gerçekleri öğrenin. Bu "yalan sahnesini" sarsacağız çünkü!

Savaşın savaştan ibaret olmadığı gibi Türkiye'deki savaş karşıtı hareket de sadece savaş karşıtı hareket değildi. Sokaklar uzun yıllardır böyle kalabalık görmemişti. Üniversiteler ayaktaydı. Esnaflar camekânlarına kendi hazırladıkları savaş ve ABD karşıtı afişler asıyordu. Demek ki kitle hissi buymuş dediğim zamanlar çok oldu. Demek ki 1977'de 1 Mayıs'ta insanlar böyle şeyler hissediyordu... Benim kuşağım için yeni bir şey bu, çok anlatıldığı için eski ama hiç bilmediği için yeni...

Böyle bir kitlesel duygusallık ve heyecan olması ben kalkıp millet vekillerine neden açık mektuplar yazayım ki?

AKP Milletvekillerine Açık Mektup
DUYGUSAL GERÇEKÇİLİK

Sayın AKP milletvekilleri,

Size birkaç sorum olacak. Bu soruları cevaplayabiliyorsanız, canları temsil eden canınız ne isterse, halkların kaderini elinde tutan paşa keyfiniz ne çekerse onu yaparsınız. Sorularım şöyle:

Öncelikle beyler, siz ne zaman "devlet adamı" oldunuz? Şiirler okuyup, gönül telini titretenler tadında konuşarak Başbakanlığa kapağı atan liderleriniz hangi arada "devlet adamı" kılığına bürünüverdi? Bu kadar hızlı değişilemeyeceğine göre siz nicedir bu çok eleştirdiğiniz ama konforuna kolay alışılan, "devletin yüce çıkarları" kutsal üçlemesiyle dilediği her şeyi meşrulaştıran devlet adamlığı gömleğini içinizde mi bekletirdiniz yoksa? Beyler, açık konuşalım, siz bizi kandırdınız mı?

"Duygusal davranmanın zamanı değil," diyor Abdullah Gül. Siz "duygusallığa" iktidara gelmeden önce meydanlarda konuşurken kullandığınız bir "araç" olarak mı takılıyordunuz? Siz basbayağı reel-politik'in ehliymişsiniz, ne diye meydanlarda ağlaşıyordunuz?

Türkiye'deki devlet geleneğine, kısır siyasi döngüye bir alternatif, yeni bir nefes olarak geldiğinizle övünüyor, bayramlık çocuklar gibi şen "yeni bir sayfa açıldığını" söylüyordunuz. O sırada adını muhalifler listesinin başına yazdırmış yazarlar, akademisyenler de size alkış tutuyordu, o da ayrı mesele. Siz, yeni bir dönemin başladığını ilan ediyordunuz. Bizi şaşırtacaktınız. Siz bizi böyle mi şaşırtmayı planlıyordunuz?

Beyler, siz bu para pazarlıklarını kimin için yapıyorsunuz? Bu memlekette kimse ABD'nin küçük askeri olma karşılığında alınacak bu parayı istemiyor. Öyleyse beyler, siz bu parayı kimin için istiyorsunuz? Daha açık sorayım:

Sayın AKP milletvekilleri siz bu parayı iktidarınızı korumak için mi istiyorsunuz? Savaşa izin vermezseniz çokuluslu şirketler iktidarınızın boğazını sıkar diye mi korkuyorsunuz? IMF istemezse iktidardan düşeriz diye mi titriyorsunuz? Bu savaşa hayır derseniz bu ülke, topyekün sizin yanınızda olacak, buna niye güvenmiyorsunuz? Yoksa siz iktidara gelirken çok inandığınız halka artık inanmıyor, kıymet vermiyor musunuz? Beyler siz artık halka değil de iktidarın gücüne mi inanıyorsunuz? Kaldı ki, iktidardan düşerseniz ne olur ki? Yoksa siz iktidarı artık bir an olsun ayrı kalamayacak kadar mı çok seviyorsunuz?

***

Vicdan, mağduriyet, meşruiyet... Bütün bu sözcükleri seçilmeden önce tekelinize almıştınız. İnsanları vicdanlı,

mağdur ve meşru olduğunuza inandırmıştınız. Şimdi siz kendinize hâlâ inanıyor musunuz? Beyler, siz sabahları Meclis'e gitmeden önce aynaya bakıyor musunuz?

Sayın AKP milletvekilleri,

Meclis'te tezkereyi niçin kapalı oturumlarda görüşüyorsunuz? Açık sorayım, utanıyor musunuz? Yoksa siz artık kendi kendinize bile inanmıyor musunuz? Bunu anlarım çünkü, savaşı savunurken insan kendinden utanabilir. Sorum şudur, kendinizden utanacağınız şeyleri yaparken bizi de utandırdığınızı biliyor musunuz?

Sayın milletvekilleri, biz kendimiz ve çocuklarımız için onurlu bir gelecek istiyoruz. Siz ne istiyorsunuz?! İnsanlar, sizin parti binalarınızın karşısında, her gece saat sekizde bağırarak bunu soruyor, duymuyor musunuz?

Belki de sadece "Üniversitelerde konuşmalar yaptım, insanları örgütledim. Geceden Çingene Mahallesi'ne gidip oradaki çalgıcıları mitinge çağırdım" gibi daha maddi şeyler söylemek lâzım. Ama ben daha ziyade son derece kişisel bir şeyler söylemek isterim bu konuda. 1 Mart'ta Ankara'da, Meclis'te Türkiye'nin savaşa girmesine ilişkin karar oylanırken Sıhhiye Meydanı'nda yapılan mitingden söz ediyorum...

Küçükken insan bir şey olmak ister. Hatta bazen farkında olmadan ister bir şeyleri. Ben de, şimdi fark ediyorum ki, hayatımın bir roman gibi olmasını istedim. Görkemli bir roman gibi. Olaylar, kavgalar, kalabalıklar, nutuklar, yazılar, kararlar, aşklar, her birinin bir diğerine karıştığı sahneler olsun istedim hayatımda. Neden istedim bilemem. Ama Ankara'da 1 Mart günü insan istediğini yapmaya doğru iten gizli bir güç olduğunu düşündüm. Çünkü bu roman hayalini unutmuştum. O gün yeniden hatırladım. Kişisel olarak benim hayatta, hayatıma yeniden inanmama neden oldu 1 Mart. Ve biliyorum ki birçok insan için de aynı şey oldu. Ülkelerine, kendilerine ve hayatlarına inandılar insanlar. Bir eylem bunun için değilse ne içindir ki zaten?

HOŞ GELDİN TÜRKİYE!

Ben yaklaşık otuz yaşındayım. Otuz yıldır bu memlekette yaşıyorum. Bilmem siz ne dersiniz, ama bana ağır ve zor geldi. Bu memlekette olup bitenler benim hep canımı yaktı.

Önce bıyıkları tıpkı babamınkilere benzeyen genç adamların siyah-beyaz vesikalıklarını gördüm televizyonda. O vesikalıklar her çıktığında... Annemle babam acıklı sigaralar yaktılar, çok sigara yaktılar...

Sonra hep askerler vardı. Derken askerleşen insanlar... Bazı şeyler hep kısık sesle konuşuluyordu. Kısık sesle konuşmaya zorlanan gırtlaklar acıdan parçalanıyordu.

Sonra büyüyünce arkadaşlarımı dövdüler polisler. Öğrenci evlerinden geleceğe yaralar açılıyordu. Çocuklar, dağlarda boşa akan sular gibi, akıp toprağa karışıyordu.

Derken gazeteci oldum. Koştururken koştururken yıl 1996 oldu ve ben o yıl bu ülkeye olan sevgimin büyük bir bölümünü kaybettim. Bir ihtiyar kadın, hapishanedeki oğlu ve kızı açlıktan ölmesin diye ölüm orucunda... Oluverdi. Eli, elimde kasıldı. Ben 10 gün hiç konuşmadım. Hiç. Ben susmuşken polisler, yollarda hâlâ anneleri sürüklüyordu.

Sonra birden herkes oynamaya başladı ekranlarda. Bu sırada bir bebek, kimse yardım etmediği için açlıktan ölüyordu. Birileri ölüyordu, birileri dövülüyordu, sonra yine birileri ölüyordu. Kimse konuşmuyordu. Kimse hatırlamıyordu. Herkes durmadan unutuyordu. Ekranlar ölenleri değil, oynayanları gösteriyordu.

Böylece yirmi dokuz yıl geçti ve bir gün...

Stat, aniden inlemeye başladı:

"Beşiktaşlıyız, savaşa karşıyız!"

Kendiliğinden, içtenlikle ve bangır bangır... Sonra İzmir'deki milli maçta, sahanın ortasına "Savaşa Hayır!" pankartıyla atlayan genç adam. Sahadan alkışlar gelmeye başladığında polis nasıl da yumuşadı çocuğa karşı anîden.

Barış için "Bir Dakika Karanlık" eylemi, kendi kendine, neredeyse tek kişilik eylem yapan insanlar, barış için albüm hazırlayan müzisyenler, düzenlenen geceler, canlı kalkanlar, Mehmet Ali Alabora'nın eylemlerde canını dişine takısı, herkesin mıh gibi "Barış" demesi, başka bir şey dememesi... Ne olduysa işte, dün bu ülkeyi ilk kez acıyla değil sevinçle kucaklayasım geldi. Hazin bir sevinçle... Çok sevdiğin biri uzun bir yolculuktan dönmüş gibi... Ölecek bir dostun ölüm uykusundan uyanışı gibi... Kardeşin gurbetten dönmüş gibi... Dün ben ülkemi ilk kez kahrolmadan sevdim.

Çünkü Türkiye geri geldi. Meğer kalplerini uyuturmuş insanlar nicedir, sesler uykulardan uyandı.

Bizden önceki kuşaklar belki böyle anları çok yaşadılar. Heyecanlandılar, ülkelerine hiç şüphe duymadan inandılar.

Ama biz, son otuz yıldır bu ülkede yaşayanlar, bunu ilk kez şimdi hissediyoruz. İnsanların bir araya gelip, aynı cümleyi bağırmasını, biz, ilk kez görüyoruz, bu kadar kocaman... Bu yüzden şimdi Türkiye'yi kutluyoruz.

Hoş geldin Türkiye! Seni çok özlemiştim ben.

Türkiye'nin sevilen yüzünü görünce insan, herhalde nadir gördüğünden olacak, heyecanlanıyor. Hatta o heyecanla abartabiliyor gördüğü güzel şeyi. Ama bu yazıyı yazışımın nedeni galiba buydu. Türkiye'ye kendi yüzünü seveceği bir ayna tutmak. Bu kez kendi yüzüne bakarken sevinmesini dilemekti bu yazımın niyeti.

BİZ, BİZİ ÇOK ÖZLEMİŞTİK

Normalde hep şöyle olur. Birileri, "iyiden" yana olan birileri, sokaklarda bağırırlar. Mitingler yapılır, "yollar aşınır", herkes varını yoğunu ortaya koyar, gırtlaklar doğruları söylemekten patlar. Sonra o gırtlakların dediği olmaz, olamaz. Yıllardır böyledir; yollarda yürüyen insanlar evlerine gidip üzülürler, küfrederler, "Bu ülkede hiçbir şey değişmez!" derler, "Ne yapsak olmaz!" Deriz biz, böyle üzülürüz ve kahroluruz. Bu, yıllardır böyledir. Çoğumuz, kendini bildi bileli kahrolur.

İşte bu sefer, öyle olmadı. Bu-sefer, "bizim" (!) dediğimiz oldu. Bağırıldı, çağırıldı, alanlarda, Sıhhiye Meydanı'nda Meclis'e doğru eller kaldırıp söylendi:

"Çı-kar-sa tez-ke-re, Meclis gitsin askere!"

Ne acayip değil mi?! Bu sefer bizim dediğimiz oldu. Bu yüzden önceki gece Ankara'da sevinçten önce şaşkınlık, inanamama hali vardı. Sokaklarda, Yüksel Caddesi'ndeki kutlamada herkes birbirine tekrar ediyordu:

"Yaptık! Yaptık! Bu sefer oldu!"

Aslında kimse hâlâ inanamıyordu...

Önceki gün ODTÜ'lülerin çağrısı üzerine ODTÜ Mimarlık Amfisi'nde bir konuşma yapıyordum bendeniz. "Arkadaşlar," diyordum, "Nasıl olsa bu savaşı durduramayacağız diye düşünüyorsanız haklısınız, durduramayacağız." Sonra, dünyanın başka bir yere doğru dönmeye başladığından, uluslararası politikanın artık sokaklarda belirleneceğinden, politik öznelerin artık siyasi liderler, devlet başkanları değil sokaklar olacağından bahsediyordum. Çünkü nasıl olsa tezkere Meclis'ten geçecekti, kimse yine tınmayacaktı "bizi", savaşı istemeyenleri. Ama sonra tezkere kabul edilmedi...

Ne dedin?

Kabul edilmedi!

Nasıl yani?

Kabul edilmedi işte.

Hadi be sen de!

Ya! İşte böyle!

Öncelikle, Ankara'da toplanan binlerce insan savaşı durdurdu. Barış, yarın Meclis'e yeniden getirilecek tezkereye kadar bir zafer kazandı. Ama daha önemlisi var. Türkiye'deki savaş karşıtı hareket dünyadaki hareketle birleşti. Türkiye sokakları, dünya sokaklarıyla birleşti, yani Türkiye dünyanın yeni akışına katıldı. Türkiye'nin dünya halkları nezdinde bir "karizması" oldu.

İkincisi, yirmilerindeki, otuzlarındakiler başta olmak üzere milyonlarca insanın bu ülkeye, bu halka olan inancı tazelendi. Bayrağın, yurdun, halkın, bütün kavramların içi

başka türlü doldu önceki gün. Zira Yüksel Caddesi'nde yapılan eylemde Greenpeace'ci eylemciler, tezkerenin geçmesi halinde "Şer Miğferi" ilan edecekleri ABD, İngiliz ve Türkiye bayraklarının arasından bir konuşma eşliğinde Türk bayrağını çıkarıp neşeyle, sevinerek salladılar. Türkiye'deki muhalif tarihi bakımından Türk bayrağı yeni bir anlam kazandı. Türk olmak da yeni bir anlam kazandı. Birçok insan ülkesine yeniden inandı, kendi halkına, yeniden...

Üçüncüsü... Bu ülke, çok çok uzun zamandır ilk kez, Meclis'ini "sevdi". Saygı duymak ayrı, ciddiye almak ayrı, ilk kez "sevdi", kendinden bildi, içtenlikle teşekkür etmek istedi.

Şimdi, yarın bu tezkere yeniden Meclis'e gelecek. Belki reel-politik numaralarla kabul edilecek. Ama şu var ki, Türkiye, bu tezkere kabul edilse bile, artık "yolların aşındığını" gördü, aşınabildiğim, aşınınca da iyi şeyler olabildiğini. Bu çocuklar, kendilerinin bir şey yapabildiğini gördü. Seslerinin duyulduğunu, yeterince bağırıldığında bütün kulakların açılabildiğini... Politik olmak ne demek, yollardaki insanlar bunu gördü. Politik olanın, sokakların, insanların, reel-politik denen hikâyeyi yenebildiğini. Bir gün bağırmaktan kısılmış seslerin bir işe yarayabildiğini. "Türkiye Yakın Siyasi Tarihi" denen hikâyenin de değişebileceğini... Gördük. "Oh be!" dedik: "Oh be!"

Mitingler, kalabalıklar, sloganlar, kararlar, hareket derken meselenin hareketli bölümü bir yere geldi bitti. Muhalefetin zor kısmındaydı sıra; sabır ve istikrar. "Aynı konuda konuşmaya devam etmek insanları yıldırır mı?" sorusu bir yanda, ahlâken savaş yazıları yazmak mecburiyeti bir yandan. Bu ikisinin arasında sıkışıp kalıyordu insan. Çünkü Ankara mitinginden sonra birçok insan, gelen elektronik postalardan anladığım kadarıyla, bu konuya olan canlı ilgisini yitirdi. Türkiye'nin savaşa girmemiş olması anlaşılabilir bir rahatlama yaratmıştı insanlarda. Yazmanın ne anlamı vardır insanlar okumadıktan sonra... Bu da bu işin zor kısmı zaten. Neyse...

SAVAŞIN DİLİYLE BARIŞ OLMAZ!

Esasında bugünlerde, baharı getirmekle meşgul olmak istiyorum mesela. Hiç yeri yokken ince ince giyinip, güneşli havaları ima etmek istiyorum kaypak mart ayına. Ama işte savaş var. İstediğin kadar konuyu değiştirmeye çalış, gelip bir saç teli gibi takılıyor insanın diline. Berbat.

Bu savaş, daha başlamadan, "Savaş olmasın" diyenlerle "Olmasın da ne yapalım? Savaş nasılsa çıkacak" diyenler arasında bir sinir savaşına dönüştü. Sinir savaşlarında, taktik mücadelede, stratejik manevralar konusunda maharetli olmayanlar yorulup kalırlar yolun ortasında. Bütün insan ilişkilerinde böyledir bu: Gerçekten insan gibi davrananlar taktik mücadelelerinin bir yerinde, "Ne halleri varsa görsünler!" deyip oyunu ortasında bırakabilirler. Bırakmak

doğrudur belki de, görsünler ne halleri varsa... Ama ya bu oyunun kendisi savaşsa. Ya da savaş, bu sinir oyununun kendisiyse. Ya savaşa karşı olanların mağlup edileceği yer, savaştan önce sünüp duran bu sıkıntıysa? Velhasıl bu işin içinde bir oyun var. Şöyle ki...

Bilen biliyor, savaş karşıtı yazılar yazıyorum. Neredeyse artık bıktırırcasına. Ta 11 Eylül'den beri. Çoğu kez "ciddi" argümanlar koyduğum gibi yazılara, bazen de "Ulan olmasın bu savaş be!" gibi bir duygu patlaması da yaşıyorum. Böyle olduğu zaman mektuplardan birkaçında mutlaka "Savaşı biz de istemiyoruz ama..." diye başlayan, şu kadar para kaybedeceğimizin, uluslararası politikada şöyle zavallı duruma düşeceğimizin, velhasıl bir de "dünya gerçekleri" olduğunun altını çizen eleştiriler geliyor. Para ve uluslararası politikaya ilişkin savları şöyle elimizin tersiyle itiyoruz, fakat sıra "dünya gerçekleri" adlı pelesenge gelince...

Bu "dünya gerçekleri" denen hikâye, belli ki dünyaya "reel-politik" diye bakan, başka türlü de bakamayan ve böyle bir imkânın olmadığını kabullenmiş insanların yanılgısı. Savaşı çıkartanlara, bu savaşı doğuran sisteme ta beynimizin diplerinde yenilmek böyle bir şey. Onların açtığı pencereden başka bir pencere yok sanmak, başka bir dünya imkânını daha baştan yok eden bir yanılsama. "Duygusallığın" işe yaramaz olduğunu söylemek bu iktidarın diline yenilmek, iktidarın dili içinde konuşmaya başlamak demek. Ve iktidarı, onun kurduğu dilde yenmek mümkün değildir. Zira iktidar, o dilin içinde, kendisindedir. "Bu savaş biz istesek de çıkacak istemesek de" diye başlarsanız cümleye, siz zaten biraz bu sistemin askeri olmuşsunuz demektir. Biraz hâki..

Bir başka mesele de, Türkiye'de savaş üzerine, bilhassa yazıp çizen insanlar arasında doğan tartışma ve çekişme.

Türkiye'de son yirmi yıldır Güneydoğu Bölgesi'nde bir gerilla savaşı vardı. Her gün ölümlerin yaşandığı o "en uzak topraklar" hepimizde bir hayat ve ölüm bilgisi bıraktı. İşte "savaş erbapları", öyle sanıyorum ki, yıllar yılı her gece televizyonda sıra sıra dizilmiş ölüleri görürken savaşa "alıştılar". Ama biz, "alışamadık". O ölüler bizde bir başka hayat bilgisi bıraktı. "İnsanlar ölmemeli" gibi yalın bir cümlenin "duygusallık" değil hakikat olduğu bilgisini... Bunu bıktırırcasına tekrarlama bilgisini.

Şimdi yine o topraklarda askerler var, yine silahlar, yine "modernizasyon", "üs" ve diğer teknoloji fuarı alet edevatı. Savaş erbaplarını onaylayanlar olayın yine oralarda, "uzakta" geçmesinden dolayı bu kadar soğukkanlılar herhalde. Savaşla ilgili gündelik hayatı değiştiren gelişmelerin yine oralarda olup bitmesi onlara bir olayı öteleme konforu sağlıyor galiba. Silopi uzakta ya... Mardin, Diyarbakır öyle...

İktidarın dili, pastırmanın siniri gibi dolanır insanın diline. Ya çıkarıp atacaksın baştan, ya "yutacaksın". Siz kimlerdensiniz? Yutanlardan mı?

Ölümün parayla bu kadar ilgisi olması ölümden ziyade paradan tiksindiriyor insanı. Hareketli günler bittikten sonra ne çok bunu yazmışım, bakıyorum da. İnsanların en çok bundan tiksinmesini istedim; güçten ve paradan.

Savaşın ve efendilerinin para ve güçle olan bağlantılarına ilişkin çok yazı yazdım ama buraya sadece birkaçını aldım. Hepsine ilişkin şöyle bir şey söylemek isterim:

Kimseyi ne paradan ne güçten tiksindirebildim. Zaten o günlerde yorucu olan da buydu; bu mutabakat hali. Savaşın bu kadar ticari bir mesele olmasını kimse yadırgamıyor, hatta bu bağlantılar kimseden gizlenmiyordu. Daha da beti paraya ve güce tapanların dünyasında bir takdir vesilesi bile olabiliyordu savaşın efendilerinin yaptığı "kârlı işler" Ne tuhaf! Düşünen, araştıran insanların ortaya çıkaracağı hiçbir şey bırakmıyordu savaşın efendileri. Savaşın yükselttiği Amerikan Borsası'nın kapanışını bir generale yaptırarak bu mutabakatı kutlamak kalabalıkların midesini bulandırmıyordu. Hakikaten de "Ne ki ölüm, o ki paraydı"... Savaş, sistemin en göz alıcı yan ürünüydü sadece. Bunu söylemek istedim. Hep. Yine olsa yine söylerim. Ayrı mesele...

BU SAVAŞTAN KİM KÂR EDECEK

Mardin'de, sınıra yirmi kilometre uzaktaki çocuklar dünyanın efendilerinin icat ettiği muazzam silahlara karşı, küçük, beyaz mendilleriyle korunmaya çalışıyorlar. Dünkü Milliyet'te "Ders: Hayat Bilgisi - Konu: Kimyasal Silahlar" başlığıyla birinci sayfadan yayımlanan haberdi bu. ABD'nin askeri konvoylarının bu ülke topraklarında konfor içinde salınmasından, insanların ABD askerlerinin konuşlandığı bölgelerde zavallıca para kazanmaya çalışmalarından daha acıklı bir şey varsa o da bu fotoğraftı.

Çünkü, çocukların sıraların altına kaçarak korunacakları bombanın adı "Tüm Bombaların Anası"!

ABD, 12 Mart'ta, Florida eyaletinde adı "Massive Ordnance Air Blast" olan, ama kelimelerin baş harfleri nede-

niyle "Mother Of Ali Bombs" (Bütün bombaların anası) ismi takılan muazzam silahını denedi. Associated Press'in haberine göre, "yok edici bir alev dalgasının öldürücü etkisi binlerce metrekarelik bir alanı kaplarken, bütün canlıları yok edecek ve tüm yapıları yıkacak" güçteki bomba, dünyanın en büyük konvansiyonel bombası. AFP'nin haberine göre ise 9 bin kilogramlık patlayıcı içeren bomba, Vietnam'da "alanları düzlemek" için kullanılan ve 7.5 bin kilogramlık patlayıcı içeren "Daisy Cutter" (Papatya Kırıcı) adlı bombadan çok daha güçlü.

Bombanın Irak'ta kullanılacağını söyleyen ABD'nin Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Florida'daki denemeden sonra şöyle demiş:

"Elbette hedefimiz savaş çıkmamasıdır!"

Bu cümlenin komikliğine daha sonra geleceğiz, aklınızda tutun. Ama önce...

Bu, her yerinden pislik akan bir savaş. O kadar ki, gözünü para bürümüşlerin kulübü Dünya Ticaret Örgütü bile dayanamayıp dün bir açıklama yaptı. International Herald Tribune'ün dünkü haberine göre açıklama şöyle:

"Bush'un tek başına hareket etmesi uluslararası ticareti tehdit ediyor. (...) ABD'nin Irak'a saldırısı uluslararası kurallara duyulan saygıyı azaltacağı gibi dünya ekonomisi ve iş âlemi bakımından da somut ve ciddi sonuçlara yol açacaktır."

Yine dün The Guardian'da bir haber yayımlandı:

Bush yönetimi savaş sonrası Irak'ın yeniden kurulması için inşaat firmalarıyla 900 milyon dolarlık inşaat sözleşmesi imzaladı. Firmaların listesi US Agency for International Development adlı, hükümetle çok yakın bağları bulunan bir kurum tarafından hazırlandı.

Listedeki firmaların beşinin ismi biliniyor. Biri Kellog Brown&Roots. Bilin bakalım bu şirketin eski yöneticisi

kim? ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney. (Bilgi: Şu anda Türkiye'deki ABD üslerinde bütün yiyecek içecek işlerini üstlenen şirket de Cheney ile bağlantılı!) Üstelik bu beş şirket, Cumhuriyetçi Parti'ye seçim kampanyasında toplam 2.8 milyon dolarlık bağış yapan şirketler.

Kârlı değil mi? 2.8 milyon ver. Arada insanlar ölsün. 900 milyon dolar al! Temiz iş!

Rumsfeld'in, bomba denemesinden sonra, son derece barışçı insan kılığında yaptığı "Hedefimiz savaşın çıkmaması" açıklamasının iğrençliği ise şurada:

Tıpkı Dick Cheney'inkiler gibi onun da birtakım bağlantıları var. Şöyle ki... Biliyorsunuz, ABD'nin en az Irak kadar tehlikeli gördüğü bir başka ülke Kuzey Kore. Nükleer silahları var diye oraya da bir iyilik düşünüyorlar. Peki bu nükleer silahlar nereden geldi? Kuzey Kore'deki bütün nükleer tesisleri satan, kuran ve işletilmesine yardımcı olan bir firma var: ABB. Bir İsviçre firması. Hadi bilin bakalım Yönetim Kurulu'nda kim varmış? Elbette ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld!

Daha o kadar çok pis bağlantı var ki, insan neresinden başlayıp da anlatsın bilemiyor. Ama bildiğimiz bir şey var. Bu, çocuklarımızı mendille koruyamayacağımız, mendilleri gözlerimize bağlasak da kaçamayacağımız bir kıyametin başlangıcı.

YENİ AMERİKAN YÜZYILI PROJESİ

Artık insanın gülesi de geliyor hani. Kafa, kötülükten yoruluyor sanki, kendi kendine "iyi" olmak istiyor. Diyelim ki, Azor Adaları'nda yapılan basın toplantısı sırasında adamların suratlarına bakınca kahkaha atabiliyorsunuz. Bush'un yine o ölü köpek gözleriyle kendinden geçercesine sinirleniyor gibi yapışları, Blair'in "Ya hak'katen meşru bir şey yapıyoruz" başlıklı gayretkeş tavırları, Aznar'ın "Abi ya! Ben buraya nereden düştüm ya!" halini saklamaya çalışmaları, Portekiz Başbakanı'nın "Karıcığım, ben savaş ilanı olmayacak diye söz verdim ama, arkadaşlar çok ısrar ediyorlar" tadındaki toplasan düzgün bir cümle etmeyecek açıklamaları falan. Torunlarımız, Amerikan İmparatorluğu için seferberlik çağının böyle bir komediyle başladığına inanmayacaklar yani. Hepimizin keriz olduğumuzu düşünecekler.

O yüzden torunlarımıza şöyle bir açıklama borçlu olduğumuz kanaatindeyim:

Bu hikâye, o gün değil, 3 Haziran 1997'de başladı. Başlatanlar bir avuç insandı. O gün internete bir kuruluş bildirgesi konuldu:

Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi (PNAC) İlkeler Bildirgesi! Metnin çarpıcı parçaları şöyle:

Bizim amacımız, ABD'nin küresel liderliğine desteği yükseltmek.

Batı'yı soğuk savaştan zaferle çıkaran lider ABD'nin şimdi önünde yeni bir soru vardır:

ABD'nin Amerikan çıkar ve ilkelerine uygun yeni bir dünya yaratmaya yönelik bir kararı var mıdır?

Savunma harcamalarındaki kesintiler, uzay çalışmalarındaki özensizlik, tutarsız liderlik, dünya üzerindeki Amerikan etkisini devam ettirmeyi giderek güçleştiriyor... ABD'nin, Amerikan etkisini bütün dünyaya yayma ilkesini unutmuş gibiyiz... 20. yüzyıl tarihi bize öğretmiş olmalı ki, ABD'nin küresel liderliğini kucaklamak mecburiyetindeyiz... Küresel görevimizi yerine getireceksek savunma harcamalarını ciddi bir biçimde artırmalıyız... ABD, ilkelerine, refahına ve güvenliğine uygun bir küresel düzeni genişletmek ve kurmak için gereken sorumluluğu kabul etmeli..."

Böyle, "dünyayı yiyelim, bitirelim, önemli olan biziz, gerisi mühim değil" tarzında bir açıklama bu. Herhangi bir militarist ve yayılmacı metinden farklı değil. Ama imzalardan bazıları ilginç:

Jeb Bush, Dick Cheney, Donald Rumsfeld, Paul Wolfowitz ve Zalmay Khalilzad!

Tarihin henüz 3 Haziran 1997 olduğunu, daha Bush'un başkan olmadığını, Bush hükümetinin kurulmadığını hatırlatırım. Ama şimdi "Savaş!" diye bağıranların, savaş sırasın-

da ve savaş sonrasında şirketleri epey kâr edecek olanların hepsi o sırada olay mahallinde.

Organizasyonun kuruluş bildirgesinde şöyle şaka gibi bir cümle de var:

"PNAC, kâr amacı gütmeyen, eğitici bir örgüttür. Hedefi ABD'nin küresel liderliğini sağlamaktır."

Fakat enteresandır "kâr amacı gütmeyen" bu arkadaş grubunun üyeleri yakınen ilişkili isimler.

Enteresan olan bir başka şey de şu: Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi, bir Yeni Vatandaşlık Projesi adlı bir organizasyonun kuruluşu. ABD Başkanı Bush'un 11 Eylül'ün hemen sonrasında, "Artık yeni bir vatandaşlık tarifi yapmalıyız," diye Hitlervari bir konuşma patlattığını, militarist bir vatandaşlık tanımı yaptığını hatırlayınız!

Küçük, haris adamlar tarafından yapılmış büyük bir plan bu. Büyük insanlığın önünde duramadığı. Hepimize şimdilik geçmiş olsun!

NE KA' ÖLÜM, O KA' PARA

Bu savaşın en tiksindirici görüntüsü neydi? Yüzü yanmış çocuklar mı? Bush'un tartışmasız salak suratını acıklı açıklamaya hazırladığı sırada saçlarını taratırken yakalanması mı? Bazı Türk televizyonu ekranlarından salyalar fışkırtarak, "Barış eylemcileri vatan hainidir," diye bağıran çıldırmışlar mı? İzleyenleri "uzman manyağı" yapmak üzere hazırlanmış canlı yayınların dilinin gitgide "ABD daha iyi nasıl vurur?" psikopatlığına sarması mı? Bağdat sığınaklarında yüzleri darmadağın olmuş çocuklar, "Korkuyoruz," diye bağırırken ABD Savunma Bakanı Rumsfeld'in, "Irak halkını özgürleştiriyoruz," derken neşesini gizleyememesi mi? Savaşın "Allah aşkına bu gece de bizde izleyelim" ev gezmesi muhabbetine dönüşüp, "Daha karpuz kesecektik" tadında

"Daha bomba patlatacaktık" ısrarlarına ev sahipliği yapması mı? "Bu savaş yüce amaçlara hizmet ediyor" açıklamalarının arasına sıkıştırılan "Sevgili Iraklılar, n'olur petrol kuyularını yakmayın" cümleleri mi? "Gömme muhabirlerin" (embedded reporters) askerlerle gezerken askerleşmesi ve savaşa neredeyse aktif olarak katılmaları mı? ABD ordularının komutanı Tommy Franks'in "Valla ne Saddam'ın ne de kimyasal silahların nerede olduğunu biliyoruz. Biz öyle gelişine göre bombalıyoruz" tadında saçmalamaları mı? Hayır...

Bu savaşın en tiksindirici görüntüsü New York Borsası'nın cuma günkü kapanışıydı. Kaçırmış olanlar olabilir. Şöyle oldu: New York Borsası son yirmi yılın en büyük tırmanışını yaptı. Silah sanayiinin hareketlenmesi ile birlikte borsa bayram etti. Peki çocuklar kadar şen New York Borsası ne yaptı? Kıymet bilir, vefalı borsacılar, ABD ordusundan asker kankalarım çağırıp bu mutlu borsa gününün kapanış çanını, bir teşekkür mahiyetinde, komutanlara çaldırdı.

Bir komutan kapanış çanını kahkahalar atarak çalarken borsanın ileri gelen pislikleri de komutanı alkışlıyor ve kahkahalarını yükseltiyordu. O sırada Bağdat'ta sirenler çalıyor, çocuklar, ABD borsalarını yükselten bombalardan kendilerini asla koruyamayacak olan sığınaklara koşuyordu. Irak halkı gebere gebere "özgürleştiriliyor", savaştan kâr eden alçaklar sevinçlerini saklamaya bile gerek duymuyordu. "Katiller el ele, mutlu günlere!" tablosu sakız gibi uzuyordu.

Bu, bir insanın hayatı boyunca görebileceği en tiksinti verici, en alçakça, en insanlık dışı manzaraydı.

Sistemler bir günlük ani virajlarda dönüşmezler. Böyle, kanırta kanırta, kan ve insan eti öğüterek iflas ederler. Ama

bundan elli yıl sonra insanlık geriye dönüp baktığında bu savaş günlerini, savaştan sonra ve savaş sırasında olup bitenleri bu sistemin dönüşüm günleri olarak anacak. Dünkü pazar yazısında da yazıldığı gibi, birinci fotoğraf, İsrail tanklarının kasten ezdiği barış eylemcisi kızın ölümü olacak. İkinci hatıra fotoğrafı da New York Borsası cuma şenliği. Çünkü sistem, artık açık konuşmaya başladı. Sistem, "Para kandan kıymetlidir," dedi ve bunu söylerken sırıttığını gizlemedi. Dünya sokaklarındaki ABD ve savaş karşıtı eylemler, artık bu kadarını da "insanlığın içinin almadığının" göstergesi.

Bağdat üzerinde dumanlar yükseliyor. Çocuklar bulutları bir şeylere benzetme oyunu oynuyor mudur acaba orada da? Önce kucağında bebekle koşan bir kadın oluyor duman, sonra yerde yatan genç bir adam, sonra el ele tutuşmuş çocuklar, sonra herkes ölüyor bulutlarda. Müjde müjde! İyimser havalar esiyor dünya borsalarında!

Yeryüzü, bir gece, evlerindeki televizyonlarından, bir ölüm karnavalı gibi izledi Bağdat'ın bombalanışını. Bin Bir Gece Masalları'nın yıkılışını, yakılışını... Niye hep gece olur kötü şeyler? Kurbanlara çaresizliğini hissettirmek için mi?

O sırada, bombalar şehrin derisine değdiği ilk anda ezan okunuyordu Bağdat camilerinde. O ezanı okuyan kimdi? Neden durmadı? Bir ezan, bir gece dünyaya bu kadar çok şey mi söyleyecekti? Demek ki karanlıkta bir adam bir şehre gırtlağını yırtarak ve ağlayarak seslenecekti... Gece çaresizliğinde biri de sesiyle tüm yeryüzüne, "Biz buradayız," diyecekti.

Yazıda diyor ki:

Şimdi Irak'a bir müsamere hükümeti kuracaklar. Bir Karzai de oraya yapıştıracaklar.

Bu notlar alındığı günlerde Karzai Amerika'da konuşmalar yapıyordu. Açık açık, "Bizim insanları öldürünüz ama bu önemli değil," diyordu. Sonra hakikaten de Karzai gibi bir adam, Irak'ın tepesine indirildi. Başbakan Allavi, iktidara gelinin üzerinden daha bir ay geçmeden ABD'nin yaptığı bir bombardımanın ardından o bombaların kendisinin onayıyla atıldığını açıkladı. İnsanlar kendi kardeşlerini yabancılara öldürtüyordu.

Bunlar, Karzai'nin yüzü, Felluce'nin çığlıkları, Ebu Garib hapisanesinde sıyrılan deri... Bunların hepsi benim içime işledi.

BAAH-DAAT!

Şehir, vurulacağını anlayan bir Arap atı gibi uzattı boynunu. Sokak ışıkları, karda uykuyla gelen ılık ölüme kayar gibi karardı... Arap atları, ışıklı kirpiklerini bırakıverdi. Rahvan şiirlerin, etli butlu masalların ülkesi... Bağdat! Ah! Ah İmdaat! Baah-daat! Kimse sana yardım etmedi...

***

Televizyonlar "Irak halkı" diyor "neşe içinde!". Oysa ekranda sadece yüzleriyle gönüllerini kaybetmiş küçük bir erkek kalabalığı. Kameraların çektiğinden iyice emin olduğunda adamlar, bir taş heykele saldırıyorlar. Ayakkabılarıyla bir heykelden hıncını çıkarmaya çalışan adamlar, çok dövülmüş çocuklar gibi zavallılar.

***

İşgal altında bir şehirde, toprak kardeşleri, arsızca birbirinden çalıyordu. Bir binadan plastik bir çiçek kaçıran muzaffer bir adam kameraya ganimetini gösterirken hastanede bir çocuk daha, bir çocuk daha ölüyordu. Kendi çocukları ölürken adamlar, çocuklarını öldüren protein gürbüzü istilacılara sarılıp öpüyordu. Bir halk, alçakça bir istilanın haklı çıkarılması için televizyonlarda kurulan yalan cümlelere figüranlık ediyordu.

***

Neden her şey bu kadar iğrençti? Arap atları niye boynunu bu kadar uysalca cellada uzatıverdi? Bağdat küstah istilacılarını nasıl sevebildi?

***

Biz, bunu anlarız. Biz, bunu anlayacak halklardan biriyiz. Çünkü biz de onlar gibi ülkesini sevmesine izin verilmeyen kişileriz.

Böyle yapılıyor bu iş. Önce insanlıktan, halk olmaktan, kardeş olmaktan çıkarıyorlar kitleleri. Tıpkı Afganistan'a, sonra da Irak'a yaptıkları gibi. Afganistan'ın başına Taliban'ı, Irak'ın başına Saddam'ı dolayan "imparator" değil miydi? Önce kendi ülkelerinden nefret ettiriyorlar çocukları, adamları, kadınları.

Öyle bir hale getiriyorlar ki ülkeleri, insanlar havari diye kucaklıyor istilacı cellatları!

Sıra bize de gelir mi? Krizler, "ecnebi memleketlere" koşa koşa kaçmak isteyenler, üniversite önlerinde barış istiyor diye dövülen kızlar, tümen tümen işsiz bırakılan işçiler, işkenceden geçen gazeteciler, kafası biraz çalışanın kafasına vuranlar, bir türlü yenilenmeyen liderlere alterna-

tif gösterilen kabus gibi "Uzanlar", pastadan çok yiyenlere bakan hiç yemeyenler, bunları anlattığında dalga geçenler... Bizi bu ülkeden nefret ettirecekler! Onlar, bir halkın önce içini, gönlünü, kalbini, aklını oyup sonra kolayca yerler...

***

Şimdi Irak'a da bir müsamere hükümeti kuracaklar. Bir Karzai de oraya yapıştıracaklar. İhtiyar bir ülke, hiç kimseler kalabalığına dönüşsün diye her türlü numarayı yapacaklar. Açlıkla ve ölümle terbiye edilmiş insanları izleyeceğiz biz de. Tiksineceğiz belki, gürbüz efendilerine bir lokma ekmek için boyun eğiyorlar diye. Oysa...

Baah-daat! Önce tükettiler seni. Sonra yediler.

Baah-daat! Sanki çok sonra bize gelecekler...

Dünyanın bütün yüzlerini ardı ardına görmek aklını, kalbini karıştırır insanın. Yüzünü dayıyorsan yüzlere, gülüyorsan güldüklerinde, yandığında dünya yanıyorsa yüzün, olup biten sende de geçiyorsa izlerken...

Şimdi başka bir şehirde yazıyorum bunları. Leman Gölü kıyısında, Lozan'da. Yarım, bu kitap bitmiş olacak ve İstanbul'a geri döneceğim. Yeniden gitmek üzere... Dünyanın yüzlerine bakmak, yüzümü dayamak için.

Sonra ne öğreniyor insan şehirlerden, yerin yüzlerinden?

İnsan her yerde olduğunu. İnsanın her yerde nadir bulunduğunu. O kadar. Başka bir numara yok!

BUENOS AİRES - BAĞDAT - İSTANBUL

Nihayetinde kuracağımız tek bir cümledir. Sonunda varacağımız o cümle için bunca yol gidilmekte, bütün bu gevezelik tek bir cümleye varmak için edilmektedir. Küçük bir hayattan, küçük ve silik bir cümle çıkacağını bilerek (veyahut sanarak) büyük hayatlar yaşamaya niyetlenir kimileri. Maceralar, gitmeler, gelmeler, okumalar, yazmalar, gezmeler, görmeler...

O tek bir cümle, insanlık tarihine katılabilecek kadar kayda değer olsun diye, yani biraz daha "şık" olsun diyedir... Buenos Aires'e gitmeler, oraları yazmalar, anlatmalar, "Başka bir dünya mümkündür" sloganını, "Başka bir dünya hakikaten mümkünmüş, gördüm ben" cümlesine dönüştürmek için etini oralarda sıyırtmalar... Kurulacak o son cümleye bir adım daha yaklaşmak için aslında.

Çünkü o tek bir cümle insanlığa, dünyaya, evrene ve bütün bunların temel mantığına, özüne dair olacaktır. Her şeyi kavrayacak ve kapsayacaktır. Büyük bir niyettir bu. Dev bir niyettir hatta. Bir insanın boyunu aşacak bir niyet. Ama insanlık tarihi, insanın boyunu aşan bir şeydir zaten. İnsanlık, insan boyunu aşan cümleler ile ve onlar üzerine kurulur nihayetinde.

Velhasıl, şehirlerden, insanlardan, yaşantılardan cümleler kalır bize, sonunda tek bir cümleye dönüşmek üzere. Buenos Aires'ten kalan, yazılanları okuyanlara da kalsın diye söylemeye gayret ettiğim şu idi:

Mümkünmüş. İnsanlığın ortak aklı ve duygusuyla kurulan, insanların birbirlerine güvendiği, insanoğlunun iyi olduğu inancı üzerinde duran bir hayat mümkünmüş.

Sonra bütün insanlığın gözleri önünde, o gözlere rağmen bir ülkeyi yaktılar. İnsanlığın alçalmasının sınırı yokmuş, onu gösterdiler. Yalanın sınırı yokmuş ve yalanı söyleyen bir zalim dev ise söylenen gerçekmiş gibi yapılırmış. İnsanoğlu bu kadar aşağılık olabilirmiş. Evlerine girilmiş insanlar kendi ülkelerini yağmalayabilirmiş. Kolsuz ve bacaksız çocuklar olabilirmiş, devam edebilirmiş bu tür çocuklar. Avrupa ve ABD borsaları çocuklardan kol ve bacaklarını alıp paraya ve güce dönüştürürken sevinebilirmiş. Bunlar olurken, bunlar olmasın diyenler "niye barış istediklerinin hesabını vermek zorunda kalabilirmiş"... Büyük adamlar, küçük adamların uzaktan görünüşüymüş. Veya küçük adamlar, büyüklerin yakından!

Bunlar da izlendi işte, yazıldı, çizildi, dövüldü, dövünüldü. En sonunda kurulacak o cümleye bir acı bilgi daha eklenmiş oldu. Şöyle dendi:

Mümkünmüş. İnsanların ve insanlığın zehirlenerek ölmüş bir balık gibi haysiyet kıyılarına vurması, kokuşması ve bunun en doğru şeymiş gibi anlatılması mümkünmüş.

İnsanın alçalma imkânı, yükselme imkânından daha mümkün ve derinmiş.

Sonra eve gelindi artık. Kendine gelindi. Kendinde, bakmaktan bitkin düşmüş biriyle karşılaştı bu yazıları yazan. O cümleye varmak için koştuğunu; koşarak varılamayacağını anlayan...

Daha çok cümlenin birikmesi; insanın, ülkenin, görüntünün, zamanın, olayın geçmesi gerektiğini anlayan birinden bahsediyorum.

Dün sokağa çıkan biri bu. Buenos Aires'e, Bağdat'a bakmış biri; kalabalıklar arasından insanlığın özünü görmeye çalışan. Bakkalıyla karşılaştı bu biri: Hacı Bakkal'la. Hacı Bakkal üzgün. Dükkânı soyuldu geçenlerde. İlk gün simsiyahtı üzüntüden yüzü. Sonra yavaş yavaş eski rengine döndü. Şimdi biraz daha iyi sanki. Hal hatır sormaktan, "Boş ver!" demekten de başka yapılacak bir şey yok ki! Onun yüzüne bakarken her şeyin nasıl geçip gitmekte, değişmekte olduğunu düşündü bu yazıları yazan; değişimin mutlaklığını... Cümlelerin de Hacı Bakkal'ın yüzü gibi aydınlanıp söneceğini, dönüşüp evrileceğini düşündü. Sonra Hacı Bakkal, "Havalar iyi değil," dedi, "Sıkı giyin." Durdu biraz, yaklaştı, "Bak," dedi, "Yine açmışsın yakanı. Üşüteceksin." Hacı Bakkal, hayat kıvamındaydı. Buenos Aires de, Bağdat da, İstanbul da onun yüzünde durmaktaydı.

Ben, yeryüzü kayıtları tutan biriyim. "Hakikat işçisi" deyin, "yazı gündelikçisi" deyin; hükmü bir gün süren gazete kağıtlarına yazılar yazıyorum. Benden önce gelmiş, benden sonra gelecek olan benzerlerim gibi, insanlığın daha adaletli ve vicdanlı olabileceğini hatırlatıyorum.

Ben, dünyaya bakan biriyim. Dünyaya bakmak işini "meslek" olarak yapmaya başladığımda, dünya ve Türkiye, daha önce geçmediği bir yerden geçiyordu. Bu yüzden işte, ne olduysa dünyada, bende de oldu. Ne geçtiyse dünyadan benden de geçti. Gözlerimi dikmiş bakıyordum, baktıklarım bazen gözüme kaçtı.

"Dışarıdan", sizin ve benim gözüme kaçanlar üzerine, daha önce geçmediği yerlerden geçmekte olan yeryüzü ve Türkiye üzerine okurla bir konuşmadır...

Bu yazılar yazıldıkları andan itibaren artık bana ait değiller. Okuduğunuz anda size ait oldular. Ama belki de yazı kimseye ait değildir. Belki de bu yazılar sadece yeryüzüne ait kayıtlardır. Ama yerin yüzünden geçenler, kim bilir, sizin yüzünüzden de geçmişlerdir...

ISBN 975-289-165-9

9 789752 891654